

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

PANDEMİ SÜRECİNDE ÇEVİRİM İÇİ TÜRKÇE
DERSLERİNİN ÖĞRETİMİNE VE UYGULANABİLİRLİĞİNE
YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
Yüksek Lisans Tezi
Mustafa HAYDAROĞLU
Danışman: Prof. Dr. Şener DEMİREL
Elâzığ, 2022

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Yüksek Lisans Tezi
PANDEMİ SÜRECİNDE ÇEVİRİM İÇİ İŞLENEN TÜRKÇE
DERSLERİNİN ÖĞRETİMİNE VE UYGULANABİLİRLİĞİNE YÖNELİK
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Mustafa HAYDAROĞLU

İlk Teslim Tarihi:

Savunma Tarihi:

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırlanan bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Yönetim Kurulunun .../.../ 20.... tarih ve ... sayılı kararı ile oluşturulan jüri üyeleri tarafından değerlendirilmiş ve akademik dinleyicilere açık olarak yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İmza

Danışman: Prof. Dr. Şener DEMİREL

.....

Üye: Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA

.....

Üye: Doç.Dr. Faruk POLATCAN

.....

O N A Y

Bu tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../ 20.... tarih ve ... sayılı kararıyla tescillenmiştir.

Prof. Dr. Ahmet TEKİN

Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım “Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri ” başlıklı yüksek lisans tezimin içindeki bütün bilgilerin doğru olduğunu, bilgilerin üretilmesi ve sunulmasında bilimsel etik kurallarına uygun davrandığımı, kullandığım bütün kaynakları atıf yaparak belirttiğimi, maddi ve manevi desteği olan tüm kurum/kuruluş ve kişileri belirttiğimi, burada sunduğum veri ve bilgileri unvan almak amacıyla daha önce hiçbir şekilde kullanmadığımı, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

30/06/2022

Mustafa HAYDAROĞLU

İmza

ÖN SÖZ

Eğitim, tarihin her döneminde insanları geliştiren önemli unsurlardan biri olarak görülmüştür. Onun için eğitimin kesintiye uğraması kabul edilebilir bir durum olarak görülmemiştir. Koşullar ne olursa olsun eğitimin devam etmesi gerektiği anlayışıyla hareket eden insanlar, tarihin farklı dönemlerinde eğitimin uygulanması için değişik yöntemler geliştirmişlerdir.

Koşullar gereği insanlar arasına mesafeler girmiştir. Oluşan bu mesafeler eğitimin yüz yüze gerçekleşmesini engellemiştir. Bundan dolayı insanlar eğitimin devam edebilmesi için yeni yöntem ve teknikler araştırmıştır. Bunun neticesinde uzaktan eğitim kavramı insanların düşünce hayatında yer edinmeye başlamıştır. Mektupla eğitim bu düşüncenin ilk uygulama şekli olarak ortaya çıkmıştır. Daha sonra teknolojik ilerlemelerin katkısıyla çevrim içi dersler insanların hayatına girmiştir.

Yaşam boyu eğitim düşüncesi insanları farklı işlerde çalışmasına rağmen, işten artan zamanlarında kariyer yapma arayışına itmiştir. Bunun sonucunda çevrim içi derslerin işlevselliği artmıştır. Kariyere yönelik derslerin çoğunluğu çevrim içi derslerle yapılmıştır. Zaten var olan ve devam eden çevrim içi dersler, COVID-19 salgını nedeniyle dünyadaki eğitimin uygulama sahası hâline gelmeye başlamıştır.

Oluşan bu genel durum özelde çevrim içi derslerin Türkçenin öğretimine ve uygulanabilirliğine yönelik Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine başvurma yolunu açmıştır. Yapılan bu çalışmayla süreci bizzat yaşayan Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinden yola çıkılarak çevrim içi derslerin Türkçe dersi için olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya çıkarmak ve çevrim içi dersle ilgili yeni yapılacak çalışmalara açıklık getirilmesi amaçlanmıştır.

Beş bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, hipotezleri ve sınırlılıklarına yer verilmiştir. İkinci bölümde dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim, çevrim içi ders, pandeminin tarihsel gelişimi ve COVID-19, Türkçe öğretimi, dört temel beceri anlatılarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi ifade edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşmeye yer verilmiştir. Dördüncü bölümde nitel bulgular ayrı ayrı değerlendirilip yorumlanmıştır. Beşinci bölümde tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir, bu bağlamda görüşme formuyla elde edilen veriler değerlendirilmiş ve tartışılmış, sonuç kısmında da detaylı bir şekilde ifade edilmiştir. Akabinde ise önerilere yer verilmiştir.

Araştırmanın raporlaştırılmasında Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu (2018) esas alınmıştır.

Bilime hizmet etmek için çıktığım bu yolda benim elimden tutan, zamanını ve tecrübelerini benimle paylaşan kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Şener DEMİREL'E yaptığı fedakârlıklar ve verdiği destekler için teşekkürlerimi sunuyorum. Hayatım boyunca benden desteğini esirgemeyen canım aileme şükranlarımı iletiyorum. İyi ki varsınız.

Türkçe eğitime katkı sağlaması temennisiyle...

Elâzığ, 2022

Mustafa HAYDAROĞLU

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Mustafa HAYDAROĞLU

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Haziran-2022, Sayfa: XIV+91

Bu araştırma Muş Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda görev yapan Türkçe öğretmenlerinin çevrim içi Türkçe dersinin öğretimine ve uygulanabilirliğine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğinin kullanıldığı araştırmada katılımcılar 2020-2021 eğitim- öğretim yılında Muş ilinde Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda görev yapan 13'ü kadın 17'si erkek olmak üzere toplam 30 öğretmenden oluşmaktadır. Görüşme 30. katılımcıda sonlandırılmıştır. Katılımcıların çevrim içi Türkçe dersinin uygulanabilirliğine yönelik görüşleri, araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Görüşmede ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı daha sonra yazıya aktarılmıştır. Görüşler sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgular kısmında ise katılımcıların büyük çoğunluğu çevrim içi Türkçe derslerinin gerek sınıf havası oluşturmaması gerek alt yapı sorunlarının varlığı gerekse teknolojik materyallerin yetersizliğinden dolayı beklentilerin altında kaldığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte kimi öğretmenler de çevrim içi ders ortamının tüm olumsuzluklarına rağmen varlığının yokluğundan daha iyi olduğunu ve çevrim içi dersin, yüz yüze eğitim için tamamlayıcı bir unsur olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Çevrim içi ders, Pandemi, Türkçe dersi

ABSTRACT

Master Thesis

Teachers' Opinions on Teaching and Applicability of Online Turkish Lessons During the Pandemic Process

Mustafa HAYDAROGLU

FIRAT UNIVERSITY

Institute of Education Sciences

Department of English and Social Sciences Education

Department of English Education

June-2022, Page: XIV+91

In this research, education is given in secondary schools to those who give education in the Directorate of National Education of Muş. In the 2020-2021 academic year, a total of 30 people, 13 female and 17 male, affiliated to the Directorate of National Education in Muş, are deprived of training in qualitative research methods. The interview was terminated at 30. Initially, it has been trained by the application that its students can be applied in in-training education. The interview was audio recorded. It was transcribed after the sound film. It was analyzed through interviews. The fact that Turkey needs Turkish education in a very large classroom is highly appreciated both in the infrastructure and in the current situation. It should not have been thought that the training for his entire education is better than the absence, and while he is in the training, nothing to be done for the face-to-face.

Keywords: Online lessons, Pandemic, Turkish lessons

İÇİNDEKİLER

O N A Y	i
BEYANNAME	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	ix
ABSTRACT.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiii
EKLER LİSTESİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Problemi.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Araştırmanın Tanımları.....	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
II. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim	6
2.1.1. Uzaktan Eğitimin Amacı	9
2.1.2 Uzaktan Eğitimin Yararları.....	10
2.1.3 Uzaktan Eğitimin Sınırlılıkları.....	10
2.2. Çevrim içi Ders	11
2.3. Pandeminin Tarihsel Gelişimi ve COVID-19.....	11
2.4. Türkçe Öğretimi.....	14
2.5. Dört Temel Beceri	16
2.5.1.Dinleme.....	17
2.5.2. Konuşma	19
2.5.3. Okuma.....	21
2.5.4. Yazma	23
2.6. Literatür Araştırması.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	30
III. YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	30
3.1. Araştırmanın Deseni	32
3.2.Çalışma Grubu	32
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.4. Araştırma Süreci	33
3.5. Verilerin Analizi	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	35
IV. BULGULAR VE YORUM	35
4.1. Alt Amaçlara Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	35
4.2. Katılımcıların Önerdiği Sorular	51
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	53
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	53
5.1. Tartışma ve Sonuç	53
5.2. Öneriler	65
KAYNAKÇA.....	67
EKLER	74
İZİN BELGELERİ	81
ÖZ GEÇMİŞ	91

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	Katılımcıların “çevrim içi derslerin Türkçe dersinin uygulanabilirliğine etkisine” ilişkin görüşleri	35
Grafik 2	Katılımcıların " çevrim içi derslerin öğrencileri değerlendirmedeki etkilerine " ilişkin görüşleri.....	37
Grafik 3	Katılımcıların " çevrim içi derslerin derse hazırlık ve ders işleniş sürecindeki motivasyonuna etkisine" yönelik görüşleri.....	39
Grafik 4	Katılımcıların " çevrim içi Türkçe derslerinin öğrencilerin okuma alışkanlığına etkisi"ne ilişkin görüşleri.....	41
Grafik 5	Katılımcıların "çevrim içi derslerin Türkçe öğretiminde öğretmen ile öğrenci ilişkisine etkisine" dair görüşleri.....	43
Grafik 6	Katılımcıların "uzaktan eğitimin alt yapı sorunları çevrim içi Türkçe ders motivasyonuna etkisine" ilişkin görüşleri.....	45
Grafik 7	Katılımcıların " Türkçe dersini çevrim içi ders olarak yapmanın sınıf yönetimine ilişkin etkilerine" yönelik görüşleri.....	47
Grafik 8	Katılımcıların "Dört temel beceri bağlamında olan Türkçe öğretiminin uzaktan olmasının Türkçe dersinin uygulanabilirliğine etkilerine" ilişkin görüşleri	49

EKLER LİSTESİ

Ek 1 Öğretmen Görüşme Formu	74
Ek 2 Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	76
Ek 3 Etik Kurul Raporu.....	81
Ek 4 Araştırma İzin Belgeleri.....	83
Ek 5 Orijinallik Raporu	90

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ile kavramlara ilişkin tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır.

Eğitim, tarihin her döneminde insanları geliştiren önemli unsurlardan biri olarak görülmüştür. Bu nedenle eğitimin kesintiye uğraması kabul edilebilir bir durum olarak görülmemiştir. Böylelikle yüz yüze eğitimin mümkün olmadığı durumlarda uzaktan eğitim devreye girmiştir. Uzaktan eğitim ilk olarak mektupla başlamıştır. Daha sonra radyo ve televizyon gibi tek yönlü iletişimin olduğu araçlarla varlığını sürdürmüştür. Günümüzde ise internet aracılığıyla karşılıklı etkileşimin sağlandığı hem soru sorulup hem de dönütün alınabilindiği bir seviyeye ulaşmıştır.

Uzaktan eğitim kavramsal olarak ilk defa 1700’lü yıllarda ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitim, öğretim planlarının öğretmen ve öğrencilerin farklı ortamlarda bulunması suretiyle ya da istenildiğinde yüz yüze de yapılabilen eğitim öğretim faaliyetlerinin tümüne denilmiştir. Uzaktan eğitim, bilgi paylaşımının yoğun olduğu bu asırda paylaşımların çeşitlenmesi nedeniyle uzaktan eğitimle eş anlama gelecek farklı kavramlar da söz konusudur (Yenilmez, Balbağ, Turgut,2017).

Türkiye’de uzaktan eğitim ilk defa banka personelleri arasında mektupla öğretim yoluyla gerçekleştirilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ise 1960’ta “mektupla öğretim” yoluyla uzaktan eğitim sürecine girmiştir. Daha sonra 1975’te Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR) kurulmuştur. Üniversiteler ise 1982 yılında Anadolu Üniversitesinin faaliyetleriyle uzaktan eğitime geçiş yapmıştır (Karatepe, Küçükgençay, Peker, 2020). Akabinde gerek üniversitelerin kendi bünyesinde gerekse yetişkinlerin kariyer için yabancı dil öğrenim isteği uzaktan eğitimi yaygınlaştırmıştır.

Günümüzde ise ilk defa Çin’de ortaya çıkan ve kısa sürede dünyaya yayılan COVID-19 nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Sosyal mesafenin öneminden dolayı okullar, ibadethaneler, üniversiteler ve insanların toplu bir biçimde bir arada bulunduğu bütün mekânlar kapatılmıştır. Dolayısıyla insanların bir arada bulundukları tek yer sanal ortamlar olmuştur.

Oluşan bu koşullar uzaktan eğitimi kaçınılmaz kılmıştır. Bu koşullardan dolayı birçok ülke uzaktan eğitime geçmiştir. Aynı dönemde Türkiye’de de uzaktan eğitim süreci başlamıştır. Eğitim ve öğretim EBA, Zoom programı, WhatsApp, televizyon ve Skype aracılığıyla yapılmaya başlanmıştır. İlkokul ve ortaokulda daha önce uzaktan eğitimle ders yapılmadığı için gerek öğretmenler gerekse öğrenciler çevrim içi dersle ilk kez pandemi döneminde tanışmaya başlamıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı programında Türkçe dersinin bütün derslerin temeli olduğu vurgulanmıştır. Hatta diğer branştaki öğretmenlerin kendi ana dersi dışında ikinci en büyük görevinin Türkçeyi çocuklara kavratmaktadır. Bunun temel nedeni bütün derslerin Türkçe dersi üzerine bina edilmiş olmasıdır. Türkçe dersinin öneminden dolayı öğrencilerin Türkçe dersinde dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerinin yeterince gelişmesi büyük önem arz etmektedir. Nitekim PISA sınav sonuçlarına göre ülkemizdeki öğrencilerin okuduğunu anlama konusunda büyük güçlük çektiği saptanmıştır. Okuduğunu anlama konusunda problem yaşayan öğrenciler diğer derslerde de başarılı olamamaktadır. Yüz yüze eğitimde sorun bu boyuttayken pandemi nedeniyle artık Türkçe öğretimi çevrim içi dersler aracılığıyla yapılmaya başlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın temel sorusu pandemi sürecinde çevrim içi Türkçe derslerinin öğretime ve uygulanabilirliğine yönelik öğretmen görüşleridir. Daha önce belirtildiği gibi COVID-19 nedeniyle yaklaşık bir buçuk sene yüz yüze eğitime ara verilmiş bununla birlikte aynı süreçte eğitimin bütün kademelerinde çevrim içi uygulamalar kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum çeşitli soruları akla getirmiştir. Çevrim içi uygulamaların Türkçe dersinin öğretime ve uygulanabilirliğine yönelik etkisini araştırma ihtiyacı doğmuştur. Bu araştırma çevrim içi uygulamaların Türkçe dersinin öğretime ve uygulanabilirliğine yönelik olumlu ve olumsuz etkilerinin nasıl olduğunu öğretmen görüşleri analiz edilerek ortaya koymaktadır. Çevrim içi uygulamalar üzerine yapılacak diğer araştırmalara da ışık tutacağı düşünülmüştür.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı pandemi sürecinde çevrim içi Türkçe derslerinin öğretimine ve uygulanabilirliğine yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda alt amaç olarak belirlenen şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Çevrim içi derslerin Türkçe dersinin uygulanabilirliğine etkisi nasıl olmuştur?
2. Çevrim içi derslerin öğrencileri değerlendirmedeki etkisi nasıl olmuştur?
3. Çevrim içi derslerin derse hazırlık ve ders işleniş sürecindeki motivasyonuna etkisi ne yönde olmuştur?
4. Çevrim içi derslerin öğrencilerin okuma alışkanlığına etkisi nasıl olmuştur?
5. Çevrim içi derslerin Türkçe öğretiminde öğretmen – öğrenci ilişkisini nasıl bir etkisi olmuştur?
6. Uzaktan eğitimin alt yapı sorunları Türkçe öğretmenlerinin ders motivasyonunu nasıl etkilemektedir?
7. Türkçe dersini çevrim içi ders olarak yapmak sınıf yönetimini nasıl etkilemiştir?
8. Çevrim içi derslerin okuma etkinliklerinin uygulanabilirliğini nasıl etkilemiştir?
9. Çevrim içi derslerin yazma etkinliklerinin uygulanabilirliğini nasıl etkilemiştir?
10. Çevrim içi derslerin dinleme etkinliklerinin uygulanabilirliğine etkisi ne yönde olmuştur.
11. Çevrim içi derslerin konuşma etkinliklerinin uygulanabilirliğini nasıl etkilemiştir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çevrim içi dersler, yüz yüze eğitim için destekleyici bir unsur olarak görülmüştür. Yüz yüze eğitimin mümkün olmadığı veya zorlaştığı yerlerde çevrim içi dersler devreye girmiş bu çerçevede şartların yüz yüze eğitimin uygulanabilirliğini zorlaştırmasıyla birlikte çevrim içi derslerin önemi daha da artmıştır. Özellikle pandemi döneminde COVID-19 nedeniyle insanların bir arada bulunduğu mekânların kapatılmasıyla çevrim içi derslerin önemi daha da artmıştır. Koşullar böyle olunca çevrim içi dersler ve uzaktan eğitim bilimsel çalışmaların odağı hâline gelmiştir.

Pandemi sürecinin belirsizliği ve eğitimin yüz yüze yapılamaması durumu çevrim içi derslerin işlevselliği ve eğitimin geleceği üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır: Coronavirüs ve Çevrim içi (Online) Eğitimin Önlenebilen Yükselişi (Yamamoto ve Altun, 2020), Çevrim içi Öğrenme Ortamlarında Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Topluluk Hissine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi (Yıldız, 2020), COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi (Keskin ve Özer, 2020), Yeni Tip Koronavirüs Pandemisi Döneminde Üniversitelerde Uzaktan Eğitim: Lisans Öğrencileri Kapsamında Bir Değerlendirme Çalışması (Karadağ ve Yücel, 2020), COVID-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma (Serçemeli ve Kurnaz, 2020). COVID-19 Sonrası Yükseköğretim (Erkut, 2020).

Yapılan literatür taraması neticesinde pandemi sürecinde çevrim içi işlenen Türkçe derslerinin öğretime ve uygulanabilirliğine yönelik öğretmen görüşleri üzerine bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Bu çalışmayla insanlar için hayati bir öneme sahip olan eğitim ve öğretimin çevrim içi dersle uygulanabilirliğine ışık tutmak amaçlanmıştır. Bunun için çevrim içi dersle Türkçe dersinin uygulanabilirliğini araştırmak üzere öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Yapılan çevrim içi dersler, öğretmenlerin Türkçe öğretiminin uygulanabilirliğini göstermesi bakımından önemli görülmüştür.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

1. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan görüşme tekniğiyle katılımcılardan daha sağlıklı veri toplanacağı,
2. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla oluşturulan açık uçlu her bir soruyla olgunun farklı bir yönüne açıklık getirileceği,
3. Görüşmeye katılanların görüşme formundaki soruları samimi bir şekilde yanıtlayacağı varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim döneminde, Muş il merkezindeki ortaokullarda görev yapan 30 Türkçe öğretmeni ile sınırlıdır.

- Araştırma verileri, veri toplama aracıyla ve ilgili konu ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Tanımları

Çevrim içi ders:

Web tabanlı eğitim ve e-öğrenme gibi ortamlarda yani internet ortamında öğrenmeyi gerçekleştirmek için çeşitli sunumların yapıldığı derslerdir (Çekerol, 2020, s.19).

Uzaktan eğitim:

Öğrenci ile öğretmenin yüz yüze olmadan çeşitli iletişim araçları kullanarak ederek belli bir merkezden yapılan eğitim biçimidir (Uşun,2006, s.7).

Pandemi:

Tesirini sadece bir bölgede göstermeyen dünya üzerinde küresel olarak insanlar için tehdit unsuru olan salgın hastalıklar için istimal edilen bir kavramdır(Yenen ve Badur, 2020 s.99)

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu araştırmanın kuramsal çerçevesinde uzaktan eğitim, çevrim içi ders, pandemi, Türkçe öğretimi ve dinleme, okuma, yazma ve konuşmadan oluşan dört temel beceri kavramına yer verilmiştir.

2.1. Dünyada ve Türkiye’de Uzaktan Eğitim

İnsanlar var olduğu günden beri sürekli gelişim göstermiştir. İnsanların bu terakkisi eğitim, sağlık, sosyal ve ekonomi gibi muhtelif alanlarda değişim ve gelişimi de beraberinde getirmiştir. Bu muhtelif alanlardaki gelişmeler insanlara çeşitli haklar tanımıştır ve insanların bu hakkı talep etme gereksinimleri ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler neticesinde eğitim de insanların en temel haklarından biri hâline gelmiştir. Teknolojik ilerlemeler neticesinde mesafeler kısalmıştır. Eğitim de artık okul sınırlarının dışına çıkmıştır. Okul sınırlarının dışında farklı ve muhtelif yerlerde eğitim icra edilebilir konuma gelmiştir. Bu da uzaktan eğitim kavramının doğmasına neden olmuştur. Teknolojik ilerlemelerle birlikte uzaktan eğitim de gelişmiş ve popüler olmuştur. Uzaktan eğitim kavramı ilk kez Winconsin Üniveritesinin 1892 Yılı Kataloğunda kullanılmıştır. Yine ilk kez Winconsin Üniversitesinde çalışan William Lighy, 1906 yılında kaleme aldığı bir yazısında uzaktan eğitim kavramını kullanmıştır. Akabinde Alman eğitimci Otto Peters tarafından uzaktan eğitim kavramı tanıtılmıştır (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitimin tanımına gelindiğinde ise insanlara kendi çabalarıyla öğrenme olanağı veren geleneksel eğitime göre daha esnek ve insan koşullarına daha uygulanabilir bir eğitimdir (İşman, Uzaktan Eğitim, 2011).

Uzaktan eğitim 20. yüzyıldan beri dünyanın her tarafına yayılmış ortaya çıktığı ilk günden bugüne kadar çeşitli kademelerden geçerek bu günkü durumuna gelmiştir. Uzaktan eğitiminin kavram olarak geçmişi 150 yıl öncesine kadar gider. Uzaktan eğitimin tarih içerisindeki gelişimi göz önüne alındığında temelde uzaktan eğitim beş aşamada ele alınmıştır.

1. Mektuptan Önce Haberleşme Dönemi
2. Mektupla Yapılan Haberleşme Dönemi

3. Yayınla Yapılan Tek Yönlü İletişim Dönemi
4. Çift Yönlü İletişimsel Audio ve Etkileşim Dönemi
5. Bilgisayar ve Tabanlı Sistemleri Entegre Eden Uydular ve Geleceğin Teknolojileri Dönemi

Uzaktan eğitimin önemli bir parçası olan mektupla eğitim ilk defa 1728 senesinde İsveç'te uygulanmıştır. Uzaktan eğitimin farklı bir tarzı İngiltere'de uygulanmıştır. 1836 senesinde Londra Üniversitesi, eğitimlerine dışsal bir imtihan uygulaması dâhil etmiştir. 1800'lü senelerin nihayetine doğru ABD'de Chicago Üniversitesinde muallimlerin ve talebelerin değişik mekânlarda bulundukları ilk mektupla öğretim bölümü kurulmuştur. 1873'te ilk defa mektupla eğitim programına başlanmıştır. Akabinde 1960'tan itibaren mektupla eğitim dünyada yaygınlık göstermiştir. Radyo yayınları önceden muhtelif ülkelerde yayın konusunda deneme çalışmaları yapılsa bile ilk defa radyo yayını ABD'de 2 Kasım 1920 tarihinde gerçekleştirilmiştir. 1920'li senelerde pek çok üniversite radyo yayınına geçmiştir. 1923 senesinde ise ABD'de okullar için eğitsel radyo programları yayınlanma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu ve benzeri deneme çalışmalarının ardından bir senede 500'den ziyade radyo yayın istasyonu kurulmuştur. Diğer ülkeler de buna kayıtsız kalmamıştır. 1922 senesinde İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği; 1923 senesinde ise Almanya, radyo yayını ile tanışmıştır. Televizyonla uzaktan eğitime ise ilk defa 1932-1937 seneleri arasında geçilmiştir. İlk olarak ABD'de Iowa Üniversitesinde eğitim televizyon yayınları ile başlamıştır.

Türkiye'de uzaktan eğitim ilk defa bankalarda çalışan personeller arasında mektupla öğretim yoluyla gerçekleştirilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı ise 1960'ta "mektupla öğretim" yoluyla uzaktan eğitim sürecine girmiştir. Daha sonra 1975'te Yaygın Yükseköğretim Kurumu kurulmuştur. Üniversiteler ise 1982 yılında Anadolu Üniversitesinin faaliyetleriyle uzaktan eğitime geçiş yapmıştır. Akabinde gerek üniversitelerin kendi bünyesinde gerekse yetişkinlerin kariyer için yabancı dil öğrenim isteği uzaktan eğitimi yaygınlaştırmıştır (Ülkü, 2018). Uzaktan eğitimin tanımına değinildiğinde ise insanlara kendi çabalarıyla öğrenme olanağı veren geleneksel eğitime göre daha esnek ve uygulanabilir bir eğitimidir (İşman, 2011).

Türkiye’de uzaktan eğitimin tarihi gelişimi on bir aşamada gerçekleştirilmiştir (Uşun, 2006, s.261-264):

- Kavramsallaştırma Süreci
- Mektupla Öğretim
- Deneme Yüksek Öğretmen Okulu
- Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu
- Açık İlköğretim Okulu
- Açık Öğretim Lisesi
- Açık Öğretim Fakültesi
- Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu
- Fono Açık Öğretim Okulu
- “Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yüksek Öğretim” Çalışmaları
- E-öğrenme Uygulamaları

Radio yayını dünyada ilk olarak 1921 senesinde başlamıştır. Türkiye’de ise 1927 yılında radyo yayınına geçilmiştir. Radyo yayınları İstanbul ve Ankara’da yapılmıştır. Radyo yayınlarında sınırlı alan ve konulara yer verilmiştir. Radyo, 1938 senesinde genellikle müzik ve haber alanında belli bir nizam dâhilinde yayını sürdürmüştür. Radyo yayınları eğitim için ilk defa 1941 yılında kullanılmıştır. Kırsal kesim için “Ziraat Takvimi Saat”i on seneden fazla eğitim faaliyetleri sürdürmüştür. Türkiye 31 Ocak 1968 tarihinde televizyon yayınlarına geçmiştir. Televizyonun hanelere de girmeye başlamasıyla televizyonlardaki programlarda ciddi bir artış olmuştur. Televizyonlarda yapılan programlar çocukların bilişsel ve zihinsel gelişimleri göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Televizyonda yapılan programlarla çocukların eğitilmesi amaçlanmıştır. Onun için Türkiye’de 1969 senesinde yayın hayatında yer alan “Susam Sokağı” çocukların eğitimi için oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Televizyon yayınlarında sağlığa yönelik programlar da yer almıştır. Bütün bunlara ilaveten direkt dersten bahseden “Öğretim amaçlı televizyon programları” yayın hayatında yerini almıştır. Bu programlar televizyon dersleri olarak ifade edilmiştir.

Türkiye’de muhtelif üniversitelerde uzaktan eğitim çalışmaları uygulanmıştır. Anadolu Üniversitesinde Açık Öğretim Fakültesi, uzaktan eğitim veren ilk fakülte olarak açılmıştır. 1989 yılında Açık Öğretim Fakültesinde “Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE) Birimi” kurulmuştur. E-öğrenme, uygulamaları tanzim edilmiştir. Türkiye’de Açık Öğretim Fakültesi yoluyla ülkenin dört bir yanına kurdukları bürolar yoluyla ulaşılmıştır. Açık Öğretim Fakültesi yoluyla uzaktan eğitim çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalarda televizyon ve kitaplar kullanılmıştır (Uşun, 2006, s.261-264).

2.1.1. Uzaktan Eğitimin Amacı

Eğitim, öneminden dolayı insanlar için temel haklar arasında yer almıştır. İnsanlar kendileri için temel haklar statüsünde olan eğitim hakkını sürekli geliştirmek istemiştir. Mevcut imkânlarla yetinmemişlerdir. İletişim teknolojisi sayesinde evinden uzaklaşmadan farklı yerlerdeki eğitim ve öğretimden yararlanmıştır. Her türlü eğitim öğretim ihtiyacını mesafeler kat etmeden bilgisayar ve internet gibi teknolojik ürünler aracılığıyla halledilmiştir. İletişim teknolojisi, mesafeleri ortadan kaldırmıştır, zaman sorununa büyük oranda çözüm bulmuştur. İletişim teknolojileri insanların eğitim ve öğretim ihtiyaçlarına cevap verir konuma gelmiştir. Yaşanan bu vakalar uzaktan eğitimin doğuşuna zemin hazırlamıştır.

Uzaktan eğitim; zaman, mekân ve ekonomik olarak insanların yaşantısını oldukça kolaylaştırmıştır. İnsanlar, eğitim alma konusunda gerek zaman gerek mekân gerekse ekonomik sıkıntılardan ötürü uzaktan eğitime yönelmiştir. Uzaktan eğitimin amacı insanların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak, eğitimin maliyetini azaltmak, aradaki uzun mesafeleri kısaltmak, istenildiği sıklıkla tekrar edebilme olanağı ile eğitim ve öğretimin gerçekleşmesini sağlamak olmuştur (Ülkü, 2018). Ayrıca uzaktan eğitimin bir diğer amacı insanlara aynı zaman süresinde ders alabilmelerini, zamana bağlı kalmadan video şeklinde kaydedilen ve webde yazılı materyal olarak sunulan eğitimden yararlanma olanağı vermesidir. Uzaktan eğitimin bu özellikleri eğitimde fırsat eşitliği sağlaması yönüyle oldukça önemli görülmüştür. Sonuç olarak uzaktan eğitim geleneksel eğitimin aksadığı yerde tamamlayıcı unsur olarak devreye girmiştir. Mesleki gelişimde hem öğretmen adaylarına hem de öğretmenlere bağımsız öğrenme ortamı sağlaması yönüyle uzaktan eğitim çok önemli bir faaliyet olarak görülmüştür.

2.1.2 Uzaktan Eğitimin Yararları

- Çağın ihtiyaçları gereği yaşam boyu öğrenmenin önemi gün geçtikçe artmıştır. Uzaktan eğitim yaşam boyu bağımsız öğrenmenin gerçekleşmesine büyük katkısı olmuştur.
- Bireye bağımsız çalışma, araştırma ve bilgiye erişim olanağı vermiştir. Bireye girişimcilik ve karar verme yetisini kazandırmıştır.
- Öğrenmede yaş, yer, yöntem ve teknik, zaman ve öğrenme ortamı mevzularında çeşitlilik ve esneklik getirmiştir.
- Eğitimin maliyetini düşürmüştür. Eğitimi daha ekonomik hâle getirmiştir.
- Farklı kamu kurumlarında çalışan bireylerde işlerini bırakmadan eğitim alma olanağı vermiştir. Kademe ilerleme olanağı tanımıştır.
- Eğitimde kolay bir şekilde güncellenen yöntem ve teknikler aynı zamanda ölçme araç ve gereçleri güncelleme olanağı sunmuştur.
- Eğitimde fırsat eşitliği tanımıştır.
- İhtiyaçlara göre şekillenebilme özelliğine sahip olmuştur.
- Geleneksel eğitimle birlikte eğitim ve öğretimi içerik olarak zenginleştirmiştir (Uşun, 2006, s. 19-20).

2.1.3 Uzaktan Eğitimin Sınırlılıkları

- Bireylerin bütün davranışlarına hitap etmemektedir Psikomotor davranışların kazandırılmasında etkili değildir.
- Bağımsız çalışma yeteneğine erişmemiş bireyler için uygun değildir.
- Çalışan bireyler dinleme için ayırdıkları zamanın çoğunluğunu işgal etmektedir.
- Öğrencilerin iletişim yönlerini olumsuz etkilemektedir. Onların sosyalleşmesini engellemektedir.
- Eş zamanda dönüt ve düzeltme çalışmaları yapılamamaktadır.
- Teknolojik materyallerin temini ulaştırılması ve alt yapı konularında bazı sınırlılıklar vardır.

- Sözlü anlatım yerine teknolojik araç ve gereçlerle fikirler ifade edilmiştir.
- Verilen eğitimde verim yüz yüze eğitim kadar olmamıştır.
- Sosyal anlamda akranlar arası iletişim konusunda iyi değildir.
- Eğitim hizmetlerinin tam anlamıyla sunumunda kusurlar vardır (Uşun, 2006, s.20-21).

2.2. Çevrim içi Ders

Çevrim içi dersler, öğrencilerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarını karşılayan, öğrenmede kalıcılığı sağlayan, eğitimde destekleyici unsur olarak görülen verimli ortamlardır. Çevrim içi dersler gerek zaman ve performans gerekse ders materyallerini tekrar tekrar kullanma, kolayca paylaşma olanağı vermektedir (Başarmak ve Mahiroğlu, 2015). Çevrim içi dersler, eğitim ve öğretimin uygulanabilmesi için sanal ortamda oluşturulmuş çok fonksiyonlu sınıf ortamlarıdır.

Çevrim içi derslerde sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için kullanılan teknolojik unsurlar şunlardır; (i) ses paylaşımı, (ii) görüntü paylaşımı, (iii) ekran paylaşımı, (iv) beyaz tahta paylaşımı, (v) çizim tahtası, (vi) sohbet, (vii) sunum paylaşımı, (viii) dosya paylaşımı, (ix) not paylaşımı, (x) anlık anket paylaşımı, (xi) bağlantı paylaşımı ve (xii) anlık test uygulamalarıdır. Kullanılan bu teknolojik unsurlar çevrim içi derste iletişimi güçlendirmiştir (Aktuğ, Yılmaz, 2011). Yapılan derslerin uygulanabilirliğine ciddi bir şekilde katkısı olmuştur. Çevrim içi derslerle öğrenci ile öğretmen, öğrenci ile öğrenci ve öğrenci ile içerik arasında karşılıklı etkileşim sağlanması ve yönüyle önemli görülmüştür.

2.3. Pandeminin Tarihsel Gelişimi ve COVID-19

Enfeksiyon hastalıklarının seyri endemi, epidemi ve pandemi gibi üç farklı şekilde gerçekleşmektedir. Endemik hastalık, belirli bir alanda ve belirli bir toplulukta hastalığın hep varlığını sürdürmesidir. Afrika'da sıtma hastalığının sürekli vardır. Bu hastalık Afrika halkı için endemik bir hastalıktır. Epidemik hastalık ise daha önce var olan veya o bölgeye yeni gelen bir hastalığın kısa sürede o ülkede kısa sürede insanların çoğunda görülmeye başlaması durumunu ifade etmek için kullanılan bir kavramdır (Yenen ve Badur, 2020, s. 171).

Pandemi, “pan” ve “demos” kavramlarından oluşturulmuştur. Pan kelimesi tüm manasına gelmektedir. Demos kelimesi ise insan anlamına gelmektedir. Pandemi, etkisini sadece bir bölgede göstermeyen dünya üzerinde küresel olarak insanlar için tehdit unsuru olan salgın hastalıklar için istimal edilen bir kavramdır. Daha farklı bir şekilde ifade edilirse pandemi, aynı zaman diliminde ortaya çıkan dünya üzerindeki tüm insanlığı tehdit eden bulaşıcı hastalıkların genel adıdır. Hastalıkların pandemi olarak adlandırılabilmesi için temel üç özellik barındırması gerekmektedir.

- Hastalığın yeni ortaya çıkmış olması
- İnsanlara bulaşıp onlar için riskli bir hastalığa dönüşmesi
- İnsanlar arasında hızlı ve kolay bir şekilde yayılması

Pandemiler insanları tarihin farklı dönemlerinde hep olumsuz etkilemiştir. Onların yerlerini terk etmelerine neden olmuştur. Pandemi birçok devlet ve imparatorluğun yıkılmasına da sebebiyet vermiştir. Salgın hastalıklarının etkileri sadece resmî kaynaklarda yer almamıştır (Öztürk ve Akyol, 2021, s. 136). İnsanların yüreklerinde de derin acılar bırakmıştır. Edebiyatta da kendisine yer bulmuştur. Misal olarak Kırşehir’de 1318 Rumi/1902 Miladi senesinde bir salgın neşet etmiştir. Hacı Doğanoglu adlı bir şair “taun” veya halk arasında “domurcuk” ismiyle bilinen veba salgınında ölen kişilere destan yazmıştır. Destanın bir kısmı şöyledir:

Kadir Mevlam nettik neyledik sana,

Merhamet kıl bize kullar perişan,

El açıp yalvardık geldik kapına,

Bu derdin elinden hallar perişan,

Bir taun belası her yanı sardı.

Masum yavruları kopardı aldı,

Analar babalar şaşırdı kaldı.

Nere gidek bilmem yollar perişan. (Akt. Özdemir ve Eser, 2020, s. 13).

Şu ana kadar dünya üzerinde muhtelif pandemi vakaları yaşanmıştır. Bunlar içerisinde insanlığı en fazla derinden etkileyen ve çok sayıda insanın ölümüne neden olan bazı hastalıklar şunlardır:

Veba (Kara Ölüm): İnsanlık tarihini etkileyen köklü hastalıklardan biri olarak görülmüştür. Avrupa’da korkunç bir hasara neden olmuştur. Tarihin farklı dönemlerinde insanlar, pandemilerin oluşmasına neden olmuştur. Veba hastalığı pirelerin insanları ısırmasıyla ortaya çıkmıştır. İnsandan insana geçtiği bilinmektedir. Milyonlarca insanın ölmesine neden olmuştur(Öztürk ve Akyol, 2021, s. 137).

Kolera: *Vibrio cholerae* bakterisinin oluşturduğu bağırsak enfeksiyonudur. Akut ve şiddetli ishal ile seyreden bir hastalıktır. 1800’lerde kendini göstermiştir. 19. ve 20. Yüzyıllarda çok fazla insanın ölümüne neden olmuştur (Öztürk ve Akyol, 2021, s. 137).

Grip: Rus Gribi olarak nitelendirilen hastalık Kanada, Buhara ve Grönland’da neşet eden bu hastalık milyondan fazla kişilerin hayatına mal olmuştur. İspanyol Gribi olarak nitelendirilen hastalığa H1N1 virüsü neden olmuştur. Etkilediği yaş aralığı daha çok 18 ile 34 yaş aralığı olmuştur. Yüz milyon kişi bu salgın nedeniyle vefat etmiştir. Asya Gribi, Singapur’da ortaya çıkmıştır. 1956 ile 1958 yıllarında etkisi sürmüştür. Bu salgın dünyada bir milyon kişinin hayatına mal olmuştur. Hong Kong Gribi 1968 ile 1969 yılları arasında etkisini göstermiştir. Neticede bir milyon insanın ölümüne neden olmuştur(Öztürk ve Akyol, 2021, s. 137).

HIV/ AIDS: Yapılan araştırmalara göre AIDS hastalığına ilk kez 1976 yılında rastlanmıştır. 1981’den beri asgari 31 milyon insanın vefat etmesine neden olmuştur. Her sene ortalama 1,6 milyon kişinin ölümüne neden olmuştur (Öztürk ve Akyol, 2021, s. 137).

Pandeminin gelişim seyrine bakıldığında insanlık tarihinin farklı dönemlerinde kendisine yer bulmuştur. Varlığını geçmişte farklı dönemlerde sürdüren pandemi bundan sonra da farklı zamanlarda etkisini veya varlığını sürdürecektir. Buna en büyük delil gerek geçmişte yaşanan yukarıda saydığımız salgınlar gerekse de bu salgınlardan sonra 2019 yılında Çin’de neşet eden ve bölgesel olmaktan çıkan tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19’dur. COVID-19 Çin’in Wuhan şehrinde 12 Aralık 2019 tarihinde ortaya çıkmıştır. Huanan Deniz Ürünleri Pazarında insanlara bulaşmıştır. COVID-19 bir solunum yolu hastalığıdır. Hastalık hızla yayılınca Dünya Sağlık Örgütü gerekli araştırmalar yapmıştır. Hastalığın yarasalardan insanlara geçen mutasyona uğramış bir çeşit yeni koronavirüs olduğunu ifade etmiştir. Bu hastalığın önemli özellikleri hem

insanlarda hem hayvanlarda etkisini göstermesi ve birçok türde farklı versiyonlarının olmasıdır (Öztürk ve Akyol, 2021, s. 136-138).

2019 yılından itibaren kısa sürede hemen hemen bütün dünyaya yayılması neticesinde pandemiye dönüşmüştür. Türkiye’de de ilk vaka 10 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Bu aşamadan sonra ülkeye çeşitli kısıtlamalar getirilmiştir. Eğitim alanında da muhtelif tedbirler alınmıştır. Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, salgın nedeniyle uzaktan eğitime geçildiğini açıklamıştır. Öğrencilere EBA TV aracılığıyla eğitim verileceğini ve salgın döneminde eğitimin böyle devam edeceğini açıklamıştır. Bu dönemde “Hayat Eve Sığar” ve “Evde Hayat Var” gibi sloganlarla birçok şey evde yapılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla eğitimde de gerek internet gerekse EBA TV üzerinden öğrencilere ulaşılmaya başlanmıştır (Öztürk ve Akyol, 2021, s. 178-179). Uzaktan eğitim ile hem öğretmenler hem öğrenciler hem de veliler tanışmak zorunda kalmıştır. Uzaktan eğitim ile öğrencilerin eğitim ile öğretimlerinin sekteye uğramasının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

2.4. Türkçe Öğretimi

Lisan, hemen tahayyül edemeyeceğimiz kadar çok mütenevvi, farklı yönlerden bakınca farklı farklı özellikleri ortaya çıkan, bazı esrarlarını şu anda dahi çözemediğimiz muazzam bir varlıktır. Dil hem insan hem toplum hem kültür hem de bilim ve sanattan ayrı bir şekilde düşünülmeyen aynı zamanda onların oluşmasında muazzam bir etkiye sahip bir kurumdur.

Lisan insanları diğer canlılardan ayıran temel niteliklerin başında gelir. İnsanların kendi duygu düşünce ve isteklerini karşı tarafa aktarmasına yardımcı olur. İnsanlar arasında anlaşmayı sağlar. İnsanları bireysellikten çıkarıp sosyalleştiren aynı zamanda toplumdaki kültürel unsurların oluşmasını sağlar. Lisan olmadan herhangi bir ince duygumuz nasıl şiirleştirilirdi. Şimdiye kadar yapılan bütün buluşları nasıl metinleştirip onu bir sonra nesle nasıl aktarılabilirdi.

İnsanlığın bütün kültürel mirasını oluşturan ve onu sonraki nesillere aktaran lisandır. Lisan, insanı düşünmeye sevk eden onu muhtelif sorunların üstesinden gelmesini sağlayan çok yönlü bir varlıktır. Yeryüzündeki varlıklar içerisinde sanattan ve estetikten anlayan varlık insandır. İnsanlara bu anlama yetisi veren dildir. Onun için sanat

eserlerinin oluşmasını sağlayan dildir. Sözlerden oluşan sanat eserlerinin hem oluşumunda kullanılan ham madde hem oluşun ürünün kendisi dildir.

İletişim açısından bakılacak olunursa dünyada tüm varlıklar arasında en gelişmiş iletişim aracı veya en iyi haberleşme aracı lisanıdır. Lisana insanları toplumsallaştırması açısından bakılırsa toplumbilimcilerin bakış açısında da lisan ilk gündeme getirilmesi gereken bir kurumdur. Bir toplumu diğerlerinden ayıran onlara kimlik kazandıran en güçlü bağ dildir. İnsanları milletine, vatanına, mazisine bağlar; nesiller arası intikal ederek gelen dil, insanları hem mazisiyle hem istikbaliyle alakadar edip geçmiş ile gelecek mabeynindeki zincirin önemli zincirin halkası konumuna getirmiştir.

Milletlerin muhtelif nitelikleri, düşünce yapıları, yaşayış biçimleri, kültürleri, bilim ve sanatla ilgili katkıları o milletlerin dillerine yansır. Aynı zamanda o milletlerin dili kültürlerinin bilim ve sanatlarının şekillenmesinde de önemli bir etkiye sahiptir. Lisan; kültürü, sanatı ve bilimi özgünleştirir. Lisan, her milleti en iyi şekilde ifade eden ve kültürel unsurlarını en iyi yansıtan aynadır. Misal olarak Türk dili üzerinde bir araştırma yapılsa yapılan araştırmada Türk dilinde en çok önemsenen kavramlar hangileri olduğu araştırmanın yapıldığı dönemde hangi konular revaçta olduğu, araştırmanın yapıldığı ulusun hangi sorunlarla uğraştığı konusunda kolay bir şekilde çıkarımlarda bulunulabilir. Araştırmanın yapıldığı dönem Cumhuriyet Dönemi olsa o zamanki metinlerde bağımsızlık, halkın kendi kendisini yönetmesi ve milliyetçilik kavramlarının çok kullanıldığını saptayacaktır. Bir milletin bir dönemiyle alakalı metinlerden hareketle o milletin o dönemdeki kültürünü ve dönemin önemli gelişmelerinden hareketle toplumun geçmişi, şu anı ve geleceği aydınlatılabilir (Aksan, 2009, s.11-13).

Bir milletin en önemli varlıklarında biri de lisanıdır. Onun için bütün milletler kendi eğitim sistemlerinde kendi dillerinin öğretimine yer vermiştir. Lisan sadece bir iletişime aracılık yapan bir unsur değildir. Bireylerin inkişafına temel oluşturan, bireyleri sosyalleştiren, bireylerin zihinsel ve bilişsel gelişimine zemin hazırlaması yönüyle önemlidir (Güneş, 2007, s.24).

Türkçe öğretimi sadece okuma, yazma, konuşma ve dinleme gibi lisan becerilerinden ibaret değildir. Aynı zamanda analitik düşünme, sınıflama, sıralama, sorgulama, eleştirme, analiz- sentez gibi zihinsel becerileri de geliştirmeyi amaçlamaktadır (Güneş, 2007, s.56-57).

Türkçe öğretiminin amaçları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- Duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Yukarıdaki amaçlarda görüldüğü üzere Türkçe öğretimi öğrencilerin dil, duygusal, zihinsel, sosyal, kültürel yönden bir bütün olarak gelişimi amaçlanmıştır.

2.5. Dört Temel Beceri

Dil, insanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biridir. İnsan dil aracılığıyla kendini ifade etmekte ve tarihsel mirasını gelecek nesillere aktarmaktadır. Dolayısıyla dil toplumu oluşturan, şekillendiren ve birbirine bağlayan önemli unsurlardan biridir. Medeniyetin ve kültürün en önemli taşıyıcılarından biri dildir. Dil bir toplumun yapısına tutulan aynadır. Toplumu her yönüyle yansıtır. Dil toplumun düşünce yapısını, duyuşunu ve algılayışını gösterir. Dilin öneminden dolayı tarih boyunca sürekli

incelenmiş ve dil öğrenimine önem vermişlerdir. Onun için toplumların eğitim sistemlerinde dil öğrenimine geniş yer verilmiştir (Arslan, 2017).

Türkiye’de dil öğretimi Türkçe öğretimi şeklinde ortaokul müfredatında yer almaktadır. Türkçe öğretiminin temel hedeflerinden bazıları şunlardır: Okuma, yazma, konuşma, dinleme ve bireylerin zihinsel becerilerini geliştirmedir. Bu hedeflerle amaç bireyi toplumda aktif hâle getirerek anlama ve anlatma becerilerini geliştirmektir. İletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için anlama ve anlatma becerilerinin yeterince gelişmesi gerekir. Anlama ve anlatma becerilerinden okuma ve yazma becerileri sonradan bireye kazandırılan yapay becerilerdir. Anlama ve anlatma becerileri sürekli gelişime muhtaç becerilerdir. İnsanlara eğitim verilmesi ve eğitimin vazgeçilmez bir unsur olarak görülmesinin bir sırrı da anlama ve anlatma becerilerinin insan gelişimine önemli katkısının olmasıdır. Zaten anlama ve anlatma becerilerinden okuma ve yazma eğitimle bireye kazandırılan becerilerdendir. Dinleme ve konuşma becerileri ise doğuştan gelen becerilerdir. Dinleme ve konuşma becerileri de eğitimle gelişir. Aynı zamanda okuma ile yazma becerilerinin bireye kazandırılmasına olanak sağlamaktadır. Onun için dört temel beceriye bir bütün olarak bakılmaktadır. Çünkü bir becerideki eksiklik diğer becerileri de olumsuz etkilemektedir. Bir becerideki gelişim diğer becerileri de geliştirmektedir. Onun için dört temel beceriyi zihinsel becerilerle birlikte bir bütün olarak geliştirilmelidir. Dört temel beceri belli bir seviyede bireye kazandırılmazsa anadili öğretimi gerçekleştirilmiş sayılmaz.

2.5.1.Dinleme

Ses, müzik ve konuşma gibi sesli uyarıcıları işitmek, anlamak ve zihinde yapılandırmak için kulak ve beyinde yürütülen karmaşık bir süreçtir. Dinleme iletişim sürecinin önemli ögesidir. Anlama, öğrenme ve zihinsel faaliyetlerin temel ögesidir. Dinleme, bireye konuşmacının aktardıklarını analiz etme olanağı tanır ve ön bilgilerinden hareketle işine yarayan bilgileri ayırt etmesini sağlar. Yararlı görülen bilgilerle daha önce edinilmiş bilgiler yapılandırılmaktadır. Bireylerin ve dolayısıyla toplumun düşünce yapısının oluşmasında dinleme becerisinin nedenli etkili olduğunu göstermektedir. Dinlemenin aktif, pasif, sorgulayıcı, birleştirici ve yaratıcı gibi türleri vardır. Dinlemenin türü de dinleyicinin konuşmacıyı dinleme amacına göre değişmektedir (Güneş, 2007, s. 73-75).

Türkçe öğretimi okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri üzerine bina edilmiştir. Bu becerilerden okuma ve dinleme becerileri anlama; konuşma ve yazma becerileri anlatma becerileridir. Bireyler beceriler içerisinde en çok dinleme becerisini istimal etmiştir. Dinleme becerisi diğer becerilerin temelini oluşturmaktadır. Misal olarak doğuştan işitme engelli olanlar konuşma becerisini edinmemektedir. Aynı zamanda işitme özelliğini sonradan yitirenlerde de konuşma becerilerinde ciddi düşüşler yaşanmaktadır. Bunun yanında işitme özelliğini sonradan edinenler de konuşma becerisini edinebilmektedir. Ama doğuştan hiç işitme sorunu yaşamayan bireyler kadar gelişmiş bir konuşma becerisini edinmemektedirler. Dinleme becerisi sayesinde öğrenciler konuşma becerisi edinmektedir. Aynı zamanda konuşulanları anlamlandırmak veya yapılan eğitimi anlamak da dinleme becerisiyle alakalıdır. İşitme engeli olanlar okuma becerisini edinmemektedir. Dolayısıyla dinleme becerisi okuma becerisini edinmeyle doğrudan ilgilidir. Dinleme becerinin yazma becerisine etkisine bakıldığında ise yazma becerisinde duygu, istek ve düşünceleri zengin bir söz varlığıyla etkili bir şekilde ifade etme vardır. Zengin bir söz varlığına sahip olmak için de etkili bir dinleme becerisinin olması gerekmektedir. Nasıl ki Türkçe eğitimi dört temel beceri üzerine bina edilmektedir onun gibi dört temel beceriden üçü dinleme becerisi üzerine bina edilmektedir (Kavruk ve Kurnaz,2019, s.111- 112).

Dinleme Türleri¹

Katılımlı Dinleme

İletişim esnasında dinleme konumunda olan bireylerin yapılan konuşmayla ilgili zihinlerinde beliren soruların konuşmayı yapan bireylere aktararak iletişimin daha sağlıklı gerçekleşmesi için yapılan dinlemeye katılımlı dinleme denilmiştir.

Katılımsız Dinleme

Kurulan iletişim esnasında bireylerin konuşulan konu üzerinde zihinsel olarak yoğunlaşmasıdır. Bu dinleme türünde konuşmacıya soru sorma yoktur. Yapılan konuşma üzerine Aktif bir şekilde düşünme vardır.

¹ Kavruk ve Kurnaz (2019) çalışmasından faydalanılarak dinleme türleri çalışmanın bu kısmında ele alınmıştır.

Not Alarak Dinleme

Dinleme esnasında anlatılanları daha iyi kavramak ve daha sonra alınan notları tekrar etmek için yapılan bir dinleme çeşididir.

Empati Kurma

Dinleme pozisyonunda olan bireylerin konuşmayı yapan bireylerin içinde bulunduğu durumda neler hissettiğini ve hangi duygular içerisinde olduğunu o esnada konuşmacının hangi deneyimleri yaşadığını anlamasıdır.

Yaratıcı Dinleme

İletişim esnasında dinleme konumunda olan bireylerin anlatılan konuyu değerlendirmesi ve bu konudan hareketle yeni fikirler meydana getirmesidir.

Seçici Dinleme

Dinleyicilerin sadece kendi işine yarayan konulara odaklanması onları dinleyip anlamaya çalışmasıdır.

Eleştirel Dinleme

Konuşmacının aktarmaya çalıştığı konu hakkında dinleyicilerin olumlu ve olumsuz bir şekilde tarafsız olarak değerlendirmelerini yaptığı dinleme türüdür. Bu dinleme türünün amaçlarından biri de öğrencilere dinleme esnasında eleştirel bakış açısı kazandırıp anlatılan konu hakkında olumlu ve olumsuz değerlendirmeler yapmasını sağlayarak kendi doğrularını bulmalarını sağlamaktır (Kavruk ve Kurnaz, 2019, s. 117-118).

2.5.2. Konuşma

Genel olarak duygu ve düşüncelerin sözlü olarak aktarılmasına denilmektedir. Konuşmanın amaçları anlatılarak dil becerileri ve Türkçe öğretimindeki önemi daha iyi ifade edilmektedir. Konuşma öğretiminin amaçları şunlardır: (i) Dil becerilerini geliştirmek, (ii) iletişim becerilerini geliştirmek, (iii) öğrenme ve anlama becerilerini geliştirme, (iv) zihinsel becerileri geliştirme, (v) sosyal becerileri geliştirme, (vi) zihinsel bağımsızlık becerilerine geliştirmek şeklinde sıralanmaktadır. Konuşmanın amaçları gösteriyor ki bireyin konuşma becerisinde başarılı olması dil gelişiminde, iletişim becerilerinde, zihinsel ve sosyal olarak gelişmiş olması demektir. Bu da toplum içerisinde

kendi kimliğini kazanması ve kendini var etmesi anlamına gelmektedir. Konuşma becerisi aynı zamanda eleştirel kimlik kazanmasına da katkı sağlamaktadır (Güneş, 2007, s.95-97).

Dört temel beceriden biri olan konuşma becerisi bireylerin doğuştan edindikleri bir beceridir. Bireyler konuşma, yazma ve görsel sunu aracılığıyla duygu ve düşüncelerini ifade etmektedir. Konuşma becerisi bireylerin birbirleriyle iletişime geçmek için veya devamlı bir ilişkilerini devam ettirebilmesi için en çok ihtiyaç duydukları becerilerden biridir. Bireylerin kendini ifade ederken en çok istimal ettikleri dil becerisi konuşma becerisidir (Kavruk ve Kurnaz, 2019, s. 133).

Konuşma Yöntem ve Teknikler²

İkna Etme

Herhangi bir mevzuda ifade edilen düşüncelerin dinleyenlerce benimsenmesini sağlamaya ikna etme denir. İkna etmede anlatılan konunun mantıklı ve inandırıcı bir niteliği olmalıdır. Bu konuşma türünde muhatabı dolandırma amacı yoktur.

Eleştirel konuşma

Bir mevzunun hem pozitif hem de negatif yönleriyle tarafsız bir nazarla değerlendirip yorum yapma, çözüm üretme becerilerinin geliştirilmesine eleştirel konuşma denir. Eleştirel konuşmada analiz- sentez, sınıflama, sıralama, eleştirme ve değerlendirme aşamaları vardır.

Katılımlı Konuşma

Bu konuşma türünde dinleyiciler de konuşmaya dâhil olmaktadır. Dinleyiciler konuşmaya farklı bakış açıları getirmektedir. Konunun daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır.

Tartışma

Bireylerin bir mevzuyla ilgili olumlu ya da olumsuz bir görüş bildirmesi ve kendisine ait fikirleri savunma becerisini kazanmasıdır. Tartışmada belli olan bir fikri savunma veya koruma vardır.

² Konuşma yöntem ve teknikleri ifade edilirken Kavruk ve Kurnaz (2019) çalışmasından faydalanılmıştır.

Empati

Bireylerin konuşmalarında kendisini karşısındakinin yerine koyarak onunla aynı duyguları, düşünceleri ve değer yargıları anladığını ve bunları hissettirerek konuşmasıdır. Bu konuşmada bireylerle aynı davranışı sergileme yoktur. Karşıdaki bireyleri anlama vardır.

Güdümlü Konuşma

Bu konuşmada öğretmen belli bir konuyu seçer. Bu konu etrafında öğrencileri konuşturur. Öğrencilerin belirli bir mevzu etrafında duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde ifade eder.

Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma

Öğrencilerin öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri konuşma esnasında kullanarak onların söz varlığını zenginleştirme çabalarıdır. Burada öğrencilerin ders esnasında öğrendiği söz varlıklarını uygulama vardır.

Serbest Konuşma

Bireyler istedikleri bir konuda duygu, düşünce ve isteklerinin etkili bir şekilde ifade etmesidir. Güdümlü konuşmada konuyu daha önceden belirleme vardır. Serbest konuşmada daha önce belirlenen bir konu yoktur.

Yaratıcı Konuşma

Öğrencilerin bir konu hakkında mevcut görüşlerden yola çıkarak yeni fikirler ortaya çıkarmaktır. Bu konuşma türünde amaç öğrencilerin hem konuşmasını hem de yaratıcılıklarını geliştirmektir.

Hafızada Tutma Tekniği

Bu teknikte önemli olan konuşma kurallarını düzgün bir şekilde uygulayarak konuşmanın kesintiye uğramadan devam etmesini sağlamasıdır. Kesintiye uğramamak önemli özelliklerdendir (Kavuk ve Kurnaz, 2019, s.138-141).

2.5.3. Okuma

Görme, algılama, seslendirme, anlama, beyinde yapılandırma gibi göz, ses ve beynin çeşitli işlevlerinden oluşan karmaşık bir süreçtir. Okuma öğretiminin amaçlarına

bakıldığında konuşma becerilerinin amaçlarıyla birebir aynı olduğu görülmektedir. Bu da aslında dil becerilerinin amaç olarak aynı hedef için var olduklarını göstermektedir. Onun için bir becerideki eksiklik diğer becerileri de doğrudan etkilediği söylenilebilir (Güneş, 2007, s.123).

Okuma becerisiyle kazandırılması hedeflenen kazanımlardan biri bireylerin denk geldikleri metinleri okuma yöntem ve teknikleri kullanarak okumaları ve okuduklarını değerlendirip eleştirel bir bakış açısıyla yorumlamaktır. Bunlara ek olarak okumayı alışkanlık haline getirmektir. Okuma becerileri bireylerin muhtelif verilere ulaşarak yeni malumat, olay, gidişat ve tecrübelerle karşılaşma olanağı verir. Bütün bunlar okuma becerisinin etkilediği alanlar hakkında önemli bilgiler vermektedir. Dolayısıyla okuma becerisinin etkilediği veya gelişimine direk etki ettiği alanlar şunlardır:

- Öğrenme
- Araştırma
- Yorumlama
- Tartışma
- Eleştirel düşünme

Okumanın Fiziksel Yönü

Okuma sırasında fonksiyonel olarak kullanılan temel organlardan biri gözdür. Gözün harfleri ve sözcükleri algılaması ve satırlar üzerindeki hareketleri okumanın gerçekleşmesi için oldukça önemli olmaktadır. Okuma esnasında gözler metin üzerinden metindeki dilin özelliğine göre ya sağdan sola ya da soldan sağa doğru sıçrama yapar. Yapılan sıçramalar arasındaki zaman diliminde anlama gerçekleşmektedir. Dolayısıyla sıçrama esnasında birey ne kadar sözcük görür veya görüp kavarsa okuma o kadar akıcı ve hızlı olur. Gözler okuma esnasında sadece tek yönlü ileriye doğru olmamaktadır. Duraksama olmakta geriye dönüşler yaşanmaktadır. Bunun en önemli nedeni gözün sıçrama esnasında bireyin aradaki bütün sözcükleri anlayamamasıdır. Bu durum zayıf okuyucularda daha çok yaşanmaktadır. Gözler ne kadar çok geriye dönerse okuma o kadar zayıf olduğu anlamına gelmektedir(Kavruk ve Kurnaz, 2019, s.44-45).

Okumanın Bilişsel Yönü

Okumanın bilişsel yönünü ifade eden kavramlar şunlardır:

- Ses
- Harf bilgisi
- Kelime tanıma
- Kodlama

Bireyin kelime bilgisi ne kadar çok olursa veya bildiği kelimeyi ne kadar çok kullanırsa okuduğu metni o kadar hızlı anlar. Sözcükleri tanımanın ilk koşulu sözcükleri oluşturan harfleri ve dolayısıyla alfabeyi iyi bilmek gerekir. Bu nedenle okuma becerisini edinmenin ilk koşulu harfleri tanımaktan geçmektedir. Hülasa sözcüklerdeki harfleri tanıma, kod oluşturma ve kod çözme okuma becerisinin temelini oluşturmaktadır. Bireyler sözcükler aracılığıyla düşünür, anlar, konuşur, problem çözer, duyuşsal ve sosyal becerilerini geliştirmektedir(Kavruk ve Kurnaz, 2019, s.48- 51).

Okumanın Duyuşsal Yönü

Okuma alışkanlığı kazandırma sadece Türkçe ve edebiyat öğretmenlerine ait bir davranış değildir. Okuma, ana sınıfından itibaren tüm okul kademelerindeki öğretmenlerin birlikte kazandırması gereken bir alışkanlıktır. Bunun ana nedenlerinden biri okumanın motivasyon, kaygı ve tutumlardan etkilenmesidir. Okuma konusunda iyi bir şekilde motive olmuş bir birey okuma motivasyonu düşük bir bireyden daha fazla bağımsız okuma eğilimine sahiptir. İçsel motivasyonu fazla olan bireyler duyduğu herhangi bir şey hakkında da kitap okuyarak araştırmalar yapabilmektedir. Bilinen bir konuda farklı kaynaklarda araştırma yapıp bağımsız okuma yapma davranışı yüksek olmaktadır (Kavruk ve Kurnaz, 2019, s. 51).

2.5.4. Yazma

Zihinde yapılandırılmış bilgi, düşünce, duygu ve istekleri belli kurallara uygun olarak yazıya aktarılma çalışmalarıdır. Yazma becerisinin öğretim amaçları da diğer becerilerdeki amaçlarla aynıdır. Dört temel becerinin de amaçları konuşma becerilerindeki amaçlarla aynıdır. Dört temel beceride yer alan öğretim amaçlarının bireye kazandırdığı özellikler şunlardır: Analitik düşünme, eleştirel düşünme, sentez yapma, kendini ifade etme ve toplum içerisinde kendini var etme ve bağımsız bir kimlik kazanmadır (Güneş, 2007, s.159- 163).

Yazma becerisi dört temel beceriden anlatma becerisine dâhil olan bir dil becerisidir. Yazma becerisi sonradan eğitimle elde edinilen bir beceridir. Doğuştan belli bir eğitime tabi tutulmadan edinilen beceriler konuşma ve dinleme becerisidir. Bireyler yazma ve okuma becerilerini belli bir eğitim almadan öğrenememektedir. Yazma eğitimi ilkokulda kalem tutmayı öğrenmeyle başlamaktadır. Seslere tekabül eden harfleri, daha sonra sözcükler akabinde cümleleri öğrenmektedir. Bireyler cümleleri terkip ederek paragrafa dönüştürme aşamalarını yazma eğitimi sayesinde öğrenmektedirler. Yazma eğitiminde kalem tutma davranışından başlayıp paragraf yazma eğitimine kadar ki bütün aşamaları öğretmenlerin etkili yöntem ve teknikler kullanarak yazma becerisini kavratması gerekmektedir. Teknolojik ilerlemeler neticesinde günümüzde kâğıt üzerine yazı yazmaktan ziyade sanal ortamda teknolojik materyaller aracılığıyla yazı yazma becerisinin önemi de artmıştır. Dolayısıyla bilgisayarda klavyeden yazı yazma, telefonda yazı yazma becerisi edinme ve sanal âlemde kendini iyi bir şekilde ifade etme becerisi edinmenin önemi her geçen gün artmaktadır. Onun için yazma becerisinin etkili bir şekilde kavratılabilmesi için günün şartlarına uygun ve etkili bir eğitim verilmelidir.

Yazma Eğitiminde Temel Kavramlar Şunlardır³:

- Söz Varlığı ve Kelime
- Cümle
- Paragraf
- Konu
- Plan
- Ana Düşünce ve Yardımcı Düşünce

Söz Varlığı ve Kelime: Bir dilin mensubu olan sözcükler, deyimler, ikilemeler ve benzeri dili icra etmek için kullanılan her şey söz varlığını oluşturmaktadır. Bireylerin iç âlemlerindeki duygu ve düşüncelerini karşı tarafa iletme için istimal ettiği her şey söz varlığını oluşturmaktadır. Dolayısıyla söz varlığı ne kadar zengin olursa birey kendi iç âleminde oluşan duygu ve düşünceleri o kadar rahat ve kolay ifade etmektedir.

Cümle: Kelimelerin terkip edilip hüküm bildiren sözcükler dizgesi haline getirilmesine cümle denilmektedir. Yazma becerisinde cümle öğretiminin amaçlarından

³ Yazma eğitiminde temel kavramlar ifade edilirken Kavruk ve Kurnaz (2019) çalışmasından faydalanılmıştır.

biri ise bireylerin duygu ve düşüncelerini ve isteklerini ifade edecek anlamlı ve aynı zamanda kurallı bir cümle dönüştürme becerisini kazandırmaktır. Aynı zamanda sözcüklerin cümle içerisindeki yerleriyle oynayarak cümleye farklı anlamlar kazandırmak temel amaçlardandır.

Paragraf: Bir fikri, duyguyu ve düşünceyi ifade eden cümleler topluluğuna paragraf denir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin ahenkli bir şekilde kullanılarak düşüncenin bir yönü anlatılmıştır. Paragraflarda cümleler arasında bir bütünlüğün olması önemli özelliklerden biri olarak görülmüştür.

Konu: Yazılı metinlerde üzerinde durulan veya ifade edilen her şey konuyu oluşturmaktadır.

Plan: Tahayyül edilen bir düşünce veya bir duyguyu okuyuculara belli ve etkili bir düzen içerisinde ifade edilmesine plan denilmiştir. Planlama yapılırken konunun nasıl sınıflandırılacağı, konular aralarındaki ilişkilerin durumunu veya konumunu belli bir düzen içerisinde oturtulması dikkat edilmesi gereken önemli hususlar olarak görülmüştür.

Ana Düşünce ve Yardımcı Düşünce: Yazarların metinlerde vermek istediği esas mesaja ana düşünce denilmiştir. Yazma becerisini geliştirme çalışmalarında ana düşünceyi tespit etme çalışmalarına da yer verilmiştir. Yardımcı düşünceler ise ana düşünceyi destekleyen onun daha anlaşılır bir şekilde ifade edilmesine sağlayan düşünceler olarak ifade edilmiştir (Kavruk ve Kurnaz, 2019, s. 81-85).

2.6. Literatür Araştırması

Literatür incelendiğinde çevrim içi dersle ilgili muhtelif çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalarla çevrim içi dersler çeşitli açılardan aydınlatılmaya çalışılmıştır. Alanda yapılan önemli çalışmalardan biri çevrim içi uzaktan eğitim yolu ile ortak zorunlu dersleri veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemi hakkındaki görüşlerini derinlemesine incelemek ve sistemin iyileştirilmesi için önerilerde bulunmaya yöneliktir (Gürer, vd., 2016).

Çevrim içi ders üzerine yapılan çalışmalardan bir diğeri uzaktan eğitim alanında çalışanların çevrim içi derslerin hayat boyu öğrenme ve bilgi ekonomisine katkılarının neler olacağına ilişkin görüşleri üzerinde çalışılmıştır (Kesim ve Altınpulluk, 2014). Türkçe öğretimiyle ilgili olarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kitlesel çevrim içi

dersine kayıtlı 104 ülkeden ve 136 milliyetten 6254 öğrenenin; Türkçe öğrenme sebepleri, anadilleri, milliyetleri ve yaşadıkları ülkeler, eğitim seviyeleri, iş olanakları, öğrendikleri diller, internet kullanım sıklıkları ve ilgi alanlarına dair dağılımları ve bunlar arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan bu çalışma gerek çevrim içi dersler gerekse Türkçe öğretimine ilişkin önemli önemli konular aydınlatılmıştır (Ozan ve Özarslan, 2019).

Çevrim içi ders üzerine yazılan muhtelif tezler vardır. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalında hazırlanan İlköğretim branş öğretmenlerinin çevrim içi ders materyallerini kullanma durumlarını etkileyen faktörleri belirlemesi ve bunun çevrim içi derslerin işlevselliğini belirlemesi bakımından önemli bir çalışmadır. Okullarda kullanılan çevrim içi derslerde artışın görülmesiyle yapılan bu çalışmanın önemini daha da arttırmıştır (Bilgiç, 2013).

Çevrim içi dersle ilgili yapılan makale çalışmaları şunlardır:

Çevrim içi ders materyalleri ve çevrim içi sınav sistemi ile ilgili öğrenci görüşleri (Aslıhan, İbrahim ve Erdal,2010), Kitlesel Açık Çevrim içi Derslerin Kullanımına İlişkin Uzaktan Eğitim Uzmanlarının Görüşleri (Kesim ve Altınpulluk, 2014), Kitlesel Açık Çevrim içi Dersler (Massive Open Online Courses - MOOCs) ve sayısal bilgi çağında yaşam boyu öğrenme fırsatı (Bozkurt, 2015), Dünyada kitlesel açık çevrim içi dersler ve açık eğitim Kitap tanıtımı MOOCs and open education around the world by C J Bonk M L Mimi C R Thomas and T H Reynolds Eds (Fırat, 2015), Çevrim içi derslerin verimliliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesi Defining the factors affecting to efficiency of online courses (Bayraktar, 2015), Çevrim içi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri Opinions of Instructors Who Give Lectures Online About Distance Education (Gürer, vd., 2016), Ayrıntılama Kuramı Çerçevesindeki Çevrim içi Ders Tasarımının Akademik Başarı Ve Kalıcılık Üzerindeki Etkileri (Çakıroğlu ve Öztürk, 2016), Lisansüstü Türk Öğrencilerin Kitlesel Açık Çevrim içi Dersleri Bırakma Konularındaki Algıları (Bozna, 2016), Çevrim içi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri (Gürer, vd., 2016), Ayrıntılama Kuramı Çerçevesindeki Çevrim içi Ders Tasarımının Akademik Başarı ve Kalıcılık Üzerindeki Etkileri (Çakıroğlu ve Öztürk, 2016), Mobil Ortamlarda Kitlesel Açık Çevrim içi Derslerin (KAÇD) Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesi (Şimşek ve Turan, 2017), Medya ve İletişim Eğitiminde Yeni Nesil Kitlesel Açık Çevrim içi Derslerin Analizi:

Temel Yetkinlikleri Belirlemeye Yönelik Bir Yaklaşım (Bakan ve Bakan, 2017), Yeni İletişim Teknolojileri İle Öğrenme: Kitleleşik Çevrim içi Ders Modelleri (Çoban, 2017), Kitleleşik Açık Çevrim içi Derslerde tasarımın önemi (Büyükköse, 2017), Çevrim içi Dersler için Video Analitik Aracının Tasarlanması ve Geliştirilmesi (Bayazıt ve Akçınar, 2018), Katılımcılar Kitleleşik Açık Çevrim içi Derslere Neden Katılıyorlar? Atademix Örneği (Arslan, vd., 2018), Kitleleşik açık çevrim içi derslerde öğrenen davranışları ve öğrenen-içerik etkileşimi: bir durum çalışması (Artsın, 2019), Öğrencilerin Bakış Açısından İngiliz Dil Eğitimi Doktora Programındaki Çevrim içi Derslerin Geleneksel Yüz yüze Derslerle Kıyaslanması (Ağgün, 2019), Çevrim içi Ders Süreçlerinde Farklı Konumlandırılan Benzeşimlerin Öğrencinin Akademik Başarısına ve Kalıcılığına Etkisi (Yılmaz ve Yalın, 2019), Kitleleşik Açık Çevrim içi Derslere Katılanların Yenilikçilik Profillerinin İncelenmesi (Kayabaş ve Aydın, 2019), Kitleleşik Açık Çevrim içi Ders Yoluyla Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Profili (Özarslan, 2019), Examining Mooc Videos in Terms of Learning Theories (Ataizi vd., 2019), Kitleleşik açık çevrim içi derslerle ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi: Tematik içerik analizi çalışması Investigation of research about massive open online courses: Thematic content analysis study (Haymana, 2019), Kitleleşik Açık Çevrim içi Derslerin Öğretmen Eğitimindeki Rollerini: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Programlamaya Yönelik Kitleleşik Açık Çevrim içi Ders Deneyimlerinin İncelenmesi (Sezgin, 2020), Öğrenenlerin Öz-yönetimli öğrenme becerilerinin kitleleşik açık çevrim içi dersler bağlamında incelenmesi (Artsın vd., 2020), ABD, Avrupa Ve Türkiye Merve Kitleleşik Açık Çevrim içi Derslerin Yapısal Olarak Karşılaştırılması (Yürük vd., 2020). EFL classes must go online! Teaching activities and challenges during COVID-19 pandemic in Indonesia. Atmojo ve Nugroho, 2020). Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde Türkçe dersine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri (Bulut, ve Kırmızı, 2021). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri(Bakioğlu, ve Çevik, 2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi (Bozkurt, 2020). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri (Balamanve Hanbay Tiryaki, 2021). Ortaokul öğretmenlerinin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi(Canpolat ve Yıldırım, 2021).). Covid-19 pandemi döneminde

akademisyenlerin uzaktan eğitim ve muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma (Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin Covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri(Yurtbakan ve Akyıldız, 2020). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri(Avcı ve Akdeniz, 2021). Knowledge, attitudes, anxiety, and coping strategies of students during COVID-19 pandemic.(Baloran, 2020). Okuma güçlüğü olan ilkokul öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri(Sirem ve Baş, 2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitimin yararına ilişkin algılarının incelenmesi(Karaca, vd., 2021). Hukuk öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sırasında çevrimiçi mesleki yabancı dil kursu öğretimine ilişkin görüşleri(Atay ve Mahmoudi, 2021). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar(Kavuk ve Demirtaş, 2021). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions(Fauzi ve Khusuma, 2021). Uzaktan eğitim öğrencilerinin bakış açısıyla uzaktan eğitim ve mobil öğrenme(Gökbulut, 2021). EFL Students' challenges towards home learning policy during Covid-19 outbreak(Ariyanti, 2020). Distance learning impact on the English language teaching during COVID-19(Kamal, vd., 2021).

Çevrim içi ders üzerine yazılan lisansüstü tez çalışmaları şunlardır:

Bir ders yönetim sistemi aracılığı ile verilen çevrim içi dersin etkililiği konusunda öğrencilerin algıları: Bir lisans dersi durumu çalışması (Sevim, 2009), Çevrim içi derslerde öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğinin değerlendirmesi (Anadolu Üniversitesi örneği) (Çardak, 2006) , Çevrim içi ders süreçlerinde çevrim içi ders süreçlerinde farklı konumlandırılan benzeşimlerin öğrencinin bilişsel yük algısına, akademik başarısına ve kalıcılığına etkisi (Yılmaz, 2013), Meslek yüksekokullarında çevrim içi derslerin kalite standartlarına yönelik bir araştırma (Uysal, 2011), İlköğretim branş öğretmenlerinin öğretim sürecinde çevrim içi ders materyallerini kullanma durumlarını etkileyen faktörler (Bilgiç, 2013), Mobil ortamlarda kitlesel açık çevrim içi derslerin (KAÇD) kullanılabilirliğinin değerlendirilmesi (Şimşek, 2015), Çevrim içi derslerin verimliliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesi (Bayraktar, 2015), Çevrim içi ders materyallerinin değerlendirilmesi: EBA ders örneği (Erensayın, 2018), Kitlesel açık çevrim içi derslerde öğrencilerin davranış ve tercihleri ile bireysel özellikleri arasındaki ilişki (Kayabaş, 2017), Çevrim içi dersler için uyarlanabilirliğe dayalı oyunlaştırma tasarımı ilkelerinin

incelenmesi (Sezgin, 2018), Kitlemel açık çevrim içi derslerde öğrenenlerin öz-yönetimli öğrenme becerilerinin incelenmesi (Artsın, 2018), Kitlemel açık çevrim içi ders katılımcılarının çevresel faktörler açısından değerlendirilmesi (Göktaş, 2019), Kitlemel açık çevrim içi ders ortamında Psikomotor becerilerin kazanılmasına ilişkin öğrenen görüşleri ve öğreten rolleri (Kır, 2019), Kitlemel açık çevrim içi ders platformlarına yönelik puanlama anahtarı geliştirilmesi (Özcan, 2019), EEG cihazı ile kullanılabilirlik çalışması: bir kitlemel açık çevrim içi ders ortamı örneği (Kelekçi, 2019), Kitlemel açık çevrim içi derslerle ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi: Tematik içerik analizi çalışması (Haymana, 2019), Açık ve uzaktan öğrenme bağlamında verilen bir çevrim içi dersin etkinlik kuramı çerçevesinde incelenmesi (Düzenli, 2019), Kitlemel Açık Çevrim içi Ders'e (KAÇD) dayalı ters yüz sınıf modelinin İngilizce öğretmenliği bölümünde kullanımı: Hizmet öncesi İngilizce öğretmenlerinin deneyim ve görüşleri (Yaşar, 2020).

Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında çevrim içi uygulamalarla ilgili hem uygulamalı hem de teorik olmak üzere pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak pandemi sürecinde çevrim içi işlenen Türkçe dersinin öğretimine ve uygulanabilirliğine yönelik öğretmen görüşlerinin olduğu bir çalışma yapılmamıştır. Çevrim içi derslerin Türkçe derslerinin uygulanabilirliği yönüne ışık tutması yönüyle önemli bir boşluğu dolduracaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM VE TEKNİKLER

Nitel araştırma yöntemi sosyal bilimler başta olmak üzere pek çok bilim alanında kullanılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada ortaya konulan araştırma sorularına en iyi çözüm tekniklerini barındırdığı için nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma ise postmodern ve post pozitivist felsefeye dayanmaktadır. Buna göre evrende belli bir düzen yoktur. Evrende karmaşa mevcuttur. Evrende olanlar bir tesadüfün ürünüdür. Evrende meydana gelen her şeyi bütünüyle anlamak mümkün değildir. Çünkü nitel araştırmaya göre aklın kurallarıyla gerçeğin kuralları birbirini desteklememektedir. Nitel araştırmada yer alan gerçeklik sanal bir gerçekliktir. Bu sanal gerçeklik sabit değildir devamlı değişim içerisinde. Genel geçer bir gerçeklik söz konusu değildir. Nitel araştırmada yer alan gerçeklik göreceli, kişiye göre farklılık gösteren ve araştırmacılarca oluşturulan bir kültürel bir gerçektir. Nitel araştırmada kesin bilgi yoktur. Sürekli tekrardan oluşturulmuş bir bilgi vardır. Nitel araştırmada bilgi devamlı değişim içindedir. Nitel araştırmada veriye güven duymanın ölçütleri şunlardır: Katılımcıların, ses tonu, heyecanı, beden dili ve ifade ettiği cümleler arasındaki tutarlılıktır. Doğruluk bu ölçütlerin birbirini desteklemesine bağlıdır. Nitel araştırmada elde edilen verileri kanıtlama ve veriyi çürütme gibi bir gaye ön planda değildir. Araştırma doğaldır ulaşılan veriler çeşitli ve derindir. Verilerde genelleme yapmak söz konusu değildir (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s. 72-74).

Nitel araştırmanın muhtelif tanımları vardır. Onun için nitel araştırmada genel geçer tek bir tanımdan bahsetmek oldukça güçtür. Bu güçlüğü rağmen nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama araçları kullanılarak olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir tarzda ortaya konmasına yönelik nitel sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41).

Nitel araştırmada üç çeşit veri toplanmaktadır. Bu veriler şunlardır: Çevreyle ilgili veri, süreçle ilgili veri ve algılara ilişkin verilerdir. Nitel araştırmada yaygın olarak kullanılan veri toplama yöntemleri şunlardır: Görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41).

Nitel araştırmada en çok kullanılan yöntem görüşmedir. Görüşme, araştırmayı yapan kişinin veri toplamak amacıyla katılımcılara sorular sorup onlardan cevap alması ve yanıtları görüşme formları üzerine not alması veya yazmasıdır. Görüşmeler, tam zgr görüşmeler, sınırlı görüşmeler ve derin görüşmeler üç farklı şekillerde değerlendirmek mümkündür (Arslanoğlu, 2016, s. 100-102).

- Tam zgr Görüşme: Bu görüşmede katılımcı, konu ve zaman olarak sınırlandırılmaz. Bu tarz görüşmeler daha çok psikanalizde, ruh hastalıklarının anlaşılmasında ve iyileştirilmesinde kullanılan yöntemdir.
- Derin Görüşmeler: Bu görüşmede katılımcılar konu olarak sınırlandırılmaktadır zaman olarak herhangi bir sınırlama yoktur. Katılımcılar araştırılacak konu hakkında istedikleri kadar konuşup bilgi verebilmektedir.
- Sınırlı Görüşmeler: Bu görüşmede katılımcılar hem konu hem de zaman olarak sınırlandırılmaktadır. Araştırmacı katılımcılarla görüşmeden önce onlara yönelteceği soruları hazırlar, listeler ve sıralar. Sorular tutarlı ve aynı konudakiler art arda sıralanmış bir şekildedir (Arslanoğlu, 2016, s. 100).

Görüşme şekilleri, yapılandırılmış, grup görüşmesi ve yapılandırılmamış görüşme olmak üzere e ayrılmaktadır.

- Yapılandırılmış Görüşme: Bu görüşmede katılımcılara önceden belirlenmiş sorular yöneltilir. Sorulara verilecek yanıt kategorileri de bellidir.
- Grup Görüşmesi: Odak grup olarak da bilinir. Gruplar genellikle 12-15 kişiden oluşmaktadır birkaç kez farklı gruplarla görüşme yapılır. Bu görüşmede araştırmacı katılımcılara belirli konularda sorular sorar. Grup görüşmesinde sorular önceden hazırlanabileceği gibi görüşme esnasında da oluşturulabilir.
- Yapılandırılmamış Görüşme: Keşifsel bir niteliği olan bir görüşmedir. Bu görüşmede sorular önceden belirlenmez. Araştırmacı kendisine ilginç gelen mevzular üzerine odaklanır. Araştırmacı hipotezler veya temalar bulup görüşmede deneyebilir. Bu görüşmenin yaratıcı görüşme ve postmodern görüşme gibi eşitleri vardır (Arslanoğlu, 2016, s. 101-102).

Bu araştırmada pandemi döneminde çevrim içi dersin Türkçe ğretimine ve Türkçe dersinin uygulanabilirliğine yönelik ğretmen görüşleri alınmıştır. Bu sebeple nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Çevrim içi derslerin Türkçe derslerinin öğretimine ve uygulanabilirliğine yönelik etkilerini ortaya koymak için Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine başvurmayı amaçlayan bu çalışma nitel araştırma türünün olgubilimsel (Fenomenojik) deseninde gerçekleştirilmiştir. Olgubilimsel araştırma, var olan olayları, durumları, deneyimleri, kavramları veya olguları daha derinlemesine açıklamak ve daha iyi incelemek için kullanılan bir nitel araştırma desendir (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s.92). Olgubilimsel araştırmalarda, söz konusu olguyu daha iyi anlamak, açıklamak ve derinlemesine incelemek için olguyu yaşayan veya deneyimleyen bireyler ve gruplarla görüşmeler yapılır (Büyüköztürk, 2018, s.22). Bu görüşmeler sonucunda olguya ilgili derin ve açıklayıcı betimlemeler elde edilir (Creswell, 2017, s.14). Tüm nitel araştırmaların yapısında olduğu gibi olgubilimsel çalışmalarda da araştırmacının ön yargıları ve yanlılığı betimlemelerin güvenilirliğini azaltabilir. Olgubilimsel desende bu durumun önüne geçmek için fenomenolojik azaltma gibi metodlar kullanılmıştır (Merriam, 2018, s.25).

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, aşamalı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Muş iline bağlı devlet okullarında ve özel okullarda görev yapan Türkçe öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda 30 Türkçe öğretmeni ile görüşme kılavuzu yardımıyla yarı yapılandırılmış birebir görüşme yapılmıştır.

Araştırma için yeterli kriterlere sahip olan katılımcıları belirlemek için ölçüt örneklemeden yararlanılmıştır. Buna göre katılımcıların taşıdığı özellikler şunlardır: Eğitim fakültesi, Türkçe öğretmenliği lisans programı mezunu olmak, en az iki yıl en fazla on yıl mesleki tecrübesinin olması, COVID-19 sürecince çevrim içi derslere aktif olarak girmesi. Araştırma, 12 kadın 18 erkek olmak üzere eğitim fakültesi, Türkçe öğretmenliği lisans mezunu olan, en az 2 en fazla 10 yıl mesleki deneyimi olan, COVID-19 sürecinde aktif olarak çevrim içi Türkçe derslerinde öğretmenlik yapan 30 Türkçe öğretmeninden oluşmaktadır.

Araştırmada katılımcı sayısı belirlenirken araştırmanın doğasına uygun bir şekilde “kuramsal doyum” ve “veri tekrarı” ilkeleri doğrultusunda katılımcıların sayısı belirlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla ulaşılan veriler tekrar ettiği andan itibaren araştırma sonlandırılmıştır. Veriler 25. Katılımcıdan sonra tekrar etmeye

başlamıştır. Farklı görüşler gelmediği için 5 kişiyle daha görüşme yapılmış veri tekrarı devam ettiği için 30. katılımcıyla kuramsal doyum ilkesi gereği çalışma sonlandırılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu, hatırlatıcı notlar ve ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Nitel araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcıların araştırma konusu hakkında duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede açık uçlu sorular kullanılarak araştırma konusu hakkında katılımcıların düşünceleri ortaya çıkarılmıştır. Açık uçlu sorular aracılığıyla çalışmanın çeşitli yönlerine ışık tutulmuş ve araştırma hakkında yeni görüşlere ulaşılmıştır (Merriam, 2018, s.88).

Gerektiğinde bu yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzundaki sorulara ekleme ve çıkarma yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzunda bütün açık uçlu sorular araştırmanın amaç ve alt amaçlarına cevap verecek şekilde hazırlanmıştır. Her bir soru araştırmanın farklı bir yönüne değinmiştir. Açık uçlu soruların kapsam geçerliliğini kontrol etmek için eğitim fakültesinde görev yapan 10 öğretim üyesi görüşme formunu değerlendirmiştir. Öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda açık uçlu sorular yeniden kontrol edilmiş gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan veriler kayıt altına alınmıştır. Bunun için ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşme sırasında hatırlatıcı notlar kullanılmıştır. Bu da veri araçlarına çeşitlilik katmıştır. Ses kayıtları Word programında yazıya çevrilmiştir. Daha sonra katılımcılara kontrol ettirilmiştir. Bu yolla katılımcılara düzeltme fırsatı verilmiştir. Bu uygulamayla nitel veri teyit edilmiş ve çalışmanın inandırıcılığı sağlanmıştır.

Böylelikle görüşme sırasında araştırmacının dikkatinden kaçabilecek her ayrıntı ve durum bu şekilde tespit edilmiştir.

3.4. Araştırma Süreci

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Nicel araştırmada veriler sayılara dayanırken nitel araştırmalarda ise veriler kelimelere dayanmaktadır (Merriam, 2018, s. 8384). Araştırma sürecinde araştırmanın konusu hakkında katılımcıların fikirlerini öğrenmek amacıyla görüşme formundan yararlanılır. Görüşme formu, nitel araştırmada araştırma olgusuna yönelik soruların yer aldığı kılavuzdur (Merriam, 2018, s. 100). Bu araştırmanın görüşme kılavuzu 11 açık uçlu

sorudan oluşmaktadır. Katılımcılar görüşme süreci ve görüşmenin içeriği hakkında bilgilendirilmiştir bu yolla araştırmanın “aktarılabirlik” özelliği uygulanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerin tümü yüz yüze ve katılımcıların kendi okullarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ayrıca katılımcı görüşme esnasında araştırmanın konusuna değişik bakış açısı kazandırma adına görüşmede olguyla ilgili kendisi hem soru sorup hem de sorulara yanıtlar vermiştir. Nitel araştırmanın doğası gereği araştırmacı bu soruları da çalışmaya dâhil etmiştir (Kleiman, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2016; Tekindal ve Arsu, 2020). Görüşmelerde alınan ses kayıtları daha sonra araştırmacı tarafından Word programına aktarılmıştır. Daha sonra katılımcıların verdiği cevaplar Word programında onlara kontrol ettirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın en önemli yerlerinden biridir. Veri analizinin temel amacı yapılan araştırmadan anlam çıkarmaktır. Nicel araştırmalarda anlam sayısal verilerden elde edilirken nitel araştırmada ise anlam metin ve görüşlerden elde edilir. Veri analizini sağlıklı yapabilmek için verileri parçalara ayırıp tekrar birleştirmek lazım. Nitel olarak yapılan araştırmalarda elde edilen veri çok fazla ve zengin olduğundan hepsi analize dâhil edilmeyebilir. Bundan dolayı verilerin bir bölümü analiz edilir ve diğer bölümü ayıklanır (Creswell, 2017, s.195). Nitel araştırmada analizin iyi bir şekilde yapılabilmesi için görüşmelerden elde edilen verilerin Word programında yazıya dönüştürülebilir olması gerekmektedir (Merriam, 2018, s.106). Katılımcılardan veri toplarken her bir katılımcıdan sonra veri analizi yapılmış olup bir diğer katılımcıya analizden sonra geçilmiştir. Nitel araştırmada bu yöntem veriler içinde araştırmacıyı boğmaktan kurtarmıştır. Aynı zamanda diğer katılımcıların görüşlerinin daha iyi yorumlanmasını sağlamıştır (Merriam,2018, s.161-165).

Araştırmada verilerin analiz edilmesi için betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analiz; görüşme kılavuzu, ses kayıt cihazı ve hatırlatıcı notlardan elde edilen bilgilerin olduğu gibi raporlaştırılmasıdır. İçerik analizi ise elde edilen metnin yazılı hâle getirildikten sonra verilerin sınıflara, kategorilere ayrılmasıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2018, s.272-274). Bu kategoriler veya kodlamalar, çalışma için elde edilen verilerden kesitler elde etmek için yapılan sembolik kısaltmalardır. Bu kısaltmalar sözcüklerden, harflerden veya renklerden oluşabilir (Merriam, 2018, s.165).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

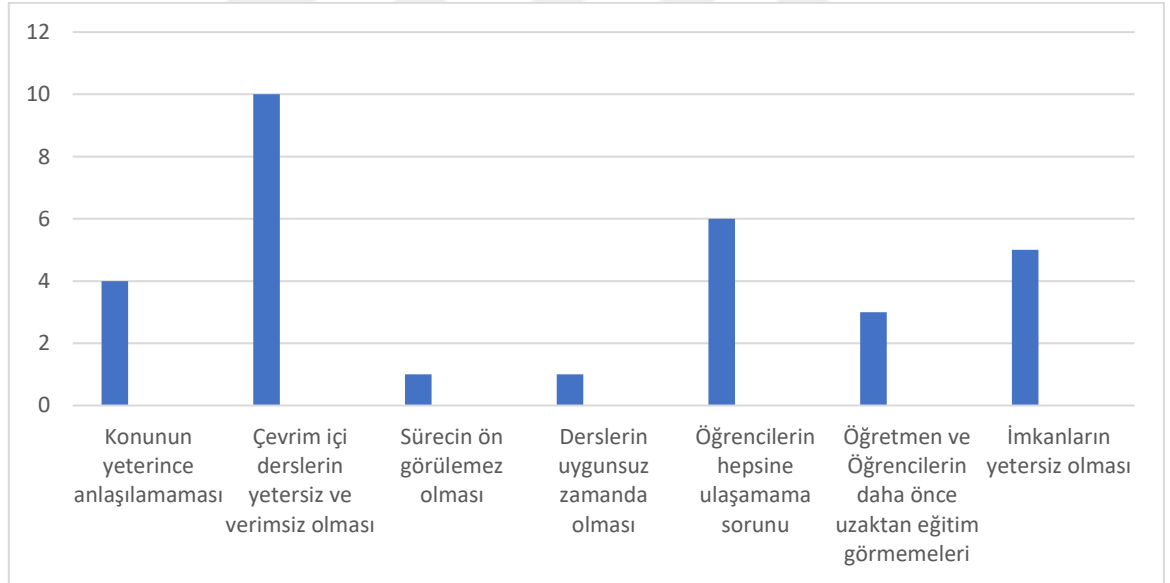
IV. BULGULAR VE YORUM

4.1. Alt Amaçlara Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzu aracılığıyla katılımcılardan elde edilen görüşler analiz edilip bazı bulgulara ulaşılmıştır. Ulaşılan bulgular yarı yapılandırılmış görüşme kılavuzunda yer alan sorulara göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre grafikler oluşturulmuştur. Grafiklerden yola çıkılarak bulgular yorumlanmıştır.

Grafik 1

Katılımcıların “çevrim içi derslerin Türkçe dersinin uygulanabilirliğine etkisine” ilişkin görüşleri

Katılımcılara, çevrim içi derslerin Türkçe derslerinin uygulanabilirliğine ilişkin bir soru yöneltilmiştir. Grafik1’de katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: (i) Öğrencilerin hepsine ulaşamama 6(K1,K10,K25,K17,K13,K21) (ii) Konunun yeterince anlaşılamaması 4(K6,K15,K23,K16), (iv) Çevrim içi derslerin yetersiz ve verimsiz olması 10(K22,K15,K29,K5,K20,K8K3,K18K30,K19), (v) sürecin öngörülemez olması 1(K2),

(vi) derslerin uygunsuz zamanda olması 1(K7), (vii) öğretmen ve öğrencilerin daha önce uzaktan eğitim görmemeleri 3(K28,K4,K11), (viii) İmkânların yetersiz olması 5(K9,K12,K14,K24,K27) katılımcı görüşüne ulaşılmıştır. Grafik 1’de görüldüğü üzere çevrim içi dersler, Türkçe öğretmenleri için Türkçe dersinin uygulanabilirliğini zorlaştırmıştır. Görüşmeler sonucunda Türkçe öğretmenleri için dersin uygulanabilirliğini zorlaştıran ana konular Grafik 1’de gösterilmiştir. Grafik 1’deki veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde pandemi döneminde Türkçe öğretmenlerinin uzaktan eğitime uyum sağlamakta zorlandığı görülmektedir. Bu uyumdaki zorlanma dersin uygulanabilirliğini güçleştirmiştir. Kimi öğretmenler, öğrencilere ulaşmada sorun yaşarken kimisi de konunun yeterince anlaşılabilmesi konusunda sorun yaşamaktadır. En büyük sorun olarak da çevrim içi derste teknik aksaklık olmamasına rağmen dersin yetersiz ve verimsiz olarak görülmesidir. Dersin uygulanabilirliğini olumsuz etkileyen görüşler farklılık gösterse de ortak sonuç çevrim içi dersler Türkçe dersinin uygulanabilirliğini zorlaştırmıştır. Dersin verimliliğini azaltmıştır.

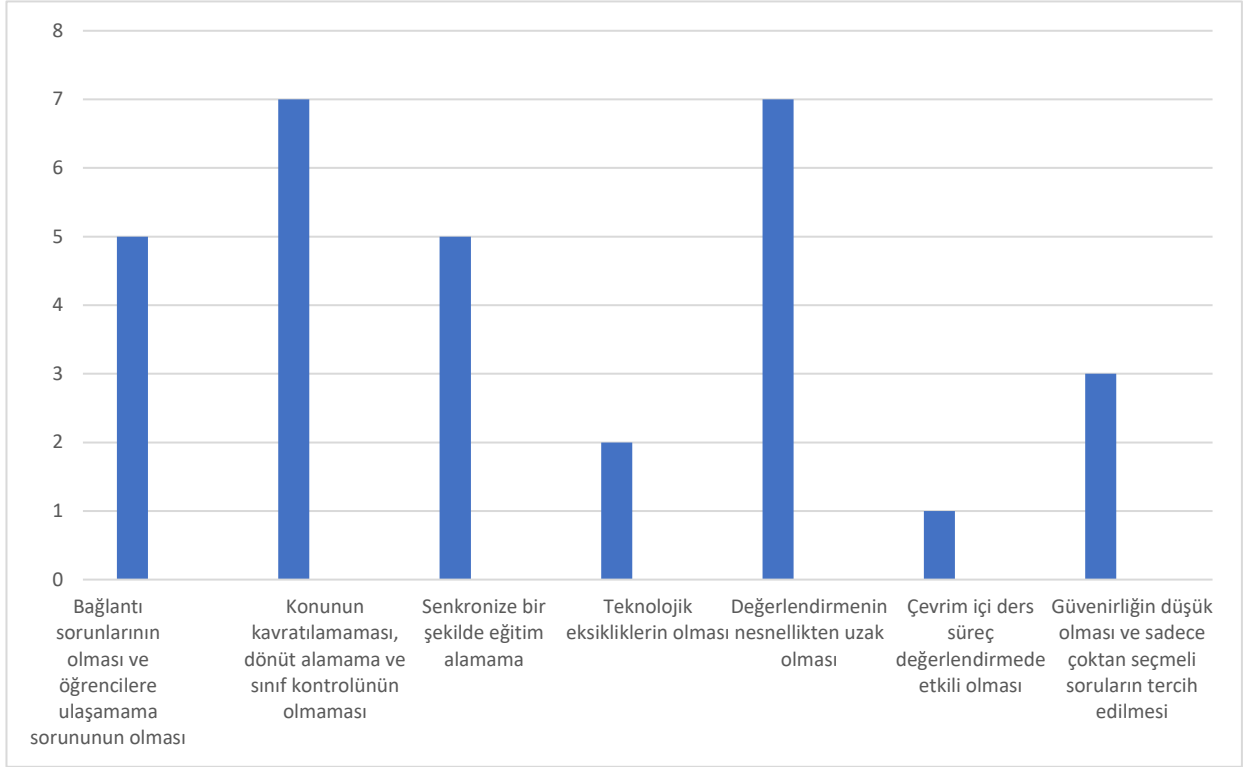
K.1.(Erkek, 33.38 dk.): Maalesef derslerimiz yeteri kadar verimli geçmiyor. Zamanın çoğunun bağlantı sıkıntılarıyla geçmesi, öğrencilerin çoğunun canlı derslere katılma imkânlarının olmaması, derslerde öğrencilerin tamamına ulaşamamamız Türkçe dersinin öğretimini ve uygulanabilirliğini olumsuz etkilemektedir.

K.7.(Kadın, 37.46 dk.): Ortamdan bağımsız bir ders anlatma yöntemi olsa da saati genellikle aile yaşamına uygun saatler olmadığından evde ders anlatmak çok zor olabiliyor.

K.10.(Erkek,1.06.02 dk.): Öğrencilerin tamamının çevrim içi derse ulaşamayacak olması, herkesin eşit fırsatlara sahip olmaması katılım ve performansı etkilemektedir. Aynı zamanda öğrencide motivasyon eksikliğine neden olmaktadır.

Grafik 2

Katılımcıların " çevrim içi derslerin öğrencileri değerlendirmedeki etkilerine " ilişkin görüşleri

Katılımcılara, çevrim içi derslerin öğrencileri değerlendirmedeki etkilerine dair bir soru yöneltilmiştir. Grafik2’de katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: (i) Bağlantı sorunlarının olması, öğrencilere ulaşamama sorununun olması 5(K5, K9, K23, K18, K27), (ii) Konunun kavratılamaması, dönüt alamama ve sınıf kontrolünün olmaması 7(K13, K7, K25, K2, K19, K4, K11), (iii) Senkronize bir şekilde eğitim alamama 5(K7, K16, K22, K30, K20), (iv) Teknolojik eksikliklerin olması 2(K1, K3), (v) Değerlendirmenin nesnellikten uzak olması 7(K16, K6, K21, K29, K26, K10, K17), (vi) Çevrim içi ders süreç değerlendirmede etkili olması 1(K15), (vii) Güvenirliğin düşük olması ve sadece çoktan seçmeli soruların tercih edilmesi 3(K28, K10, K8).

Grafik 2’de görüldüğü üzere katılımcılar çevrim içi dersle öğrencileri değerlendirmeyi doğru bulmamışlardır. Gerekçelerini oluşturan görüşler farklılık göstermektedir. Görüşmeye katılan otuz katılımcıdan yedisi değerlendirmenin

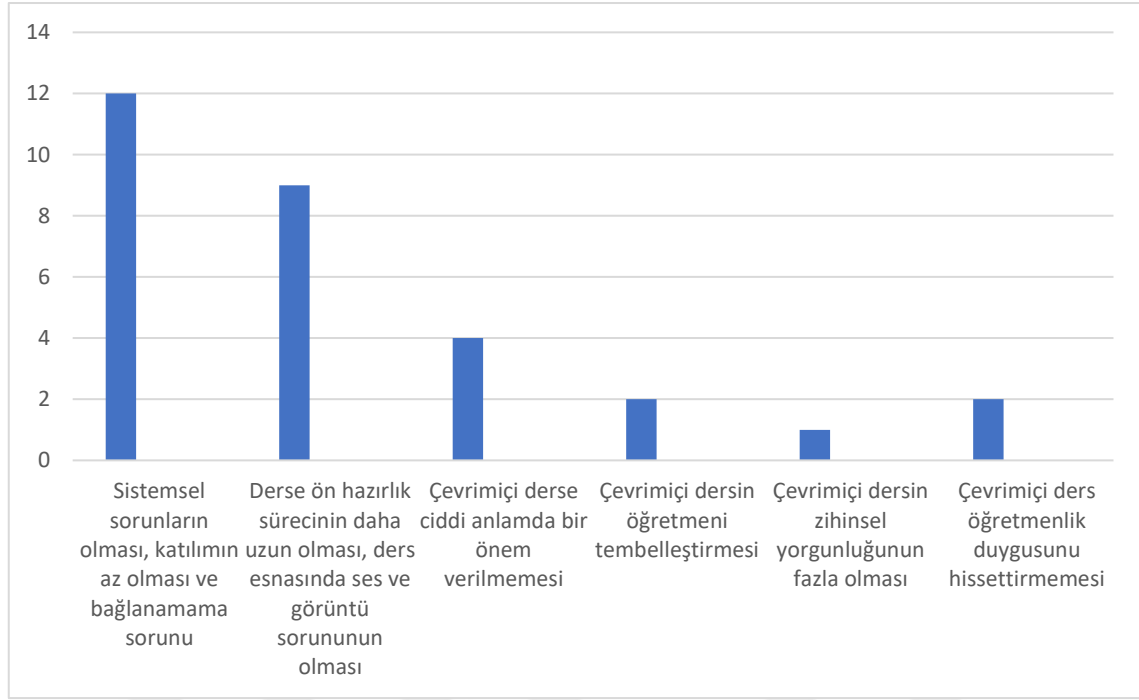
nesnellikten uzak olması yani soruların öğrenciler tarafından çözülmediği yönünde görüş bildirmiştir. Görüşmeye katılan diğer yedi katılımcı çevrim içi dersle konunun kavratılmasının zor olduğu ve gerek dersten sonra gerekse ders esnasında öğrencilerden dönüt alamamanın yanında değerlendirme esnasında sınıf kontrolünün yapılamamasından ötürü değerlendirmeyi sağlıklı bulmamıştır. Katılımcıların beşi öğrencilerin senkronize bir eğitim alamamalarından ötürü çevrim içi dersle değerlendirmeyi doğru bulamamıştır. Görüşmeye katılan otuz katılımcıdan beşi de bağlantı sorununun yaşanması ve öğrencilere ulaşamama sorununun varlığı nedeniyle çevrim içi değerlendirmeyi doğru bulmamıştır. Katılımcıların üçü çevrim içi dersle değerlendirmede eksik gördüğü kısım güvenirlik ve soru formatının sadece çoktan seçmeli sorulardan oluşmasını göstermiştir. Katılımcıların ikisi ise teknolojik eksiklikten yakınmıştır. Katılımcılardan sadece biri çevrim içi dersle değerlendirmede süreç değerlendirmenin olması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Çevrim içi dersle değerlendirmenin olumlu ve olumsuz yönlerini etkileyen bütün temalar ele alındığında çevrim içi dersle öğrencileri değerlendirmek Türkçe öğretiminde ciddi sorunlar oluşturduğu görülmüştür. Çünkü değerlendirme eğitimin yapılan son ayağıdır. Gerek öğretmenlerin ve öğrencilerin gerekse yapılan eğitimin kalitesinin ortaya çıktığı aşama değerlendirme aşaması olması yönüyle önemlidir. Bütün bunlar gösteriyor ki çevrim içi dersle değerlendirme yapmak Türkçe dersinin uygulanabilirliğini güçleştirmiştir.

K.17.(Kadın, 27.14 dk.): Öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadığını öğrenememek, sınıf kontrolünü sağlayamamak, geri dönüt alamamak ve öğrencilerin dikkatlerine etki edememe gibi unsurların varlığı çevrim içi dersle öğrencileri değerlendirmenin doğru olmadığını düşünüyorum.

K.8.(Erkek, 35.38 dk.): Konuların yüz yüze eğitimdeki gibi etkili aktarılamadığını ve sık sık öğrenciden geri dönüt alınmadığı için değerlendirmenin de yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Grafik 3

Katılımcıların " çevrim içi derslerin derse hazırlık ve ders işleniş sürecindeki motivasyonuna etkisine" yönelik görüşleri

Katılımcılara, çevrim içi derslerin, derse hazırlık ve ders işleniş sürecindeki motivasyonlarına etkisine dair bir soru yöneltilmiştir. Grafik 3'te katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: Sistemsel sorunların olması, katılımın az olması ve bağlanamama 12(K15, K16, K9, K21, K10, K19, K24, K7, K2, K30, K6, K22), derse ön hazırlık süresinin uzun olması, ders esnasında ses ve görüntü sorunun olması 9(K5, K3, K17, K8, K25, K29, K12, K14, K26), çevrim içi derse ciddi anlamda önem verilmemesi 4(K23, K27, K20, K28), çevrim içi dersin öğretmenleri tembelleştirmesi 2(K1, K4), çevrim içi dersin zihinsel yorgunluğunun fazla olması 1(K13), çevrim içi ders öğretmenlik duygusunu hissettirmemesi 2(K18, K11). Araştırma neticesinde ulaşılan veriler gösteriyor ki Türkçe öğretmenlerinin pandemi sürecinde çevrim içi dersle motivasyonları düşmüştür. Türkçenin öğretimi daha da zorlaşmıştır. Motivasyonu düşüren verilere bakıldığında ise birçoğunun öğretmen kaynaklı olmadığı sonucuna varılmıştır. Sistemsel sorunlar, derse bağlanamama, katılımın az olması, ses ve görüntü sorunlarının olması motivasyonu düşüren dışsal nedenlerdir. İçsel neden ise

çevrim içi dersin ön hazırlığının çok süre almasına rağmen Türkçe öğretimini gerçekleştirememeleri motivasyonu azaltan önemli hususlardan biridir. Motivasyon düşüklüğünün olması pandemi döneminde Türkçe öğretmenlerinin çok zorlanması ve dersi icra etme konusunda ciddi anlamda ön hazırlık çalışmalarına rağmen istedikleri neticeyi alamadıklarını söyleyebiliriz. Böyle bir sonucun nedeni olarak ve sistemsel sorunlar gerek öğrencilerin internetinin olamaması gerekse teknolojik aletlerin olmaması böyle bir neticeyi doğurmuştur.

K.13.(Kadın, 31.33 dk.): Çevrim içi dersin takibi zihinsel yorgunluk yaratıyor. Öğrenci takibi, teknolojik gelişmeler, teknik aksaklıklar, öğrenci dikkati gibi birçok sorunla baş etmek zorunda kalmak motivasyonumuzu düşürmektedir.

K.15.(Erkek, 29.00 dk.): Derse hazırlık konusunda bir problemim yoktur. Ders işleniş sırasındaki problemler yani bağlantının kopması ve benzeri sorunlar ders verimimi ciddi anlamda düşürmektedir. Haliyle bu motivasyon düşüklüğüne neden olmaktadır.

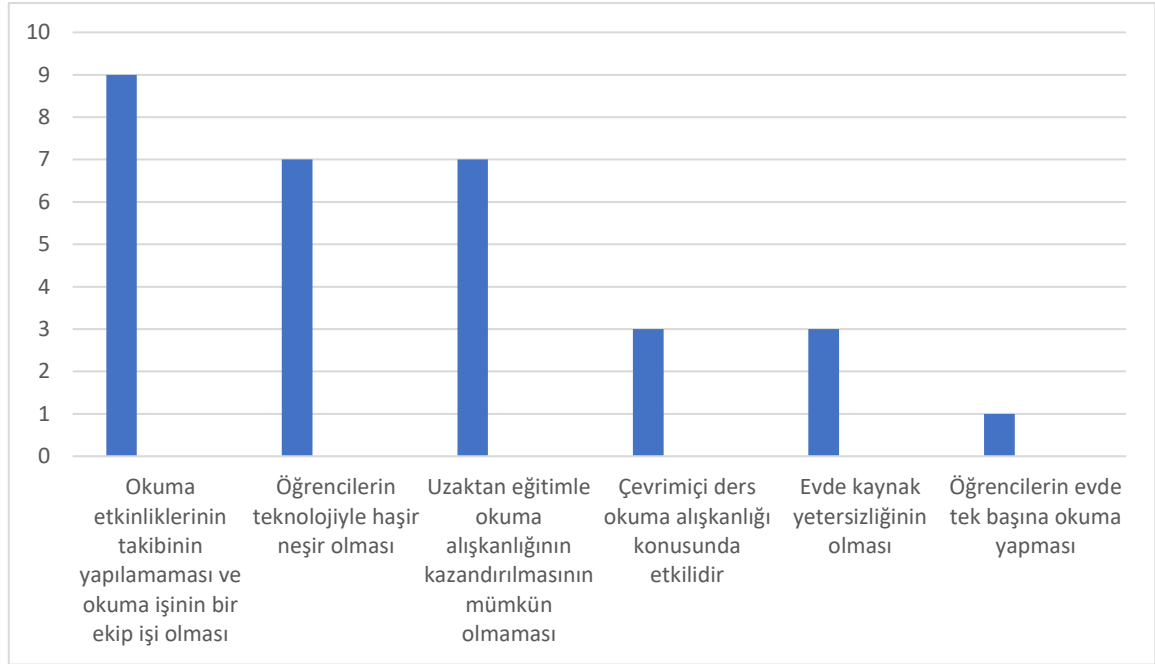
K.16.(Erkek, 28.26 dk.): Katılımın az olması ve bağlantının sürekli kesilmesinden dolayı motivasyon pek sağlanamıyor.

K.6.(Kadın, 34. 53 dk.): Çocukları görmüyor olmak, seslerini açıp kapatmak bu arada söz hakkı verip ders anlatmak bazen sıkıntılı olabiliyor. Zaman zaten çok kısıtlı olduğu için konular istenilen düzeyde aktarılamıyor.

K.9.(Kadın, 31.59 dk.): Motivasyonumu olumsuz etkilemektedir. Derse hazırlanıp hiçbir öğrencinin derse gelmediğini görünce motivasyonum düşüyor.

Grafik 4

Katılımcıların " çevrim içi Türkçe derslerinin öğrencilerin okuma alışkanlığına etkisi"ne ilişkin görüşleri

Katılımcılara, çevrim içi Türkçe derslerin, öğrencilerin okuma alışkanlığına etkisine dair bir soru yöneltilmiştir. Grafik4'te katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: Okuma etkinliklerinin takibinin yapılamaması ve okuma işinin bir ekip işi olması 9 (K5, K7, K15, K23, K20, K27, K12, K17, K26), Öğrencilerin teknolojiye bağımlı olması 7 (K2, K6, K10, K22, K25, K28, K8), uzaktan eğitimle okuma alışkanlığının kazandırılmasının mümkün olmaması 7 (K1, K9, K11, K13, K30, K21, K4), Çevrim içi ders okuma alışkanlığı konusunda etkili olması 3 (K18, K14, K16), Evde kaynak yetersizliğinin olması 3(K29, K24, K19), Öğrencilerin evde tek başına okuma yapması 1(K3).

Grafik 4'te görüldüğü üzere katılımcıların dokuzu uzaktan eğitimle okuma etkinliklerinin takibinin yapılamaması ve okuma işinin bir ekip işi olması nedeniyle çevrim içi derslerin buna müsait olmadığı ve uzaktan eğitimle okuma alışkanlıklarının kazandırılmasının yalnızca veli takibiyle yapılabileceği anlaşılmaktadır. Uzaktan yapılan

öğretmen tavsiyelerinin etkisi oldukça azdır. Bu nedenle süreç içinde veli yalnız kalmaktadır. Bazı velilerin ise okuma takibini yapmaması okuma alışkanlığının oluşmamasında önemli etkindir. Görüşmeye katılan katılımcılardan yedisi öğrencilerin teknolojiye bağımlı olması okuma alışkanlığı kazandırma konusunda önemli bir engel olduğunu ifade etmiştir. Çünkü okuma kültürü kitaba dokunarak ve kitapla yakın temas kurarak edinilir. Görüşmeye katılan katılımcılardan yedisi çevrim içi dersle okuma alışkanlığının kazandırılmasının mümkün olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Görüşmeye katılan katılımcılardan üçü çevrim içi dersin okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olduğu yönünde fikir beyan ederken diğer üçü ise evde kaynak yetersizliğinden dolayı okuma alışkanlığının kazandırılmayacağını ifade etmiştir. Katılımcılardan sadece biri öğrencilerin okuldaki gibi bir grup içerisinde okuma yapmaması evde yalnız başına okumaya çalışması ve velilerin okuma alışkanlığının olmaması gibi gerekçeleri ileri sürerek çevrim içi dersle okumanın kazandırılmayacağı görüşündedir.

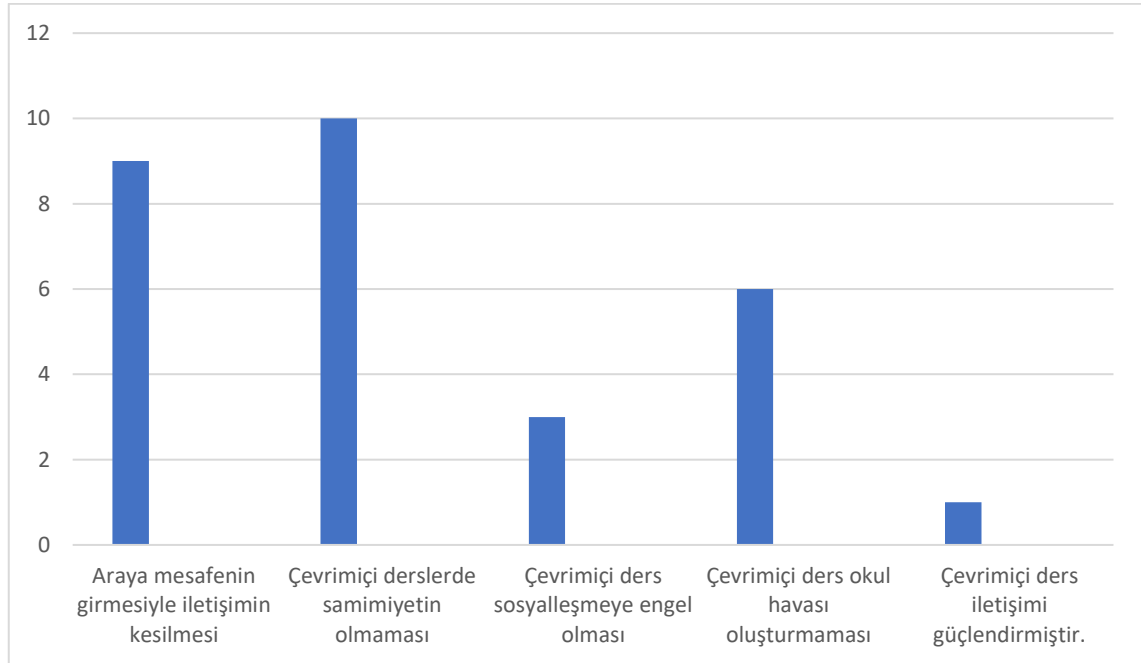
K.3.(Kadın, 31.59 dk.): Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere okuma alışkanlığını kazandırmada yetersiz kalıyorum. Bu süreçte kullanılan televizyon, tablet ve bilgisayar yani teknolojik araç ve gereçler öğrencilerin kitap okumasını engelliyor.

K.5.(Erkek, 39.07 dk.): Takip çok zor olduğu için okuma alışkanlığı olmayan çocuğa okuma alışkanlığının zor olduğunu düşünüyorum. Bunun dışında gerekli bilgilendirme ve öneriler biraz olsun işe yarayacaktır.

K.11.(Erkek, 38.26 dk.): Yüz yüze eğitimde okuma alışkanlığını kazandıramadığımız öğrencilere uzaktan eğitimle bu alışkanlığı kazandıramayacağımız açıktır.

Grafik 5

Katılımcıların "çevrim içi derslerin Türkçe öğretiminde öğretmen ile öğrenci ilişkisine etkisine" dair görüşleri

Katılımcılara, çevrim içi derslerin, Türkçe öğretiminde öğretmen ile öğrenci ilişkisine etkisine dair bir soru yöneltilmiştir. Grafik5'te katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: Araya mesafenin girmesiyle iletişimin kesilmesi 9 (K12, K5, K20, K15, K13, K22, K9, K18, K27), Çevrim içi derste samimiyetin olmaması 10 (K17, K11, K16, K2, K6, K30, K23, K24, K28, K14), Çevrim içi dersin sosyalleşmeye engel olması 3 (K1, K4, K19), Çevrim içi dersin okul havası oluşturmaması 6 (K3, K21, K25, K26, K29, K10), Çevrim içi ders iletişimi güçlendirmesi 1(K8). Katılımcıların dokuzu araya mesafenin girmesi sonucunda iletişimin sağlıklı kurulamadığını buna bağlı olarak öğretmen öğrenci ilişkisinin de öğretmen ile öğrenci ilişkisinin de olumsuz geliştiği görüşündedirler. Katılımcılar çevrim içi derste samimiyetin olmamasını öğretmen ve öğrenci ilişkisini zedeleyen bir husus olarak ifade etmişlerdir. Araya mesafenin girmesi, iletişimin kesilmesi ve çevrim içi derslerde samimiyetin olmaması öğretmen ile öğrenci ilişkilerine bir soğukluk getirmiştir. Bu soğukluk Türkçe öğretimini oldukça zorlaştırmıştır. Bilindiği üzere dersin verimli ve

güzel bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle öğretmen ve öğrenci ilişkisinin iyi olması gerekir.

Çevrim içi derslerde öğretmenlerin öğrenci üzerindeki etkisi azalmıştır. Çünkü öğrenci ile öğretmen arasındaki uzaklık aradaki samimiyeti oldukça azaltmıştır. İletişime samimiyetten ziyade resmiyet girmeye başlamıştır. Görüşmeye katılan katılımcılardan altısı çevrim içi derslerin okul havası oluşturmaması yani öğrencilerin öğretmenleri canlı olarak görememesi, rol model alamaması, onları giyim kuşam yönünden görememeleri ve iletişim esnasındaki sıcaklığı hissetmemeleri öğretmen ile öğrenci ilişkisine bir soğukluk getirmiştir. Katılımcıların üçü ise çevrim içi dersin öğrencilerin sosyalleşmesine engel olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Yani öğrenciler evde yalnız olmakta arkadaş çevresi edinememektedir. Bu da iletişimi ve haliyle öğretmen ve öğrenci ilişkisini zedelemiştir. Katılımcılardan biri de çevrim içi dersin iletişimi geliştirdiğini dile getirmiştir.

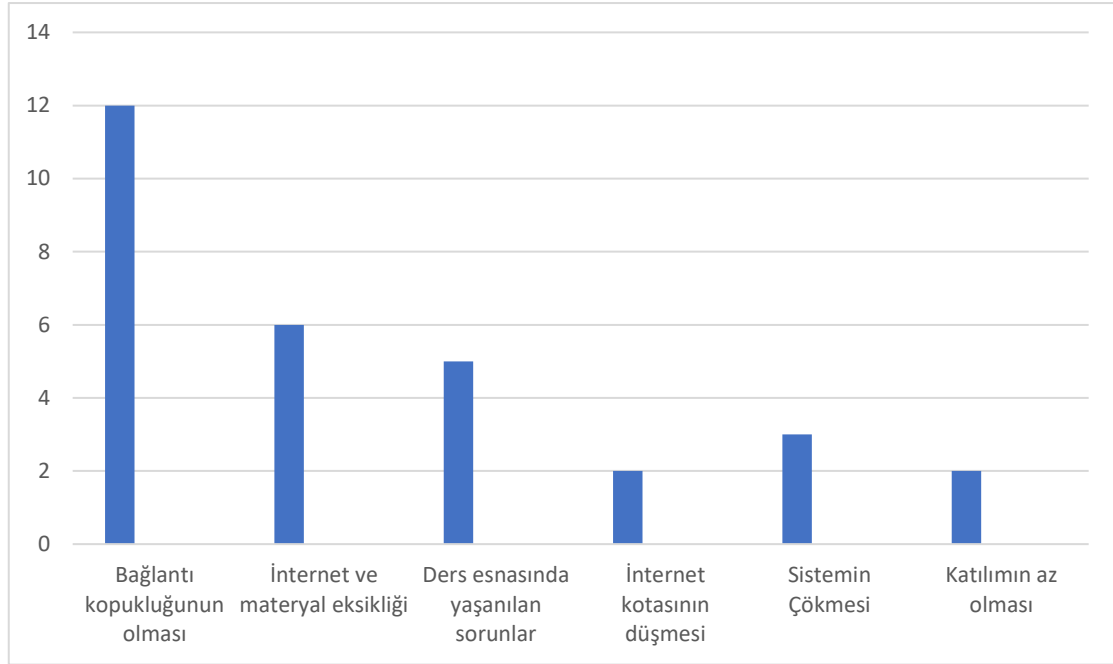
K.12.(Erkek, 32.22 dk.): Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin sürekli telefona ulaşamaması belli belirsiz saatlerde iletişime geçmesi durumun oluşturdu. Bir de uzaktan eğitim sürecinde sadece canlı derslerle iletişime geçmemiz gayri nizami bir durum ortaya çıkardı. İletişimsel kopukluklar ve her an ulaşamama öğrenci ile öğretmen arasına mesafe koydu.

K.20.(Kadın, 33.40 dk.): Yüz yüze eğitimde öğretmen giyimiyle kuşamıyla ve her türlü tavırla rol model olmaktadır. Çocuklarla yüz yüze gelmek onlarla göz teması kurmak çok farklı bir durumdur. Çevrim içi derste öğretmenin rol model olması konusunda ve öğrenciyle yüz yüze gelmesi ve göz teması kurması pek mümkün olmuyor. Bu durumların okul havasının oluşmasını engellediğini düşünüyorum.

K.2.(Erkek, 37.46 dk.): Çevrim içi derler biraz yapay oluyor. Ders anlatılırken mutlaka öğrencilerin gözlerine bakılmalıdır. Çünkü öğrencinin gözlerine baktığında onun ruhunu anlarsın onun ruhunu anladığında dersi öğrenip öğrenmediğini bilirsin. İnsan sosyal bir varlıktır. Tanışır oturur ve insan dokunarak anlar. Çevrim içi derste davranışlar biraz daha yapay olmaktadır.

Grafik 6

Katılımcıların "uzaktan eğitimin alt yapı sorunları çevrim içi Türkçe ders motivasyonuna etkisine" ilişkin görüşleri

Katılımcılara, uzaktan eğitimin alt yapı sorunlarının ders motivasyonuna etkisine dair bir soru yöneltilmiştir. Grafik 6'da katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: Bağlantı kopukluğunun olması: 12 (K1, K8, K11, K14, K22, K27, K19, K16, K14, K13, K16, K25), İnternet ve materyal eksikliği: 6 (K28, K24, K26, K3, K7, K18), Ders esnasında yaşanan sorunlar: 5 (K4, K9, K10, K12, K29), İnternet kotasının düşmesi: 2 (K22, K30), Sistemin çökmesi: 3 (K23, K17, K26), Katılımın az olması: 2 (K2, K15).

Grafik 6'da görüldüğü üzere on iki katılımcı bağlantı kopukluğunun yaşanması motivasyonu düşüren bir unsur olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların altısı internet ve materyal eksikliğinin olması motivasyonu olumsuz yönünde etkilediğine dair görüş bildirmiştir. Katılımcıların beşi ise ders esnasında yaşanan bağlantı sorunlarının motivasyonu düşürdüğünü ifade etmiştir. Görüşmeye katılan katılımcıların üçü sistemin çökmesinin ders motivasyonunu düşürdüğünü ifade etmiştir. Katılımcıların ikisi ise

katılımın az olması ve internet kotasının düşmesini motivasyonu düşüren etken olarak görmüştür. Pandemi süreci göstermiştir ki uzaktan eğitim için alt yapı olarak tam anlamıyla daha hazır değiliz. Gerek her yerde internetin olmaması gerekse teknolojik aletlerden yoksun olanların olması uzaktan eğitimi zorlaştırmıştır. Bu olumsuzluklardan Türkçe öğretmenleri de etkilenmiştir. Katılımcıların ifade ettiği konular minvalinde bakıldığında alt yapı sorunu motivasyonu düşürmüştür. Motivasyon düşüklüğü Türkçe eğitiminin uygulanabilirliğini olumsuz etkilemiştir. Türkçe öğretimi aksamıştır.

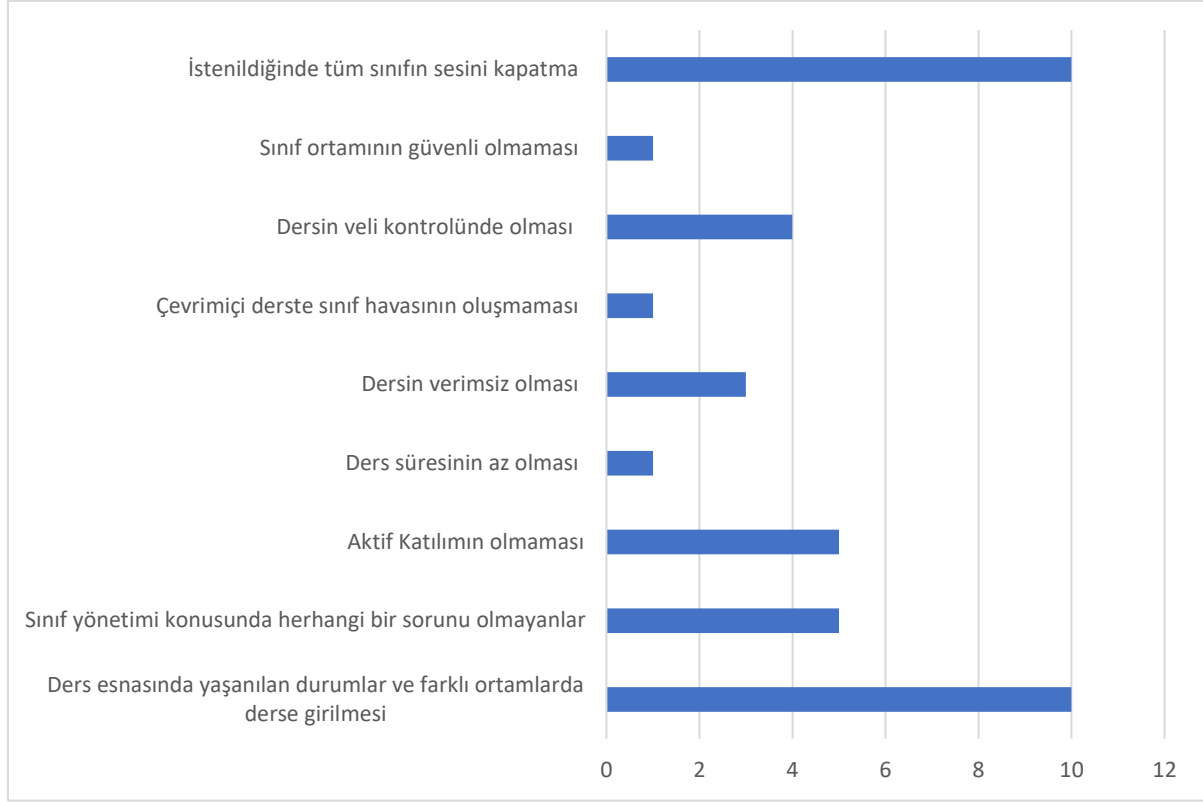
K.27.(Kadın, 16. 15 dk.): Alt yapı sorunlarından dolayı EBA beni ve öğrencileri sistemden atıyor. Çoğu öğrencinin evinde internet ve bilgisayar sorunu var. Bir evde bazen beş veya altı öğrenci olmaktadır. Bu öğrencilerin dersleri çakışmaktadır. Bundan dolayı veli kendi telefonunu sadece bir öğrenciye verebilmektedir. Aynı zamanda veli internet kotasında sorun yaşamaktadır. Alt yapı sorunları hem biz öğretmenleri hem velileri hem de öğrencileri olumsuz etkilemiştir.

K.22.(Erkek, 32. 22 dk.): Ders esnasında kopuşların olması motivasyonumu açıkçası olumsuz etkilemektedir. Her öğrencinin alt yapısı olmayabiliyor. Anlık internet kesintilerinin olması veya telefondaki internet kotası yetmeyebiliyor. Bundan dolayı motivasyon kötü etkilenmektedir. Sistemden düşen öğrenciyi tekrar sisteme dâhil etmeye çalışmak motivasyonumu oldukça düşürüyor.

K.28.(Erkek, 33.24 dk.): İnternet bağlantısı ve cihaz eksikliğinden ötürü öğrencilerin sadece bir kısmına ulaşabiliyoruz. Bu durum motivasyonumu olumsuz etkilemektedir.

Grafik 7

Katılımcıların " Türkçe dersini çevrim içi ders olarak yapmanın sınıf yönetimine ilişkin etkilerine" yönelik görüşleri

Katılımcılara, Türkçe dersini çevrim içi ders olarak yapmanın sınıf yönetimine ilişkin etkisine dair bir soru yöneltilmiştir. Grafik 6’da katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: İstenildiğinde tüm sınıfın sesini kapatma: 10 (K18, K1, K9, K11, K14, K20, K8, K17, K21, K7), Sınıf ortamının güvenli olmaması: 1 (K25), Dersin veli kontrolünde olması: 4 (K3, K5, K10, K22), Çevrim içi derste sınıf havası oluşmaması: 1 (K27), Dersin verimsiz olması: 3 (K29, K13, K6), Ders süresinin az olması: 1 (K28), Aktif katılımın olmaması: 5 (K30, K15, K19, K2, K26), Sınıf yönetimi konusunda herhangi bir sorunu olmayanlar: 5 (K23, K16, K4, K9), Ders esnasında yaşanan durumlar ve farklı ortamlarda derse girilmesi: 10 (K18, K5, K14, K13, K17, K21, K26, K11, K26, K29).

Grafik 7’de görüldüğü üzere sınıf yönetimi konusunda en çok görüş alan konu şunlardır: Ders esnasında yaşanan durumlar ve farklı ortamlarda derse girilmesi,

istenildiğinde tüm sınıfın sesini kapatmadır. Sınıf yönetimi konusunda beş görüşle ifade edilen konular ise şunlardır: Aktif katılımın olmaması ve sınıf yönetimi konusunda herhangi bir sorun yaşamayanlardır. Sınıf yönetimi konusunda dersin veli kontrolünde olmasını gerektiğini ifade eden dört katılımcı vardır. Katılımcılardan üçü dersin verimsiz olmasından ötürü sınıf yönetimini zorlaştırdığı yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcılardan birer kişi ders süresinin az olması, çevrim içi derste sınıf havasını ve sınıf ortamının güvenli olmaması nedeniyle çevrim içi derste sınıf yönetiminin zorlaştığı yönünde görüş bildirmiştir. Verilere bir bütün olarak bakıldığında sınıf yönetimi konusunda yüz yüze eğitime göre Türkçe öğretmenleri oldukça zorlandığı anlaşılmaktadır. Ders esnasında ailenin derse dâhil olması, ders dışında farklı şeylerle de uğraşılması, öğrencilerin istediği zaman derse girmesi ve istediği zaman dersten ayrılması ve görüntünün çoğu zaman olmaması sınıf yönetimini zorlaştırmıştır. Türkçe öğretmenlerinin sınıf yönetimi konusunda yaşadıkları bu sıkıntılar Türkçe dersinin uygulanabilirliğini olumsuz etkilemiştir.

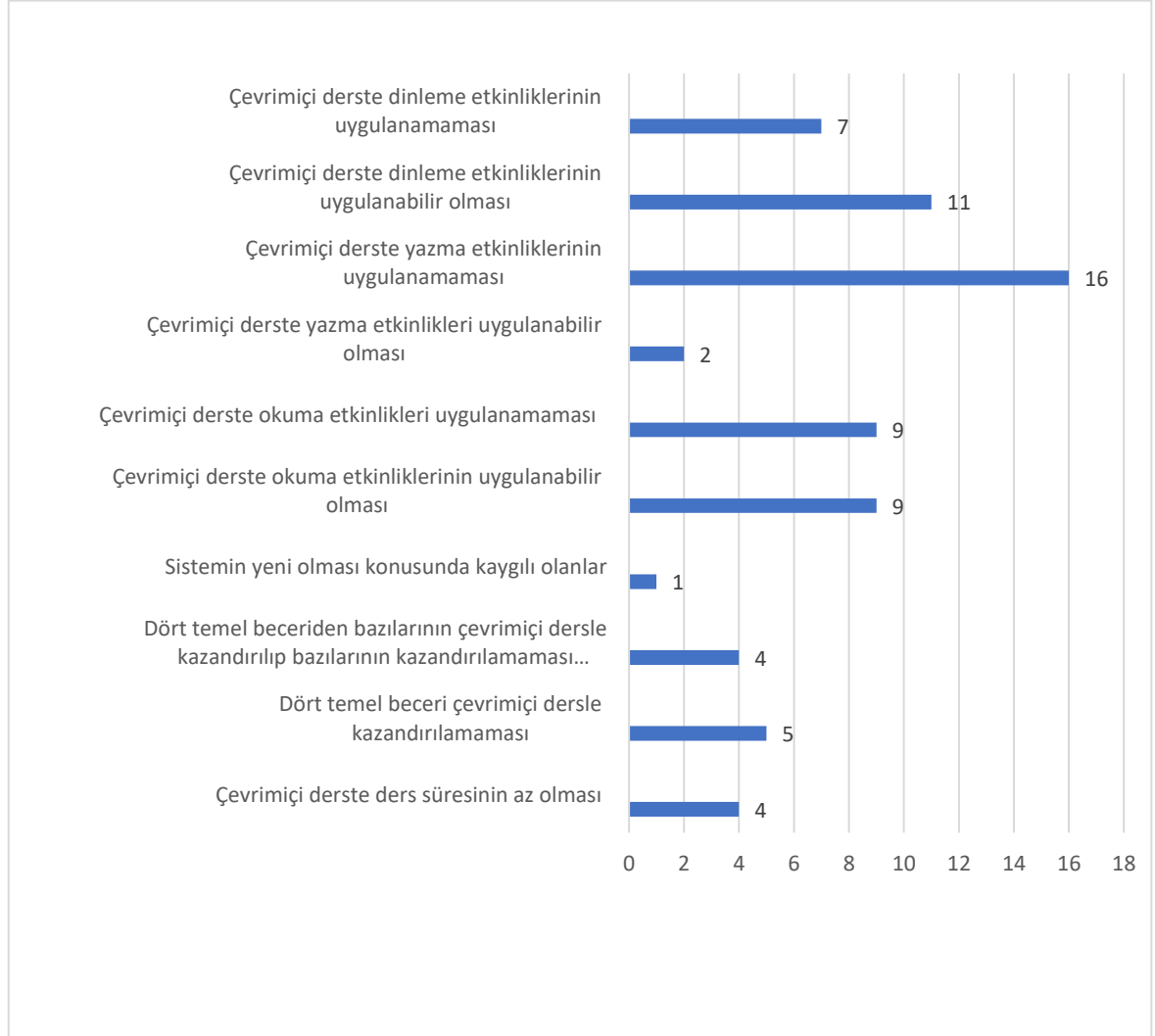
K.18.(Erkek, 32.22 dk.): Herkes aynı anda konuşup aynı anda cevap veriyor. Evin içindeki sesler yansıdığı için dikkat dağılıyor. Sürekli sesi kapatmak öğrencinin söz hakkına engel oluyorken sürekli açık bırakmak da dersin işlenişine engel oluyor. Yani burumda çaresiz kalıyorum.

K.30.(Erkek, 28.26 dk.): Kırsal bir yerde çalışıyorum. Öğrencilerim bana mesaj atıyor. Hocam ben derse girmek istiyorum ama benim internetim yok. Öğrencilerimin birçoğunun internetinin olmaması beni not bulup onlara ulaştırma konusunda gayretlendirdi. Derse girebilen öğrencilerde de dersin en önemli kısmında ya EBA öğrenciyi dışarı atıyor ya da öğrencinin interneti çekmiyor. Dolayısıyla derste sürekli başa dönüyorum. Bir adım ileri gidiyorsam iki adım geri gidiyorum. Ders sürekli sekteye uğruyor. Motivasyon bu konuda hem öğrencide hem öğretmende olumsuz etkileniyor.

K.23.(Kadın, 31.33 dk.): Sınıf yönetimi noktasında herhangi bir sorun yaşamıyorum. Çünkü kullanılan program sınıf yönetimini sağlama noktasında yeterli olduğuna inanıyorum.

Grafik 8

Katılımcıların "Dört temel beceri bağlamında olan Türkçe öğretiminin uzaktan olmasının Türkçe dersinin uygulanabilirliğine etkilerine" ilişkin görüşleri

Katılımcılara, dört temel beceri bağlamında olan Türkçe öğretiminin uzaktan olmasının Türkçe dersinin uygulanabilirliğine etkisine dair bir soru yöneltilmiştir. Grafik 6'da katılımcıların soruya verdikleri yanıtlar sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre: Çevrim içi derste dinleme etkinliklerinin uygulanamaması: 7 (K3, K5, K9, K11, K15, K20, K25), çevrim içi derste dinleme etkinliklerinin uygulanabilir olması: 11 (K2, K7, K13, K16, K19, K21, K24, K27, K1, K8, K12), çevrim içi derste yazma etkinliklerinin uygulanamaması: 16 (K4, K8, K17, K20, K21, K23, K25, K30, K27, K18, K21, K26, K17, K7, K9, K10), çevrim içi derste yazma etkinliklerinin uygulanabilir olması: 2 (K1,

K6), çevrim içi derste okuma etkinliklerinin uygulanamaması: 9 (K2, K7, K11, K14, K16, K19, K20, K27, K29), çevrim içi derste okuma etkinliklerinin uygulanabilir olması: 9 (K3, K5, K8, K12, K13, K21, K24, K26, K28), sistemin yeni olması konusunda kaygılı olanlar: 1 (K30), Dört temel beceriden bazılarının çevrim içi dersle kazandırılıp bazılarının kazandırılmayacağına konusunda: 4 (K19, K2, K12, K16), dört temel becerinin çevrim içi dersle kazandırılmaması: 5 (K14, K11, K19, K27, K29), çevrim içi derste ders süresinin az olması: 4 (K17, K19, K22, K25),

Grafik 8’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan otuz katılımcıdan on altısı çevrim içi dersle yazma becerisinin kazandırılmayacağı yönünde görüş bildirirken katılımcılardan iki kişi ise yazma becerisinin kazandırılabileceği yönünde görüş bildirmiştir. Ulaşılan verilere göre konuşma etkinliklerinin çevrim içi dersle kazandırılmayacağı ifade eden on iki katılımcı söz konusudur. Katılımcıların altısı çevrim içi dersle okuma etkinliklerinin kazandırılabileceğini ve çevrim içi dersin buna müsait olduğunu ifade etmiştir. Dinleme etkinliklerinin çevrim içi dersle uygulanması hususunda katılımcılardan on bir kişi olumlu görüş bildirmiştir. Yedisi ise dinleme etkinliklerinin uygulanmasında çevrim içi dersin müsait olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Okuma etkinliklerinin uygulanabilirliği konusunda gelen görüşlerde eşitlik söz konusu olup dokuz kişi uygulanabilirliği yönünde fikir beyan ederken dokuz kişi ise çevrim içi dersi yeterli bulmadığını dile getirmiştir. Sekizinci grafiğe göre dört temel beceriyi kazandırmada dersi zorlaştıran unsurlardan biri olarak çevrim içi dersin süresinin az olması belirtilmiştir. Görüşmede katılımcılardan dördü sürenin azlığından yakınmıştır. Görüşmeye katılan katılımcılardan beşi çevrim içi dersle dört temel becerinin kazandırılmayacağına dair görüş bildirmiştir. Katılımcılardan dördü ise dört temel beceriden bazılarının kazandırıp bazılarının ise kazandırılmayacağına dair görüş bildirmiştir. Dört temel becerinin kazandırılmasından ziyade sistemin yeni olmasından dolayı kaygılı olan bir katılımcı söz konusudur.

Grafikteki verilere bir bütün olarak bakılırsa çevrim içi dersle dört temel becerinin kazandırılmasının daha da zorlaştığı anlaşılmaktadır. Gerek sürenin az olması ve sistemin yeni olması gerekse dört temel becerilere ait etkinliklerin çok süre alması dört temel becerinin çevrim içi dersle kazandırılmasını oldukça zorlaştırmıştır.

Türkçe öğretiminde dört temel dil becerisi uygulama ağırlıklı anlatılır. Çevrim içi uygulamalar, Türkçe dersinin uygulanabilirlik yönüne gölge düşürmüştür. Çevrim içi dersle öğrencinin dersi dinleyip dinlemediği belli olamamaktadır. Derse giren öğrenciler kamerayı açmamaktadır. Ders esnasında ne ile ilgilendikleri bilinmemektedir. Öğrenciler istediği zaman derse girmekte istedikleri zaman dersten çıkmaktadır. Bütün bu sorunlar dört temel beceriyle ilgili etkinliklerin ders esnasında işlenmesine engel olmaktadır.

K.14.(Kadın, 35.27 dk.): Temel beceriler uzaktan eğitimle verilemez. Yüz yüze eğitimle verilir ve uzaktan eğitimle takibi sağlanabilir.

K.19.(Erkek, 37. 43 dk.): Dört temel beceride sıkıntının yaşandığı kısımlar genellikle yazma ve okuma becerileridir. Öğrenciler yeteri kadar güdülenmediği için dört temel becerinin gelişimi olumsuz etkilenmiştir. Dört temel becerinin yüz yüze verilmesini daha faydalı buluyorum.

K.2.(Kadın, 31. 35 dk.): Okuma ve yazma ile ilgili etkinliklere süre sıkıntısı yüzünden fazla zaman ayıramıyorum. Daha çok dinleme ve konuşma becerilerine yönelik etkinlikler yapabiliyorum.

4.2. Katılımcıların Önerdiği Sorular

Nitel Araştırmanın Doğası Gereği Görüşme Esnasında Katılımcılar Araştırmacıya Soru Sorabilir veya Görüşme Sorularına Yeni Sorular Ekleyebilir (Kleiman, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2016; Tekindal ve Arsu, 2020). Araştırma Esnasında Katılımcıların Görüşme Sorularına Ekledikleri Sorular Şunlardır:

1.) *Eğitimin üç ayağı vardır. Öğretmen, öğrenci ve velidir. Çevrim içi derse velilerin olumlu ve olumsuz etkileri neler olmuştur? Veli çevrim içi ders esnasında neler yaptı, neler yapmalı? (K.30.)*

Çevrim içi derste öğretmenin etkisi oldukça azaldı. Kontrolün çoğunluğu veliye geçmiştir. Veli öğrencileri ders hazırlamalıdır. Normal yüz yüze eğitimde teneffüslerde öğretmenler öğrencileri derse toplardı. Çevrim içi derste bu görev veliye geçmiştir. Çünkü Öğretmen uzaktan eğitimde etkisiz kalmakta veya etkisi çok az olmaktadır. Veli ders saatlerini takip etmeli ders bitiminde teneffüslerde dinlenmesini sağlamalı aksi takdirde yedi saat bilgisayar karşısında geçiren dinlenmeyen öğrencilerin motivasyonu düşmektedir. İlk saatler dışında diğer derslerde öğrencinin motivasyonu düşmektedir.

Derse konsantrasyonlarında sorun çıkmaktadır. Bunun sonucunda öğrenciler çevrim içi derslerde normal eğitime göre daha çok yorulmaktadır. Dersler daha verimsiz olmaktadır. Çevrim içi dersler öğrenci kontrolü konusunda öğretmeni çaresiz bırakmaktadır. Ödev yapma konusunda da veli öğrencileri kontrol etmeli ki öğrenci ödevleri yapıp derse geri dönüt için gelebilmelidir. Öğretmen dönüt almakta sorun yaşamaktadır. Bu konuda öğrencileri kontrol etmelidir.

2.) Normal eğitim için yetiştirilmesi zor olan bir müfredatın çevrim içi derslerde uygulanması mümkün mü? Veya bundan sonra çevrim içi ders hayatımıza girecekse müfredatta ne gibi değişikliklerle yapılmalıdır? (K.25.)

Yüz yüze eğitimde yetiştirmekte çok zorlandığımız müfredat çevrim içi derslerde uygulanması, verim alınması ve yetiştirilmesi oldukça zor görülmektedir. Bazı konular kısaltılmalıdır. Müfredatta bazı değişiklikler yapılmalıdır. Müfredat konuları azaltılmalıdır. Uzun süre bilgisayar başında kalan öğrencilerin gözlerinde bozulmalar olmaktadır.

3.) Çevrim içi dersin geleceğini nasıl görüyorsunuz, ilerleyen yıllarda yüz yüze eğitimin yerini alabilir mi veya çevrim içi ders yüz yüze eğitimin tamamlayıcı bir parçası mı olmalıdır? (K. 23.)

Öğrenci, öğretmen ve veli olarak birden çevrim içi derse muhatap olmak zorunda kalmak veya yıllarca uzaktan eğitimden uzak bir eğitimi sürdürmek bizi çevrim içi derslerin daha çok olumsuz yönlerini görmemize neden olmuştur. Daha önce üniversitelerin uzaktan eğitime karşı kayıtsız kalması ve öğretmenleri uzaktan eğitim konusunda yetiştirmemesi de bizleri uzaktan eğitim konusunda olumsuz düşüncelere itmiştir. Çünkü öğretmenin kendisi de çevrim içi derse hazır değil üniversitede böyle bir eğitim almamıştır. Gerek alt yapı sorunları gerek öğretmenlerin çevrim içi dersler konusunda eğitilmesi ve devletin baz istasyonları kurması sonucunda öğrencilerin internet ihtiyaçları karşılanmasıyla çevrim içi dersin etkililiği arttırılabilir. Öğrenci, öğretmen ve velinin çevrim içi ders konusunda bilinçlenmesi ölçüsünde çevrim içi dersin verimliliği artmaktadır. Yapılan çevrim içi dersler çoğunlukla olumsuz olarak eleştirilmesinin temel nedeni ne öğrenci ne öğretmen ne veli ne de milli eğitim bu konuda yeterince bilgi sahibi olmamasıdır. Sürece birden girmek zorunda olmalarıdır. Çevrim

içi dersler şimdilik yüz yüze eğitimi tamamlayıcı unsur olmalıdır. Hatta teknolojik gelişmelerin durumuna göre ilerleyen yıllarda yüz yüze eğitimin yerini bile alabilir.

4.) *Milli eğitim ve Türkçe öğretmenleri olarak öğrencilerin internet ihtiyacına yönelik ne gibi çözümler getirebiliriz? (K.24.)*

Doğuda özellikle kırsal kesimlerde gerek alt yapı eksikliği gerekse velilerin ekonomik durumlarının iyi olmaması öğrencilerin derslere girmesine engel olmaktadır. Bazen bir velinin altı çocuğu olmaktadır. Velinin bir telefonu ve sınırlı miktarda interneti olmaktadır. Çocukların aynı saat diliminde dersleri oluyor. Veli telefonu kime versin, interneti hangi ders için kullanmalı? Veliler de bu ikilemi yaşamaktadır. Her aileye bir tablet de soruna ilaç olamamaktadır. Çünkü ailede öğrenci fazla hepsinin de yedi saat dersi bulunmaktadır. Çevrim içi ders için alt yapı sorunları giderilmeli ve öğrencilerin tablet ihtiyacı karşılanmalı. Her aileye bir tablettan ziyade her öğrenciye bir tablet verilmelidir.

5.) *Çevrim içi derslerde sınıf ortamının güvenliğinin sağlanması için neler yapılabilir? (K. 21.)*

Çevrim içi derslerin yapıldığı zamanlarda farklı öğrenciler dışında farklı kişilerin sızması söz konusu dersle ilgili fotoğraflar basına sızdırılabiliyor. Öğretmen ve öğrenci kendini güvende hissetmemektedir. Bunun için gerek öğretmen gerekse öğrenci tarafından sürekli kamera kapatma hadiseleri yaşanmaktadır. Bu da eğitiminde sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesini engellemektedir. Derste bilgisayar ekranına karşı konuşmak da samimiyeti öldürmektedir. Dersin anlaşılmasına da olumsuz etki etmektedir. Bir de ailedeki mahremiyeti korumak için de kameralar kapatılmaktadır. Onun için çevrim içi derslerde sınıf güvenliği oldukça önemli bir mevzudur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Yapılan araştırma on bir açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Her bir soru gerek çevrim içi dersin gerekse Türkçe dersinin uygulanabilirliğinin farklı yönlerini ortaya çıkarması yönüyle çok önemlidir. Bunun için bu bölümde her bir soru hem diğer sorulardan bağımsız bir şekilde hem de bütün sorularla birlikte düşünülerek iki yönlü irdelenmiştir.

1. Çevrim içi Dersler Türkçe Dersinin Uygulanabilirliğini Nasıl Etkilemektedir?

Katılımcılara yöneltilen bu soruda ulaşılan ana konular şunlardır; (i) öğrencilerin hepsine ulaşamama, (ii) konunun yeterince anlaşılamaması, (iii) çevrim içi derslerin yetersiz ve verimsiz olması, (iv) sürecin ön görülemez olması, (v) dersin uygunsuz zamanda olması, (vi) imkânların yetersiz olması ve (vii) öğretmen ile öğrencilerin daha önce uzaktan eğitim görmemeleridir. Araştırmanın ana konularına bakıldığında gerek öğretmenler gerek öğrenciler ve gerekse millî eğitim olarak çevrim içi derse hazırlıksız yakalanılmıştır. Başka bir deyişle daha önce çevrim içi dersle ortaokul öğrencileri ve Türkçe öğretmenleri tanışma fırsatı bulamamıştır. Bunun için öğrencilerin zoom indirememesi, gönderilen bağlantı adresini açamaması, gerekli teknolojik aletlerin yokluğu, yeterli internetin olmaması gibi sorunları yaşaması onları Türkçe dersinden uzaklaştırmıştır. Gerekli eğitimi almalarını engellemiştir. Öğrencilerin yaşadığı sorunlar kendi iç denetiminden kaynaklanan sorunlar değildir. Daha önce çevrim içi dersle tanışamamaları, velilerinin ekonomik sorunlar yaşaması öğrencileri pandemi sürecinde Türkçe öğretiminden mahrum bırakmıştır. Bu süreçte çevrim içi derse imkân olarak girebilen öğrencilerde de yeterli verim elde edilmemiştir. Çünkü çevrim içi ders gerek öğretmen gerekse öğrenciler için bir sınıf havası oluşturmamıştır. Bunun en önemli nedenlerinden biri daha önce gerek ortaokul öğrencilerinin gerekse Türkçe öğretmenlerin hayatlarında çevrim içi dersle ilgili gerekli eğitimin yapılmaması ve ailelerin ekonomik sıkıntılar içinde olmasıdır. Çevrim içi derslerin yapıldığı ortam ve zaman bakımından da alışkın olunan bir olgu değildir. Çünkü çevrim içi dersler zaman zaman saat sekizde yapılmıştır ve bütün aile bireylerinin bulunduğu ortamda gerçekleştirilmiştir. Bu durum da öğretmenlerin dersi etkin bir şekilde yapmasına engel teşkil etmiştir. Ayrıca bahsi

geçen nedenlerden ötürü çoğu zaman ders esnasında kameralar kapatılmıştır. Kameraların kapatılması ise öğretmen ile öğrenciler arasındaki iletişimin kopuk olmasına neden olmuştur. Ek olarak bu olgular dersi verimsizleştirmiş ve öğrencilerden dönüt almanın önüne geçmiştir. Diğer taraftan öğretmenler de dersi bilgisayar ekranına anlatmak zorunda kalmış ve kamera arkasında neler olduğunu gözlemleyememiştir. Bu bağlamda bahsi geçen bütün olgular değerlendirildiğinde çevrim içi derslerin verimsiz olduğu kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla Türkçe derslerinin de çevrim içi dersler aracılığıyla uygulanması hem güçleştirmiş hem de verimsizleştirmiştir. Pandemi sürecinin ve çevrim içi dersin geleceğinin ön görülemez olması da Türkçe dersinin verimliliğini etkileyen önemli unsurlardan biri olarak görülmüştür. Avcı ve Akdeniz (2021), Atay ve Mahmoudi (2021), Bulut ve Kırmızı (2021) ve Kavuk ve Demirtaş (2021) çalışmalarında çevrim içi derslerin Türkçe dersinin uygulanabilirliğini ve öğretimini olumsuz etkilediği gibi diğer derslerin uygulanabilirliğini de olumsuz etkilediği neticesi vurgulanmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular benzerlik göstermektedir.

2. Çevrim içi Dersin Öğrencileri Değerlendirmedeki Etkileri Nasıldır?

Görüşmede katılımcıların yanıtladığı bu soruda ifade edilen konular şunlardır: Bağlantı sorunlarının olması ve öğrencilere ulaşamama sorununun olması, konunun kavratılamaması, dönüt alamama ve sınıf kontrolünün olmaması, senkronize bir şekilde eğitim olmaması, Değerlendirmenin nesnellikten uzak olması, çevrim içi derste süreç değerlendirmenin etkili olması, güvenilirliğin düşük olması ve sadece çoktan seçmeli soruların tercih edilmesi ve teknolojik aletlerin eksik olmasıdır. Eğitim sisteminin en önemli aşamalarından biri de öğrencileri değerlendirmedir. Değerlendirmede hem öğrenci kalitesi hem öğretmen kalitesi hem de uygulanan eğitim ve öğretim programının kalitesinin sorgulandığı aşama olması yönüyle çok önemlidir. Ürünün kaliteli olması hem değerlendirmenin hem eğitim ve öğretim programının hem de öğretmenlerin kaliteli olduğu anlamına gelmektedir. Bunun için çevrim içi dersle yapılan değerlendirmenin sağlıklı olup olmadığı konusunun netliğe kavuşması gerekmektedir. İkinci soruda çevrim içi dersle öğrencileri değerlendirmenin olumlu ve olumsuz yönleri ele alınmıştır. Soruya verilen yanıtlar minvalinde oluşan konulara bakıldığında değerlendirmenin yapılmasına engel olan konular şunlardır: Bağlantı sorununun olması, teknolojik aletlerin eksik olması ve öğrencilere ulaşamamadır. Yapılan değerlendirmenin sağlıklı olmasına engel olan temalar ise senkronize bir eğitimin yapılmaması, konunun kavratılamaması, sınıf

kontrolünün olmaması, değerlendirmenin nesnellikten uzak olması ve güvenilirliğin düşük olmasıdır. Çevrim içi dersle yapılan değerlendirmede soruları öğrenciden ziyade velilerin çözmesi değerlendirmeyi nesnel olmaktan çıkarıp güvenilirliğini de düşürmüştür. Çevrim içi derste dersin verimsiz olması, konunun kavratılamaması ve derste öğrenciden dönüt alamama da yapılan değerlendirmeyi olumsuz etkilemiştir. Çünkü kavratılmayan konunun değerlendirmesi yapılmaz. Yapılan ders esnasında öğrenciden dönüt alamamak da konunun ne kadar anlaşıldığı veya anlaşılmadığı konusunda bir fikir vermemektedir. Bunun için belirsizliğin fazla olduğu bir ders anlatımından sonra öğrencileri değerlendirmeye tabi tutmak iyi neticeler doğurmaz. Anlaşılan ve kavranan konularda değerlendirme yapılırsa sağlıklı neticeler verir. Çevrim içi dersle değerlendirme yaparken sadece çoktan seçmeli test sorularını kullanmak veya çevrim içi dersin bu sorulara daha yatkın olması da yapılan değerlendirmenin noksan olduğunu göstermektedir. Çünkü değerlendirme sorularına ne kadar çok farklı soru çeşitleri dâhil edilirse o kadar daha sağlıklı bir değerlendirme olur. Öğrencilerin farklı yönlerine ışık tutulmuş olur. Katılımcıların çevrim içi dersle değerlendirmede olumlu gördüğü veya çevrim içi dersin uygun olduğu değerlendirme biçimi süreç değerlendirmedir.

3. Çevrim içi dersin, derse hazırlık ve ders işleniş sürecindeki motivasyona etkileri

Çevrim içi derste hem derse hazırlık hem ders işleniş sürecinde motivasyonun en çok etkilendiği konular şunlardır; (i) sistemsel sorunların olması, (ii) katılımın az olması ve (iii) bağlanamama sorununun olması sorunudur. Görüşmelere katılan katılımcıların çoğunun motivasyonunu düşüren sistemsel sorunlarının olması gösteriyor ki çevrim içi derste öğretmenlerin en çok sorun yaşadığı kısım çevrim içi dersin sistemsel sorunları ve öğrencilerin internet eksikliğinin olmasıdır. Çünkü bu sorunlar dersin işleyişini engellemektedir. Öğretmenlerin bütün öğrencilere ulaşamaması ders esnasında sistemden kaynaklı öğrencilerin dersten sürekli düşmesi sonucunda öğretmenlerin onları tekrar derse bağlamaya çalışması öğretmenlerin motivasyonunu düşürmektedir. İlgili literatürde yer alan bilimsel çalışmalarda bu soru bağlamında elde edilen bulguları destekler niteliktedir (Bakioğlu ve Çevik, 2020; Balaman ve Hanbay-Tiryaki, 2021; Bozkurt, 2020; Canpolat ve Yıldırım, 2021; Karaca vd., 2021; Bulut ve Kırmızı, 2021). Çevrim içi derste motivasyonu en çok düşüren temalardan biri de dersin ön hazırlığının olması ve ders esnasında ses ve görüntü kaynaklı sorunların olmasıdır. Dersin ön hazırlığında link hazırlama bunu öğrencilere ulaştırma evde ders öncesi kamera açısı ayarlama ve

öğrencileri derse çağırma gibi ön hazırlıklar öğretmenlerin motivasyonunu yüz yüze eğitime göre daha da düşürmüştür. Ders esnasında motivasyonu düşüren unsurlar da şunlardır: Öğrencilerin dersten düşmesi, ders esnasında evden farklı bireylerin derse dâhil olması, öğrencilerin gerek aile ortamında derse girmesi gerekse çarşıda telefonda derse girmesi motivasyonu düşüren önemli unsurlardır. Her öğrenci kendisiyle birlikte bir aileyi veya kalabalık bir ortamı getirmesi dersin verimliliğini düşürmüştür. Öğretmenlerin öğrenci dışında farklı sorunlarla uğraşmak zorunda kalması motivasyonu düşürmüştür. Ailedeki mahremiyetin gizli kalması için öğretmenler ses ve kamerayı kapatmıştır. Bu durum da dersin verimini düşürmüştür. Öğretmenin kamera arkasında neler yaşandığından habersiz olması öğrencinin dersi dinleyip dinlemediği konusunda bir malumatının olmaması motivasyonlarının düşmesine neden olmuştur. Çevrim içi derste öğretmenlerin motivasyonunu düşüren diğer unsurlar şunlardır: Çevrim içi dersin öğretmenlik duygusunu hissettirmemesi, çevrim içi dersin zihinsel yorgunluğunun fazla olması ve çevrim içi dersin öğretmenleri tembelleştirmesidir. Bahsedilen temalara bakıldığında çevrim içi dersin sınıf atmosferini oluşturmaması, öğretmenlik duygusuna zarar vermesi ve zihinsel yorgunluğunun fazla olması nedeniyle Türkçe öğretmenlerinin motivasyonunu önemli ölçüde düşürmüştür. Yapılan araştırma sonucunda çevrim içi derslerin öğretmenlerin motivasyonları üzerinde olumlu bir etkisinin olmadığı sonucuna da ulaşılmıştır. Çünkü görüşmeye katılan katılımcıların hepsi çevrim içi dersin motivasyonlarını düşürdüğünü ifade etmiştir.

4. Çevrim içi Derslerin Öğrencilerin Okuma Alışkanlığını Nasıl Etkilemiştir?

Yapılan araştırmaya göre çevrim içi dersle okuma alışkanlığının kazandırılmasının pek mümkün olmadığı sonucuna erişilmiştir. Çünkü okuma alışkanlığı kazanmak bir ekip işidir. Çevrim içi derste okuma takibinin yapılamaması, evde kaynak yetersizliğinin olması, velilerin okuma alışkanlığının olmaması ve öğrencilerin evde yalnız okumak zorunda olması gibi faktörler çevrim içi dersle öğrencilere kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasını zorlaştırmıştır. Katılımcıların çoğunluğu yukarıda sayılan faktörlerden ötürü okuma kültürünün zamanla ortadan kalkma korkusu yaşamaktadır. Öğrencilerin teknolojiyle haşır neşir olmasının neticesinde onlarda kitaba dokunmayı, onu hissetmeyi ve kitabı okumayı olumsuz etkilemiştir. Bunun neticesinde öğrencilerin kitap okumalarında düşüş olmuştur. Araştırmaya dâhil olan katılımcılardan yedisi çevrim içi dersle şartlar ne olursa olsun okuma alışkanlığının mümkün olmadığını ifade etmiştir.

Katılımcıların sadece üçü çevrim içi dersle okuma alışkanlığının kazandırılabilceğine dair görüş bildirmiştir. Bu katılımcılar da çevrim içi derste kamera açmak suretiyle öğretmen ile öğrencilerin de bir arada olmasıyla okuma saati yapılabilir. Bunun için de velilerin öğrencileri zamanında öğrencileri derse toplaması gerekmektedir. Aynı zamanda velilerin uygun ders ortamı oluşturmaları gerekmektedir. Aksi bir durumda derse konsantre olma ve ders zamanda girme ve ders bitmeden dersten ayrılma durumları sık yaşanmaktadır. Bu da ders işleyişini durdurduğu için çevrim içi derste okuma yapılmamasına neden olmaktadır. Çevrim içi ders gerek eksikliklerinin fazla olması gerekse ortaokul öğrencilerinin hayatına yeni girmesi yönüyle öğrencilerdeki okuma alışkanlığını olumsuz etkilemiştir.

5. Çevrim içi Dersin Türkçe Öğretiminde Öğretmen Öğrenci ilişkisine Nasıl Etkilemiştir?

Yapılan araştırmaya göre çevrim içi derslerde öğretmen öğrenci ilişkisi muhtelif konularda olumsuz etkilenmiştir. Öğretmen öğrenci arasındaki ilişkinin en çok etkilendiği husus çevrim içi derslerde samimiyetin olmamasıdır. Aradaki samimiyetin kalkmasıyla iletişim suni olmaya başlamıştır. Bu da öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişime bir resmiyet getirmiştir. Bu resmiyetten Türkçe dersi de nasibini almıştır. Öğretmen ile öğrenci arasına giren resmiyet çevrim içi derste sınıf havası oluşmasına engel olmuştur. Çevrim içi derste öğretmen ile öğrenci ilişkisini etkileyen ikinci önemli husus ise araya mesafenin girmesi ve iletişimin kesilmesidir. Çevrim içi ders her ne kadar insanlar arasındaki mesafeyi kaldırmasına rağmen gönüllerdeki mesafeyi kaldıramamıştır. Gözden ırak olan gönülden de uzak olur. Anlayışı çevrim içi ders için de geçerlidir. Yalnız çevrim içi ders mesafe, ses ve görüntü gibi oldukça önemli konularda birçok şeyi halletmesine rağmen öğretmen ile öğrenci arasındaki samimiyete bir çözüm bulamamıştır. Samimiyetten yoksun olması onun doğallığını yitirmesine neden olmuştur. Her öğrencinin yeterli imkânının olmaması da öğretmenle öğrenci arasına mesafe sokmuştur. Bu mesafe iletişimi kesen engelleyen bir unsur olarak vücut bulmuştur. İletişim kopukluğu hem dersi hem de öğretmen öğrenci ilişkisini olumsuz etkilemiştir. Çevrim içi dersin önemli zaafının biri de sosyalleşmeye engel olması ve okul havası oluşturmamasıdır (Balaman ve HanbayTiryaki, 2021; Baloran, 2020). Okulda öğrenci öğretmenlerin giyimi kuşamı, konuşması, oturuşu, rol model olması ve jest mimiklerine tanık olması yönüyle öğrenci ile öğretmen arasındaki ilişki köklü ve sağlam bir şekilde

oluşuyordu. Çevrim içi ders öğretmenlerin bütün hâllerine vakıf olmaya müsait değildir. Öğretmenlerin çevrim içi dersle bütün hâlleriyle örnek olamamaktadır. Bu da iletişimi ve samimiyeti olumsuz etkilemiştir. Çevrim içi derste sosyalleşme sorunu da okul havasının oluşmasına engel olmaktadır. Öğrenciler sosyalleşmemektedir (Balaman ve HanbayTiryaki, 2021; Baloran, 2020). Çevrim içi derste öğrenciler arasındaki arkadaşlık ilişkileri çok fazla zarar görmüştür. Okuldaki gibi arkadaşlık ilişkisi yoktur. Bu ilişki öğretmenler ile olan iletişimlerine de aksetmiştir. Çevrim içi ders kalabalık olan sanal ortama bir yalnızlığı da getirmiştir. Araştırmaya katılan otuz kişiden sadece biri çevrim içi dersin öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkiyi geliştirdiğine yönelik görüş bildirmiştir.

6. Uzaktan Eğitimin Alt Yapı Sorunlarının Ders Motivasyonunu Nasıl Etkilemiştir?

Yapılan araştırmanın verilerine göre alt yapı sorunu ciddi motivasyon eksikliğine neden olmaktadır. Her yerde internet erişiminin olmayışı öğretmenlerde motivasyon eksikliğine neden olmaktadır. Öğretmenlerde acizlik duygusu uyandırmaktadır. Bütün öğrencilere ulaşamama ve hepsine ders yapamama durumu motivasyonu düşüren temel unsurlardır. Motivasyonu en çok etkileyen konular şunlardır: Bağlantı kopukluğunun olması, internet ve teknolojik materyal eksikliğidir. Her ailede internetin olmaması ve teknolojik aletlerin yoksunluğu pandemi sürecinde öğretmenlerin öğrencilere ders yapmasını engellemiştir. Alt yapı sorunun yaşandığı yerlerde öğrencilere yönelik dersler yapılamamıştır. Bu durum öğrencilerin mevcut seviyelerinden de daha gerilemesine neden olmuştur. Çevrim içi dersle eğitim alan ile alamayan öğrenciler arasında seviye farkının olması öğretmenlerin motivasyonlarını ciddi anlamda düşürmüştür. Öğretmenlerde motivasyonu düşüren diğer temalar ise çevrim içi ders esnasında yaşanan sorunlar, internet kotasının düşük olması ve katılımın az olmasıdır. Çevrim içi derste dersten düşme hadiselerinin yaşanması, ders esnasında gerek öğretmenin kendi ailesinde gerek öğrencilerin ailelerinde dersle ilgisi olmayanların derse dâhil olması veya ders esnasında misafirlerin gelmesi motivasyonu olumsuz etkileyen önemli hususlardandır. Ailedeki mahremiyetin korunması için ders esnasında kameralar kapatılmıştır. Bu nedenle öğretmen ders yaparken sadece ekrana karşı konuşmak zorunda kalmaktadır. Bu zorunluluk derse karşı motivasyonu düşürmüştür. Öğrencilerin de dersi dileyip dinlemediği konusunda belli değildir. Oluşan bu muğlaklık Türkçe öğretmenlerinin dersi ifade etme güdülerini olumsuz etkilemiştir. İnternet kotasının düşük olması ve velilerin birden fazla çocuğunun olması durumu velileri bazı çocuklarına ve bazı derslere öncelik

vermesine neden olmaktadır. Bu da bazı derslerde katılımı azaltmıştır. Bu ve benzeri durumlardan ötürü öğrenciler haftalık ders sayısı fazla olan Türkçe dersinin bir kısmına girip bir kısmına girememektedir. Her hafta derse gelen öğrencilerde değişiklik olması konu anlatımında motivasyonu düşürmüştür. Öğretmenler konu anlatımında ilerleyebilmesi için öğrenci katılımının düzenli olması gerekmektedir. Kardeş sayısının fazla olan ailelerde diğer ailelerle irtibatlı bir şekilde derse girmesi gerekmektedir. Aksi takdirde her çevrim içi derse gelen öğrencilerde değişiklik olacak bu da dersin uygulanmasını zorlaştırmıştır. Bulut ve Kırmızı (2021) COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitimin Türkçe dersine ilişkin öğretmen görüşlerinin 12 açık uçlu soru ve 15 öğretmen görüşüyle yürütüldüğü çalışmadan elde edilen bulgulara göre, uzaktan eğitimde teknolojinin olumsuz etkisinin var olduğu ve hem sistem hem de dijital aygıtlardan kaynaklı sorunların olduğu düşünülmüştür. Bu çalışmada da alt yapı sorununun olması, internet erişiminin sınırlı olması ve teknolojik aletlerin yoksunluğu öğretmenlerin ders motivasyonunu düşürmüştür. Bu bağlamda vurgulanan bulgular Bulut ve Kırmızı (2021), Gökbulut (2021), Fauzi ve Khusuma (2021) ve Ariyanti (2020) çalışmalarında yer alan bulgularla benzerlik göstermektedir.

7. Türkçe Dersini Çevrim içi Ders Olarak Yapmanın Sınıf Yönetimine Etkileri

Çevrim içi derste sınıf yönetimini etkileyen muhtelif konular vardır. Araştırmaya katılan katılımcıların sadece beşi sınıf yönetimi konusunda herhangi bir sorun yaşamamaktadır. Diğer yirmi beş kişi çevrim içi derste sınıf yönetimi konusunda sorun yaşamaktadır. Çevrim içi derste en çok sorun yaşanan konulardan biri: Her öğrencinin farklı ortamlarda derse girmesi ve ders esnasında yaşanan durumlardır. Yüz yüze eğitimde öğrencilerin kontrolü çevrim içi derse göre daha kolaydı. Çünkü her öğrenci sadece kendi bireysel sorunlarıyla sınıfa geliyordu. Çevrim içi derste her öğrenci kendisiyle beraber ailesini de getirmiştir (Atmojo ve Arif Nugroho, 2020; Kurnaz ve Serçemeli, 2020). Öğretmenler çevrim içi derste sadece öğrencilerin sorunlarıyla değil ailelerin diğer bireylerinin sorunlarıyla da ilgilenmeye başlamıştır. Ders esnasında eve gelen misafirlerin çıkardığı gürültüler de ders için sorun olmaya başlamıştır. Değinilen bu tema öğretmenlerin kendi aileleri de için de geçerlidir. Çevrim içi ders esnasında evdeki küçük çocukların güvenliği ve evdeki diğer bireylerin derse dahil olması da derse konsantre ve kontrolü açısından önemli sorunlar doğurmuştur. Öğrencilerin çevrim içi derse girdiği ortamlar beraberinde oradaki risk, konsantre ve güvenlik sorununu beraber

getirdiği için sınıf yönetimi büyük bir zaaf içine girmiştir. Çünkü her öğrenci çevrim içi derse ailesiyle geldiği için hem uğraşılan kişi sayısı arttı hem de ailedeki mahremiyetin güvenliği sorunu ortaya çıktı. Bu durum çevrim içi derste kamerayı ve sesi kapatma olgusunu çözüm olarak gündeme getirmiştir (Bulut ve Kırmızı, 2022;). Araştırmaya katılan katılımcılardan bazıları kamera ve sesi kapatmayı sınıf yönetiminde sorunların giderilmesinde önemli bir çözüm yolu olarak görmüştür. Araştırmaya katılan katılımcıların onu istenildiğinde sesin ve kameranın kapatılması durumu sınıf yönetiminde sorunların halledilmesi ve dersin sağlıklı bir şekilde işlenmesinde büyük kolaylık sağladığı yönünde bir düşünceye sahip olmaktadır. Her ne kadar çok önemli bir çözüm gibi görünse de aslında çevrim içi derste sınıf yönetimi oldukça güçleşmiştir. Sınıf yönetimi hem güvenlik açısından hem uğraşılan birey sayısının fazlalığından ötürü zorlaşmıştır. Kamera kapatma davranışı ailelerde mahremiyetin dışarıya taşınmasına engel olmak için yapılsa da kamera arkasında öğrencilerin dersi dinleyip dinlemediği konusunda bir muamma ürettiği için önemli sorun olarak durmaktadır. Sesi kapatmak öğrencilerin sustuğu ve dersi dinlediği anlamına gelmemektedir. Burada sadece ortada olan büyük bir zaafın üstü ses ve kamera kapatılma yoluyla üstesinden gelinmeye çalışılmıştır. Sesi ve kamerayı kapatarak öğretmenler kendilerine dersi ifade etme imkânı tanımıştır. Katılımcıların dördü çevrim içi derste sınıf kontrolünün artık öğretmenlerden çıktığı velilere geçtiği yönünde görüş bildirmiştir. Çünkü öğrencilere ders ortamı hazırlama dersin olduğu saatlerde öğrencileri derse hazırlama gerekli imkânları sağlama ve ders esnasında sessizliği sağlama gibi önemli görevler artık velilere bakmaktadır. Araştırmaya katılanların yakındığı önemli konulardan bazıları ise şunlardır: Çevrim içi derste sınıf havasının oluşmaması, çevrim içi dersin verimsiz olması ve çevrim içi derste öğretmen ile öğrencilerin güvenliğinin olmamasıdır. Sonuç olarak derse hâkimiyet zorlaşmış, ders verimsizleşmiş ve öğretmen ile öğrencilerin derste güvenlik sorunu ortaya çıkmıştır. Bütün bu olgular çevrim içi derste Türkçe dersinin uygulanabilirliğini daha da zorlaştırmıştır. Çevrim içi ders bu kusurlarına rağmen hiç ders yapılmamasından daha iyidir. Öğrencilere hiç ders yapılmaması bundan daha kötü bir durumdur.

8. Dört Temel Beceri ile Alakalı Olan Türkçe Öğretiminin Uzaktan Olması Türkçe Dersinin Uygulanabilirliğine Etkileri

Türkçe dersinin uygulanabilirliği muhtelif konularda etkilenmiştir. Çevrim içi derste gerek sürenin az olması gerek sistemin yeni olmasının verdiği kaygının olması çevrim içi

derste dört temel becerinin uygulanabilirliğini etkilemiştir. Dört temel becerinin uygulanabilirliği çevrim içi derste beceri alanına göre farklılık göstermektedir.

Yazma Becerisi

Araştırma verilerine göre çevrim içi derste en olumsuz etkilenen beceri yazma becerisidir. Yazma becerisi yüz yüze eğitimde de kazandırılması zor bir beceridir. Çevrim içi derste anında dönüt gerçekleşmediği için yazma becerisinin gerçekleşmesi daha da zorlaşmıştır. Ders esnasında öğrencinin kâğıda ne yazdığı görünmemektedir. Çevrim içi derste öğrencinin yazma becerisine yönelik sadece düzeltme çalışmaları yapılmasına müsaittir. O da öğrenciler yazdıklarını ne zaman öğretmene gönderirse o zaman kontrol sağlanmaktadır. Bu durum da anında düzeltme ve dönüt verme gibi öğretici olmamaktadır. Çoğu zaman öğrenciler yazdığını geç göndermekte veya hiç göndermemektedir. Öğrenciler metni kendi başına yazmaktadır. Metin bütünlüğü, paragraf bütünlüğü, hikâye yazma konusunda çevrim içi ders oldukça verimsizdir. Çevrim içi ders kâğıda yazı yazmaya müsait değildir. Öğrenciler bilgisayarda not defterine gerekli notları yazmaktadır. Buraya yazdığı notları tekrar etmemektedir. Normal deftere yazarsa öğrenciler yazdığı notları tekrar etmektedir. Kâğıda yazı yazmak bambaşkadır. Kâğıda dokunmak ve kâğıt üzerine not alma hususunda hikâye yazma ve masal yazma konusunda çevrim içi ders büyük zaaf içerisindedir. Yazma becerisinin doğası gereği kitap, defter ve kalem olmalıdır. Çevrim içi ders bu doğayı bozmaktadır. Çevrim içi derste ders esnasında yazı yazma çalışması yapılamamaktadır. Ders iklimi oluşmamaktadır. Sonuç olarak çevrim içi ders yazma becerisine ve yazma etkinliklerinin uygulanabilirliğine müsait değildir (Bulut ve Kırmızı, 2021; Sirem ve Baş, 2020; Kamal vd., 2021).

Konuşma Becerisi

Yüz yüze eğitimde sınıfta arkadaşlarından çekinip konuşamayan öğrencilere çevrim içi ders iyi gelmiştir. Normalde derste konuşamayan öğrenciler çevrim içi derste rahatlıkla konuşmaya başlamıştır. Yani çevrim içi ders normalde hiç konuşamayan öğrencilere iyi gelmiştir. Normal derste arkadaşlarından güç alıp konuşan öğrenciler için çevrim içi ders iyi gelmemiştir. Çevrim içi derste çoğu zaman kamera kapalı olduğu için veya kapalı olmasa bile konuşma yapan kişinin beden dilini göstermemesi, jest mimik ve kıyafet konusunda konuşmayı dinleyenlere herhangi bir mesaj vermemesi çevrim

içi dersin büyük bir kusurudur. Konuşmacı kendini bir topluluk karşısında hissetmemektedir veya topluluğun tepkisini hissetmemektedir. Topluluktan çekinen konuşmacı kamerayı kapatarak konuşmaktadır. Veya kılık kıyafet konusunda aynı zamanda konuşmayı yaptığı yer açısından uygun olmadığı zaman kamera kapatma yoluna gitmektedir. Konuşma yüz yüze ve göz kontağı kurularak yapılmalıdır. O zaman yapılan konuşma samimi ve doğal olmaktadır. Çevrim içi ders konuşmadaki samimiyeti ve doğallığı kaldırmıştır. Bilgisayara karşı konuşmak havaya konuşuyormuş duygusu vermektedir. Cihaza karşı konuşmak konuşmanın doğasını bozmaktadır. Konuşmanın heyecanını yaşamaya engeldir. Cihaza karşı konuşmak konuşmanın çekiciliğini ortadan kaldırmıştır. Sonuç olarak çevrim içi ders normal derste daha önce hiç konuşamayan öğrenciler için iyi gelmiştir. Bu durum onların konuşma becerisini çevrim içi ders çok iyi geliştirdiği anlamına gelmemektedir. Bu öğrenciler için konuşmaya başlamanın ilk adımı olarak bakmak açısından önemlidir. Çevrim içi ders vücut dilini göstermemesi, kılık kıyafet konusunda bir rahatlık getirmesi, konuşmadaki samimiyeti öldürmesi, göz kontağı kurmasına engel olması ve dinleyicilerden dönüt almaya kısmen yatkın olmaması yönleriyle eleştirilmiştir. Çevrim içi dersin konuşma becerisi için mümbit bir zemin değildir. Kamal ve diğerleri. (2021)'de Birleşik Arap Emirlikleri ve Rusya ülkelerinde iki farklı üniversitede 103 öğrencinin katılımcı olduğu anket çalışması yapmıştır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin yüz yüze eğitime göre çevrim içi derslerde konuşma becerilerinde düşüş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okuma Becerisi

Metin okumak motivasyon gerektirmektedir. Çevrim içi derste okuma motivasyonu düşmüştür. Çevrim içi ortam metni anlama ve metne konsantrasyonu olumsuz etkilemiştir. Ekrandan metin okumak daha zordur. Okuyan öğrenciyi ekrandan takip etmek de zordur. Ekran okumada belli bir süre sonra öğrencilerin gözlerinde ağrılara neden olmaktadır. Bu da dersin devamlılığı için ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Ekran okumada metnin tamamı görünmüyor. Öğrenciler kitaplara dokunamamaktadır. Ders süresinin az olması metinlerin uzun olması derste olumsuz etkilemiştir. Her öğrencinin okuma seviyesinin farklı olması çevrim içi derste işi biraz zorlaştırmıştır. Çevrim içi derste okul havası oluşmamaktadır. Öğretmenlerin çoğu metni dersten veli aracılığıyla okutmaktadır. Çevrim içi derste daha önce okunana metin üzerinde konuşulmaktadır. Ders işleme normal sınıftaki gibi hiç olmamıştır. Çevrim içi dersler kısa vadede

kullanılabilir ama uzun vadede okuma etkinlikleri için uygun değildir. Literatürde var olan Bulut ve Kırmızı (2021), Sirem ve Baş (2020) ve Kamal ve diğerleri. (2021) çalışmaları da okuma esnasında ve sonrasında hemen dönüt alınamadığı için çevrim içi derslerin okuma becerileri için yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara kısmen literatürde yer olan çalışmalarla örtüşmekte ve aynı neticeye işaret etmektedir.

Dinleme Becerisi

Çevrim içi derste dinleme becerisi öğrencinin girdiği yere göre değişmektedir. Kalabalık bir ailenin olduğu yerde derse girmişse derse odaklanma ve dersi dinlemede sorun yaşanmaktadır. Öğrencilerin sesi ve kamerası kapatılırsa öğrenci dinliyormuş gibi yapabilmektedir. Çevrim içi derste iletişim olduğu sürece dinleme becerisinde sorun yoktur. Zoomdan düşmeler olmadığı sürece çevrim içi ders zemin olarak dinleme becerisi için müsaittir. Hatta dışsal etkenler olmadığında yüz yüze eğitime göre daha iyi denilebilir. Çünkü öğrencinin girdiği ortamda kimse yoksa kulaklık takıp daha iyi derse konsantre olabilmektedir. Ders esnasında öğrenci dinlemek zorunda yoksa dersi kaçırmaz. Öğrenciler çevrim içi derste öğretmenleri spiker dinliyormuş gibi dinlemektedir. Dinleme becerisi belli bir yere kadar müsaittir. Öğrenci sıkıldığında istediği zaman gidebilmektedir. İsteddiği zaman interneti kapatabilmektedir. Bu tür durumlar da çevrim içi dersin olumsuz taraflarıdır. Dört temel beceri içerisinde çevrim içi dersin en müsait olduğu beceri dinleme becerisidir.

9. Araştırma Esnasında Katılımcıların Araştırmaya Dair Sorgulanmasını İstedikleri Sorular Şunlardır:

- 1.) Eğitimin üçayağı vardır. Öğretmen, öğrenci ve velidir. Çevrim içi derse velilerin olumlu ve olumsuz etkileri neler olmuştur? Veli çevrim içi ders esnasında neler yaptı, neler yapmalı?
- 2.) Normal eğitim için yetiştirilmesi zor olan bir müfredatın çevrim içi derslerde uygulanması mümkün mü? Veya bundan sonra çevrim içi ders hayatımıza girecekse müfredatta ne gibi değişikliklerle yapılmalıdır?
- 3.) Çevrim içi dersin geleceğini nasıl görüyorsunuz, ilerleyen yıllarda yüz yüze eğitimin yerini alabilir mi veya çevrim içi ders yüz yüze eğitimin tamamlayıcı bir parçası mı olmalıdır?

- 4.) Milli eğitim ve Türkçe öğretmenleri olarak öğrencilerin internet ihtiyacına yönelik ne gibi çözümler getirebiliriz?
- 5.) Çevrim içi derslerde sınıf ortamının güvenliğinin sağlanması için neler yapılabilir?

Nitel araştırmanın doğası gereği araştırmaya katılanların görüşme formundaki soruları düzeltebilir isterse sorulara ekleme yapabilir. Araştırmaya yönelik merak ettikleri yönleri sorabilir. Aynı zamanda araştırma sırasında araştırmacıya istediği soruyu sorup cevabını isteyebilir veya kendisi cevaplayabilir. Yukarıdaki beş soru katılımcılara araştırma sorularına göre tartışılması ve aydınlatılması gereken sorulardır. Araştırma sırasında yöneltilen sorularda her ne kadar çevrim içi dersle ilgili genellikle olumsuz görüşler gelmesine rağmen katılımcıların sorduğu sorular gösteriyor ki bundan sonraki süreçte çevrim içi ders şartlar iyileştirilirse kullanılabilir. Çevrim içi derste dersi olumsuz etkileyen en önemli etkenlerden biri kamera kapatmadır. Kamera kapatma durumunun vuku bulmasında en büyük etken sınıf güvenliğinin olmamasıdır. Dışarıdan birilerinin girip gerek öğretmen gerekse öğrencilerin mahrem bilgilerini dışarıya servis edilmesinden korkulmasıdır. Araştırmasının sonuna doğru katılımcıların çoğunluğu gerek ortaokul öğrencilerinin gerekse öğretmenlerin üniversitede çevrim içi dersle ilgili eğitim ve uygulama çalışmalarının yapılmamasından yana yakınılmıştır. Bundan dolayı pandemi herkesi hazırlıksız yakalamıştır. Herkes çevrim içi derse birden girmek zorunda olması gerek bilgi gerek deneyim eksikliği süreci olumsuz etkilemiştir. Araştırmaya katılanların ifade ettiği sorular minvalinde düşünüldüğünde aslında çevrim içi dersle tanışıldıktan sonra çevrim içi dersin kusurları giderildikten sonra aslında yüz yüze eğitim için destekleyici unsur olarak kullanılabilir. Teknolojik gelişmeler ne getirir bilinmemektedir. Onun için şu an için çevrim içi ders pandemiden sonra ortaokulda yüz yüze eğitime destekleyici bir unsur olacak şekilde kullanılmalıdır. Araştırmaya katılanlar çevrim içi dersin geleceğini çok da olumsuz görmemektedir. Araştırmada cevaplarını merak ettikleri veya araştırılması gereken sorulara bakıldığında bu açık bir şekilde görülmektedir. Hayat normaleştiğinde de ortaokulda çevrim içi ders geliştirilerek yüz yüze eğitime destekleyici unsur olarak devam edilmelidir. Bu sayede hem yeni atanan öğretmenler hem öğrenciler hem de veliler çevrim içi ders konusunda bilinçlenmiş olur. Bu ilerleyen zamanlarda çevrim içi dersin daha verimli ve daha işlevsel olarak kullanılmasına olanak sağlar. Bu uygulama devam ettirilirse hem çevrim içi dersin

zamanla kusurları giderilir hem de zamanla çevrim içi dersin verimliliği ve eğitimdeki etkinliği artmasına olanak sağlayabilir. Zaten bu süreçte herkesin birden maruz kalması ve geçmişten gelen köklü bir eğitim alışkanlığının olması ve birden bunun bırakılması da çevrim içi dersi olumsuz etkileyen bir olgu olarak görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğu yüz yüze eğitimi istemektedir ama bunun yanında çevrim içi dersi tamamlayıcı unsur olarak da görmektedir. Bundan sonraki süreçte ortaokul öğrencilerinin ve velilerin hayatlarında çevrim içi ders tamamlayıcı unsur olarak yer almalı şeklinde görül bildirilmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmada pandemi sürecinde çevrim içi derslerin Türkçe derslerinin öğretime ve uygulanabilirliğine ilişkin oluşturulan on bir soru ve katılımcıların ortaya koydukları sorularla birlikte detaylı olarak ele alınmış, yorumlanmış ve tartışılmıştır. Katılımcı görüşlerinin analizlerinden yola çıkılarak elde edilen bulgular ışığında çevrim içi derslerinin Türkçe öğretime etkisinin olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu olumsuzluklar gerek öğretmenler gerekse öğrenciler yönünden tespit edilmiştir. Diğer taraftan çevrim içi dersler Türkçe dersinin uygulanabilirliğini zorlaştırmış ve aynı zamanda hem etkinliğini hem de verimliliğini düşürdüğü görüşü ortaya çıkmıştır. Bu bulgular Yurtbakan ve Akyıldız (2020), 3Avcı ve Akdeniz (2021) ve Karaca ve diğerlerinin (2021) çalışmalarıyla da tutarlı olmuştur.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmacılara, kurum ve kuruluşlara ilişkin öneriler bulunmaktadır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Çevrim içi ders, pandemi sürecinden sonra ortaokul öğrencilerinin hayatlarında yer almalı mı?
- Çevrim içi ders konusunda velilerin daha bilinçli olabilmesi için neler yapılmalıdır?
- Çevrim içi dersler bundan sonra yüz yüze eğitimle birlikte tamamlayıcı bir unsur olarak kullanılmalı mıdır?
- Çevrim içi derslerin geleceği nasıl görünüyor, normal eğitimin yerine geçebilme potansiyeli var mı?

- Çevrim içi dersler müfredattaki kazanımlara ne kadar cevap vermektedir, zemin olarak çevrim içi dersler buna müsait mi?

Yukarıda değinilen beş araştırma sorusu akademisyenler, lisansüstü öğrenciler ve eğitim alanında politika yapıcılar tarafından araştırılabilir.

Kurum ve Kuruluşlara Yönelik Öneriler

- Üniversiteler çevrim içi dersler konusunda öğretmen adaylarını eğitirken eksik kaldıkları yerler veya çevrim içi dersler konusunda yeterli eğitim verebilir.
- Uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitim birlikte ortaokul, lise ve üniversitede verilebilir.
- Uzaktan eğitimin ülkenin her yerine ulaşabilmesi için alt yapı çalışmaları yapılabilir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

- Çevrim içi uygulamalar konusunda eğitim alınabilir.
- Çevrim içi derse uygun olan becerilerde yüz yüze eğitim yerine çevrim içi dersi tercih edebilirler.
- Çevrim içi uygulamalar konusunda öğrenciler bilinçlendirilebilir.
- Çevrim içi uygulamaları yüz yüze eğitime destekleyici bir unsur olarak kullanılabilir.
- Çevrim içi uygulamaları veli toplantısında da kullanılabilir böylelikle veliler de uzaktan eğitim konusunda bilinçlenme fırsatı elde edebilir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2009). Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ariyanti, A. (2020). EFL Students' challenges towards home learning policy during Covid-19 outbreak. *Indonesian Journal of English Language Teaching and Applied Linguistics*, 5 (1), 167-175.
- Artsın, M. (2018). Kitlesele açık çevrim içi derslerde öğrenenlerin öz-yönetimli öğrenme becerilerinin incelenmesi (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).
- Artsın, M., Koçdar, S., & Bozkurt, A. (2019). Öğrenenlerin Öz-Yönetimli Öğrenme Becerilerinin Kitlesele Açık Çevrim içi Dersler Bağlamında İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-30.
- Artsın, M. (2019). Kitlesele açık çevrim içi derslerde öğrenen davranışları ve öğrenen-içerik etkileşimi: bir durum çalışması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 70-86.
- Artsın, M., Koçdar, S., & Bozkurt, A. (2019). Öğrenenlerin Öz-Yönetimli Öğrenme Becerilerinin Kitlesele Açık Çevrim içi Dersler Bağlamında İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 1-30.
- Arslanoğlu, İ.ve Keleş, Ö. (2016). Bilimsel yöntem ve araştırma teknikleri ders notları. Gazi Kitabevi.
- Ataizi, M. Öztürk, Ö., Demir, M., Sümeyye, K. A. Y. A., İşcan, A., İşkol, S., ... & Kömür, İ. A. (2019). Examining Mooc Videos in Terms of Learning Theories. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 2(1), 34-55.
- Atay, F. ve Mahmoudi, A. (2021) Hukuk öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sırasında çevrimiçi mesleki yabancı dil kursu öğretimine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Eğitim Spektrumu Dergisi*, 3 (1), 92-104.
- Atmojo, A. E. P., & Nugroho, A. (2020). EFL classes must go online! Teaching activities and challenges during COVID-19 pandemic in Indonesia. *Register Journal*, 13 (1), 49-76.
- Avcı, F. ve Akdeniz, E. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3 (4), 117-154.

- Aydemir, M., Çelik, E., Kurşun, E., & Karaman, S. (2018). Katılımcılar kitlesel açık çevrim içi derslere neden katılıyorlar? Atademix örneği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(4), 1921-1937.
- Bakan, U., & Bakan, U. (2017). Medya ve iletişim eğitiminde yeni nesil kitlesel açık çevrim içi derslerin analizi: temel yetkinlikleri belirlemeye yönelik bir yaklaşım. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal, (52), 1-24.
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. Turkish Studies, 15 (4), 109-129.
- Balaman, F. ve Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10 (1), 52-84.
- Baloran, E. T. (2020). Knowledge, attitudes, anxiety, and coping strategies of students during COVID-19 pandemic. Journal of Loss and Trauma, 25 (8), 635-642.
- Başarmak, U., & Mahiroğlu, A. (2015). Çevrim içi öğrenme ortamında kullanılan karikatür animasyonuna ilişkin öğrenci görüşleri. International journal of eurasia social sciences year: 6, vol:6, issue: 19
- Bayazıt, A., & Akçapınar, G. (2018). Çevrim içi dersler için video analitik aracının tasarlanması ve geliştirilmesi. Elementary Education Online, 17(1).
- Bilgiç, C. (2013). İlköğretim branş öğretmenlerinin öğretim sürecinde çevrim içi ders materyallerini kullanma durumlarını etkileyen faktörler (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).
- Bozna, H. (2016). Lisansüstü Türk öğrencilerin kitlesel açık çevrim içi dersleri (kaçd) bırakma konularındaki algıları. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 2(2), 72-88.
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (COVID-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6 (2), 1- 23.
- Bozkurt, A., Akgün-Özbek, E., Yılmazel, S., Erdoğan, E., Uçar, H., Güler, E., ... & Aydın, CH (2015). Uzaktan eğitim araştırmalarında eğilimler: 2009-2013

- dergilerinin içerik analizi. Uluslararası Açık ve Dağıtılmış Öğrenme Araştırmaları İncelemesi, 16 (1), 330-363.
- Bulut, S. ve Kırmızı, F.S. (2021). Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde Türkçe dersine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 7(4), 1-30.
- Canbulat, M. (2019). Türkçe eğitimi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Canpolat, U. ve Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd), 7 (1), 74-109.
- Çakıroğlu, Ü. & Öztürk, M. (2016). Ayrıntılama kuramı çerçevesindeki çevrim içi ders tasarımının akademik başarı ve kalıcılık üzerindeki etkileri. Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(1), 369-382.
- Çardak, Ç. S. (2006). Çevrim içi derslerde öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğinin değerlendirilmesi:(Anadolu Üniversitesi örneği) (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).
- Çekerol, K. (2020). Çevrim içi Eğitim Öğretmenler ve Öğretimi Etkileyen Faktörler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Düzenli, H. (2019). Açık ve uzaktan öğrenme bağlamında verilen bir çevrim içi dersin etkinlik kuramı çerçevesinde incelenmesi:(Anadolu Üniversitesi örneği) (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).
- Erensayın, E., & Güler, Ç. Çevrim içi Ders Materyallerinin Değerlendirilmesi: EBA Ders Örneği Evaluation of Online Course Materials: EBA Course Case. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Erkut, E. (2020). COVID-19 sonrası yükseköğretim. Yükseköğretim Dergisi, 10 (2), 125-133.
- Fauzi, İ. ve Khusuma, I. H. S. (2021). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions. Jurnal Iqra' : Kajian Ilmu Pendidikan, 5 (1), 58-70.
- Fırat, M. (Kitap Özeti) Dünyada kitlesel açık çevrim içi dersler ve açık eğitim. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 1(3), 108-114.

- Gamze, T. U. N. A. Kitlemel Açık Çevrim içi Derslerde tasarımın önemi. Açık öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3(1), 4-8.
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan eğitim öğrencilerinin bakış açısıyla uzaktan eğitim ve mobil öğrenme. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulamada, 11 (1), 160-177.
- Göktaş, M., Aslan, A., & Atıcı, B. Kitlemel açık çevrim içi derslere katılan bireylerin dersleri tamamlama durumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 10(2), 386-401.
- Güneş, F. (2007). Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma. Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2016) Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller. Ankara: Pegem Akademi.
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E., & Yavuzalp, N. (2016). Çevrim içi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 7(1).
- Haymana, B., & Dağhan, G. (2019). Kitlemel açık çevrim içi derslerle ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi: Tematik içerik analizi çalışması. Journal of Computer and Education Research, 8(16), 787-820.
- Kamal, M. I., Zubanova, S., Isaeva, A., & Movchun, V. (2021). Distance learning impact on the English language teaching during COVID-19. Education and Information Technologies, 26(6), 7307-7319.
- Karaca, İ., Karaca, N., Karamustafaoğlu, N. ve Özcan, M. (2021). Öğretmenlerin uzaktan eğitimin yararına ilişkin algılarının incelenmesi. Humanistic Perspective, 3 (1), 209-224.
- Karadağ, E., & Yücel, C. (2020). Distance education at universities during the new type of coronavirus pandemic: An evaluation study within the scope of undergraduate students. Journal of Higher Education, 10(2), 181-192.
- Karasar, N. (2015). Araştırmada rapor hazırlama. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Kavuk, E. ve Demirtaş, H.(2021). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. E-International Journal of Pedandragogy(e-ijpa),1 (1), 55-73.
- Kavruk, H. & Kurnaz H. (2019). Türkçe öğretimi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.

- Karatepe, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of social and humanities sciences research*, 7(53), 1262-1274.
- Kayabaş, B. K., & Aydın, C. H. (2019). Kitlesele açık çevrim içi derslere katılanların yenilikçilik profillerinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 1-17.
- Keskin, M., & Özer, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Kesim, E., & Altınpulluk, H. (2014). Kitlesele açık çevrim içi derslerin kullanımına ilişkin uzaktan eğitim uzmanlarının görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 5(4), 62-85.
- Kelekçi, A. (2019). Eeg cihazı ile kullanılabilirlik çalışması: bir kitlesele açık çevrim içi ders ortamı örneği (Master's thesis). Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Kleiman, S. (2004). Phenomenology: To Wonder and Search for Meanings. *Nurse Researcher*, 11(4), 7-19.
- Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve muhasebe eğitime yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Dergisi* 2 (3), 262-288.
- Özdemir, A & Eser, M. (2020). COVID-19 pandemi sürecinin sosyo-ekonomik ve politik etkileri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ
- Ozan, Ö. & Özarslan, Y. Kitlesele açık çevrim içi ders yoluyla yabancı dil olarak türkçe öğrenenlerin profili. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(2), 366-382.
- Öztürk, B. & Akyol, M. (2021). Pandemi döneminde iletişim çalışmaları. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık TİC. LTD. ŞTİ
- Saban, A., Özer, H. İ., & Tümer, A. E. (2010). Çevrim içi ders materyalleri ve çevrim içi sınav sistemi ile ilgili öğrenci görüşleri. *Education Sciences*, 5(4), 2238-2244.
- Serçemeli, M., & Kurnaz, E. (2020). COVID-19 Pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitime yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.

- Sevim, N. (2009). Students' perceived effectiveness of an online course delivered through a course management system (Master's thesis).
- Sezgin, S. (2020). Kitlemel açık çevrim içi derslerin öğretmen eğitimindeki rolleri: Bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmen adaylarının programlamaya yönelik kitlemel açık çevrim içi ders deneyimlerinin incelenmesi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, (1), 166-177.
- Sirem, Ö. ve Baş, Ö. (2020). Okuma güçlüğü olan ilkokul öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri. Turkish Studies, 15 (4).
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2017). Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri. Anı Yayıncılık.
- Şimşek, E. İ. & Turan, B. O. (2017). Mobil Ortamlarda Kitlemel Açık Çevrim içi Derslerin (KAÇD) Kullanılabilirliğinin Değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(2), 595-608.
- Tekindal, M. ve Arsu, Ş.U. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 20(1), 153-172.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. (t.y.)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts
- Uşun, S. (2006). Uzaktan eğitim. Nobel Yayın Dağıtım.
- Ülkü, S. (2018). İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Yaşar, M. Ö. (2020). Integrating a mooc-based flipped classroom model into the ELT program: Pre-service English language teachers' experience and perceptions. Unpublished Master Thesis), <https://tez.yok.gov.tr/retrieved> from, 24, 20.
- Yenen, Ş. & Badur S. (2020). Pandemi ve COVID-19. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Yenilmez, K., Turğut, M., & Balbağ, M. Z. (2017). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(2), 91-107.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. O., & Aktuğ, S. (2011). Uzaktan eğitimde çevrim içi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde etkileşim ve iletişim üzerine görüşleri. M. Akgül vd. (Ed.), Akademik Bilişim, 501-512.
- Yılmaz, Y., & Yalın, H. İ. (2019). Çevrim içi Ders Süreçlerinde Farklı Konumlandırılan Benzeşimlerin Öğrencinin Akademik Başarısına ve Kalıcılığına Etkisi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 17(2), 443-462.
- Yurtbakan, E. ve Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin Covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. Turkish Studies, 15 (6), 949-977.

EKLER

Ek 1 Öğretmen Görüşme Formu

Değerli Öğretmenimiz,

Bu araştırma sorularıyla Pandemi sürecinde çevrim içi derslerin Türkçe dersinin öğretimine ve uygulanabilirliğine yönelik öğretmen görüşlerini toplamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda siz değerli öğretmenlerin görüşleri alınacaktır. Araştırma sırasında verdiğiniz kişisel bilgileriniz ve cevaplarınız sadece araştırma amacına yönelik kullanılacak olup, her türlü bilginiz gizli tutulacaktır. Araştırma ile ilgili her türlü bilgiyi aşağıda yer alan iletişim adresinden alabilir ve görüşlerinizi, önerilerinizi de buraya bildirebilirsiniz. Araştırmaya katılımınızda gönüllü olmanız esas alınmıştır. İstedığınız takdirde araştırmaya katılmayabilir veya süreç devam ederken katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Sorulara vereceğiniz cevaplardan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Prof. Dr. Şener Demirel

Mustafa Haydaroğlu

1. Çevrim içi derslerin Türkçe dersinin uygulanabilirliğine etkisi nasıl olmuştur?
2. Çevrim içi derslerin öğrencileri değerlendirmedeki etkisi nasıl olmuştur?
3. Çevrim içi derslerin derse hazırlık ve ders işleniş sürecindeki motivasyonuna etkisi ne yönde olmuştur?
4. Çevrim içi derslerin öğrencilerin okuma alışkanlığına etkisi nasıl olmuştur?
5. Çevrim içi derslerin Türkçe öğretiminde öğretmen – öğrenci ilişkisini nasıl etkilemiştir?
6. Uzaktan eğitimin alt yapı sorunları Türkçe öğretmenlerinin ders motivasyonunu nasıl etkilemektedir?
7. Türkçe dersini çevrim içi ders olarak yapmak sınıf yönetimini nasıl etkilemiştir?

8. Çevrim içi derslerin okuma etkinliklerinin uygulanabilirliğini nasıl etkilemiştir?
9. Çevrim içi derslerin yazma etkinliklerinin uygulanabilirliğini nasıl etkilemiştir?
10. Çevrim içi derslerin dinleme etkinliklerinin uygulanabilirliğine etkisi ne yönde olmuştur.
11. Çevrim içi derslerin konuşma etkinliklerinin uygulanabilirliğini nasıl etkilemiştir?

Ek 2 Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

(KATILIMCI İÇİN)

Değerli Öğretmenlerimiz,

Bu araştırma sorularıyla Pandemi sürecinde çevrim içi derslerin Türkçe dersinin öğretimine ve uygulanabilirliğine yönelik öğretmen görüşlerini toplamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda siz değerli öğretmenlerin görüşleri alınacaktır. Kılavuzdaki sorulara ilişkin düşüncelerinizi bütün yönleriyle ifade etmenizi özellikle çevrim içi dersleri yaparken edindiğiniz tecrübeleri göz önünde bulundurarak cevaplamanız beklenmektedir. Araştırmaya katılımınızda gönüllü olmanız esas alınmıştır. İstedığınız takdirde araştırmaya katılmayabilir veya süreç devam ederken katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Gösterdiğiniz özen ve sabırdan dolayı teşekkür ederiz.

Araştırmacı

Ad/Soyad: Mustafa HAYDAROĞLU

Bana bu çalışmayla ilgili gerekli tüm bilgiler aktarılmıştır. Özgür irademle adı geçen çalışmada katılımcı olmayı kabul ediyorum.

Katılımcı

Ad/ Soyad:

Adres:

Telefon:

İmza:

Aşağıdaki kısım görüşmeye dayalı araştırmalarda dikkate alınacaktır.

Katılımcı ile Görüşen Araştırmacı

Adı, Soyadı, Unvanı: Mustafa HAYDAROĞLU

İmza:

Görüşme Tanığı(Görüşme esnasında üçüncü şahıs varsa)

Adı, Soyadı:

Adres:

Telefon:

İmza:

İZİN BELGELERİ

Ek 3 Etik Kurul Raporu

Evrak Tarih ve Sayısı: 23/12/2020-431643

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı :97132852/302.14.01/
Konu :Etik Kurul Değerlendirmesi

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALINA

Anabilim Dalımız Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şener DEMİREL'in danışmanı olduğu yüksek lisans öğrencisi Mustafa HAYDAROĞLU'na ait "**Pandemi Sürecinde Çevrimiçi Derslerin Türkçe Dersinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**" konulu çalışma ile ilgili Etik Kurul Kararı ekte sunulmuştur.

Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır.
Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ
Kurul Başkanı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACILARIN ADI SOYADI
18.12.2020	26	14	Sorumlu Araştırmacı : Prof.Dr. Şener DEMİREL Yardımcı Araştırmacı: Mustafa HAYDAROĞLU

KARAR

“Pandemi Sürecinde Çevrimiçi Derslerin Türkçe Dersinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Nuri GÖMLEKSİZ (Başkan)			
Prof. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza	Doç. Dr. Rıfat BİLGİN (Üye)	İmza
Prof. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza	Doç.Dr. Haki PEŞMAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç.Dr. Yunus Emre KARAKAYA (Üye)	İmza
Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	İmza	Dr. Öğr. Üyesi Serkan BİÇER (Üye)	İmza
Doç.Dr. Erkan Turan DEMİREL (Üye)	İmza	Dr.Öğr. Üyesi Ayşe Ülkü KAN (Üye)	İmza
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Sekreteri: Pınar ARSLAN			İmza

Ek 4 Araştırma İzin Belgeleri

08.03.2021

MUŞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
MEVLANA İMAM HATİP ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE/MUŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum **Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**'dir. Bu kapsamda okulunuzda görev yapan Türkçe Öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmam gerekmektedir. Araştırma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi adına iznin verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa HAYDAROĞLU

08.03.2021

MUŞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
SUNGU İMAM HATİP ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE/MUŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum **Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**"dir. Bu kapsamda okulunuzda görev yapan Türkçe Öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmam gerekmektedir. Araştırma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi adına iznin verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa HAYDAROĞLU

08.03.2021

MUŞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SUNGU CUMHURİYET İMAM HATİP ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE/MUŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum **Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**"dir. Bu kapsamda okulunuzda görev yapan Türkçe Öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmam gerekmektedir. Araştırma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi adına iznin verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa HAYDAROĞLU

08.03.2021

MUŞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
VALİ ADIL YAZAR ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE/MUŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum **Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**"dir. Bu kapsamda okulunuzda görev yapan Türkçe Öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmam gerekmektedir. Araştırma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi adına iznin verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa HAYDAROĞLU

08.03.2021

MUŞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
KONUKBEKLER İMAM HATİP ORTAOKULU
MÜDÜRLÜĞÜNE/
MUŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum **Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**"dir. Bu kapsamda okulunuzda görev yapan Türkçe Öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmam gerekmektedir. Araştırma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi adına iznin verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa HAYDAROĞLU

08.03.2021

MUŞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SEÇKİNİZ ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE/MUŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum **Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**'dir. Bu kapsamda okulunuzda görev yapan Türkçe Öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmam gerekmektedir. Araştırma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi adına iznin verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa HAYDAROĞLU

Adre:

08.03.2021

MUŞ MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
NAMIK KEMAL YBO MÜDÜRLÜĞÜNE/MUŞ

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans yapmaktayım. Tez konum **Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri**'dir. Bu kapsamda okulunuzda görev yapan Türkçe Öğretmenleri ile yüz yüze görüşme yapmam gerekmektedir. Araştırma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi adına iznin verilmesi hususunda gereğini saygılarımla arz ederim.

Mustafa HAYDAROĞLU

Adres:

Ek 5 Orijinallik Raporu

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ BENZERLİK RAPORU

FORM
20

I - ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı	Mustafa HAYDAROĞLU	Öğrenci No: 191404103
Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi	
Programı	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora	

II - TEZ BİLGİLERİ

Tez Başlığı (Enstitü Tescilli)	Pandemi Sürecinde Çevrim İçi İşlenen Türkçe Derslerinin Öğretimine ve Uygulanabilirliğine Yönelik Öğretmen Görüşleri
Danışman	Prof. Dr. Şener DEMİREL
II. Danışman	

III - ENSTİTÜ BENZERLİK RAPORU

Yukarıda bilgileri verilen öğrencimizin tezi, CD ortamında MSWORD ve PDF formatında vermiş olduğu kopyaları kullanılarak aşağıda belirtilen filtreler uygulanmak suretiyle TURNİTİN intihal tespit programında analiz edilmiştir:

1. Kaynaklar bölümü hariç
2. Özet ve Abstract dâhil, diğer ön bölümler hariç
3. Alıntılar dâhil
4. Benzerlik oranı %1 ve üzeri ise dâhil

İntihal tespit programının üretmiş olduğu rapora göre ilgili tezin benzerlik oranı

Tez savunma sınavından önce taranan sayfa sayısı (83)	% 15
Tez Savunma Sınavından sonra taranan sayfa sayısı (69)	% 08

değerlerine sahip olup Enstitümüzce uygulanan kabul edilebilir üst sınır %25'dir.

Kontrol Personeli Celal YILMAZ Bilgisayar İşletmeni	Tez, veri tabanına saklanmıştır. ☐ Saklanmamıştır. ☐	20/07/2022
Sınav Jüri Üyesi (Unvanı, Adı ve Soyadı)	<u>Düşünce:</u>	İmza

AÇIKLAMA

1. Form öğrenci tarafından bilgisayar ortamında doldurulur ve üst yazı ekinde savunma sınavı jüri üyelerine gönderilir.
2. Her bir jüri üyesi bu raporu dikkate alarak Tez Bireysel Değerlendirme Formu'nda ve bu formda ilgili alanları doldurmaktadır.

Firat Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
23119 - Elazığ / TÜRKİYE

<http://ebe.firat.edu.tr/>

Telefon : +90 424 237 0086
Fax: +90 424 237 0087
e-posta: egtbilens@firat.edu.tr

ÖZ GEÇMİŞ

İlkokul öğrenimini İnönü
İlköğretim 1. Sınıfı Öğretmen Lisesi'nde
tamamladı. 2008 yılında Muş Alparslan Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölümüne kaydoldu.
2012 yılında Türkçe Eğitimi bölümünden mezun oldu. 2020 yılında Fırat Üniversitesi
Türkçe Eğitimi bölümünden yüksek lisans programına kaydoldu.

